

JOŽA HORVAT

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
jhorvat@ihjj.hr

JESU LI IMENA OVACA I OVNOVA CRNE OVCE MEĐU ZONIMIMA U DJELU *IMENA VLASTITA I SPLOŠNA DOMAĆIH ŽIVOTIN U HRVATOV A PONEKLE I SRBALJ S PRIMĚTBAMI* FRANA KURELCA?

Djelom *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867.) Fran Kurelac obuhvatio je i imena ovaca i ovnova (*Ovis aries*). Upravo se taj tip zoonima analizira u ovome radu. Obrada 285 različitih zoonima, među kojima je 82 % imena ovaca, a 18 % imena ovnova, provodi se na nekoliko razina. Imena se najprije razvrstavaju prema semantičko-motivacijskome kriteriju, pri čemu se promatra doimenska semantika, tj. značenje riječi ili osnove od koje je zoonim tvoren. Na tu razinu obrade nadovezuje se i klasifikacija prema kriteriju jezičnoga podrijetla riječi ili osnova od kojih su nastala, pri čemu se iz motivirajućih riječi neslavenskoga podrijetla iščitavaju i utjecaji drugih jezika i kultura. Slijedi klasifikacija prema tvorbenome kriteriju. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja oslanja se na rezultate dosad provedenih zoonomastičkih istraživanja radi ustanovljivanja specifičnosti u imenovanju ovaca i ovnova te utvrđivanja sličnosti i razlika između imenovanja ovaca i imenovanja drugih domaćih životinja (posebno konja i goveda).

1. Uvod

Sa začetcima zoonomastike na hrvatskome području povezujemo filologa Frana Kurelca, koji je zoonimijsku građu počeo popisivati u Slavoniji 1848. godine, a idućih je godina popis dopunjavao i imenima zabilježenim u drugim krajevima gdje je obitavalo hrvatsko stanovništvo. Rezultate svojih istraživanja prikazao je u djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867.).

1.1. *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami*

U knjizi je Kurelac podatke prikupljene terenskim istraživanjem među ispitanicima, seljacima, razvrstao u osam skupina prema kriteriju vrste životinje: I. Konj, II. Govedo, III. Ovca, IV. Koza, V. Svinja, VI. Pas, VII. Mačka, VIII. Kokoš. Dio je građe zabilježen i u poglavlju *Pridatci i popravci* (Kurelac 1867: 60–64).

Strukturiranjem svakoga poglavlja Kurelac dokazuje metodološki ispravan pristup građi (nagoviješten već odabirom naslova knjige): prvi dio svakoga poglavlja obiluje apelativima koji se odnose na životinje (npr. nazivima za mladu ili stariju jedinku određene životinjske vrste, nazivima za mužjaka i ženku, nazivima za ženku koja će na svijet donijeti mlado, nazivima za kastriranoga i nekastriranoga mužjaka, nazivima za meso i kožu od te životinje, nazivima za tip nastambe namijenjene jedinkama određene životinjske vrste, nazivima za njihova čuvara, nazivima za divlju životinju itd.), središnji dio svakoga poglavlja sadržava imena životinja određene vrste, a u posljednjemu dijelu svakoga poglavlja izloženi su filološki komentari i analize.

Važna je i pohvalna značajka Kurelčeve metodologije istraživanja arealna raznolikost. Popisujući građu u različitim krajevima, autor je opazio da »nikde metež i nesloga slovinskih narečaj tako bėsna nista kako tuj« te da »je izgovor našega naroda po kděkojih stranah tako grub, da jedva pravo i tvrdo razabireš, čto si čuo; a podrugio i tako razlik, da je težko ime vsako pod zakon jezika nam u knjizi obična skučiti« (Kurelac 1867: 7). Zbog navedenoga je argumenta djelo doprinos globalnoj slici hrvatske povijesne zoonimije, no s druge mu je strane velik nedostatak to što su u njemu vrlo rijetko eksplicitno navedeni punktovi u kojima je građa (uključujući i imena) prikupljena. Naime, iako je katkad moguće okvirno pretpostaviti ili rekonstruirati gdje je određeni zoonim potvrđen¹, za većinu zoonima to nije izvedivo. To posljedično može stvoriti poteškoće pri njihovoj analizi – primjerice, bez podataka o arealu u kojemu su zabilježeni: 1) katkad je teško odrediti od koje su osnove nastali (u slučaju da u hrvatskome jeziku kao sustavu postoji više istoizraznih osnova s različitim značenjem i različitom arealnom distribucijom), 2) problematično je utvrditi je li pri posuđivanju imena ili osnova bilo posredovanja (i kojim smjerom) ili nije (u slučaju zoonima tvorenih od aloglotskih osnova ili zoonima stranoga podrijetla) itd. Iz dijalektološke se perspektive kao nedostatak vrela mora izdvojiti i autorov postupak selektivnoga modificiranja građe, koji ističe u predgovoru (Kurelac 1867: 4): »[o]sim čto sam

¹ Horvat (2016: 51–54) za neka imena konja koja je popisao Kurelac okvirni areal utvrđuje s pomoću sljedećih metoda: a) analizom rasprostranjenosti određenih idioglotskih osnova, b) analizom rasprostranjenosti određenih aloglotskih osnova te c) analizom rasprostranjenosti tvorbenih obrazaca.

kděkoji Zagorski *-ec* ili *-ek* na *-ac* ili *-ak* navrnuo, jedva da sam u čto i dirnuo. Primorski okončak *-čina* vsud sam zadržao, er ga ima ne samo po Primorju nego i po Crnoj Gori i drugud. Okončkom tudjim posve sam se uklonio n. p. imenom kравljim po Istri: pireta, dičeta, čedeta, plaveta, siveta itd.« Budući da građa ne odražava uvijek stvarno stanje, potrebno je promatrati je s određenom rezervom.

Razlikovanje neimena od imena te nastojanje da se popiše građa s različitih areala zrcali autorovo razumijevanje općenito filološkoga, ali i onomastičkoga pristupa građi te opravdava ubrajanje Kurelčeva djela u dijalektološko-onomastički tip *vrela*².

S obzirom na to da je riječ o povijesnome *vrelu*, ono je specifično i po grafiji primijenjenoj u njemu. U ovome se radu poštuju ustaljena tekstološka načela:

- poštuje se slovoizvornik: na mjestu odraza jata bilježen je grafem <ě>³ (npr. *Bělin, Bělka, Bělovka, Bělonosa, Bělouška, Děteljka, Děvojčica, Grěhota, Lěnica, Lěpovka, Lěpšan, Zvěrovka*), fonem /ž/ bilježen je kao <gj> (npr. *Gjogat*), a /ž/ kao <dj> (npr. *Ridjavka, Ridjuša*)
- poštuje se neprovođenje jednačenja po zvučnosti konsonanata na granicama morfema (npr. *Ridjko, Rožčica, Rožka*)
- imena se pišu velikim početnim slovom premda su u izvorniku pisana malim početnim slovom.

2. Metodologija

Treće poglavlje knjige *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* obuhvaća 285 različitih imena ovaca i ovnova – među njima je 233 imena ovaca, što čini 82 % ukupnoga broja zabilježenih imena te životinjske vrste, odnosno 52 imena ovnova, koja imaju 18 % udjela u ukupnome korpusu.

Ekscerpirani korpus proučava se iz onomastičke perspektive, a obrada se provodi na nekoliko razina.⁴ Ako je u *vrelu* naveden punkt u kojemu je određeni zoonim prikupljen, on se navodi i u obradi [unutar uglatih zagrada]. Primijenjena je najprikladnija onomastička metoda – klasifikacija, koja ponajprije omogućuje utvrđivanje udjela pojedinih skupina u korpusu, a zatim i usporedbu s rezultatima drugih onomastičkih istraživanja.

² Horvat (2016: 22) *vrela* u kojima je zoonimijska građa zabilježena s obzirom na tip zapisa i namjenu dijeli u sljedeće skupine: popularna, etnološka, veterinarsko-stočarska te dijalektološko-onomastička.

³ Tako je u najvećemu broju primjera, međutim Kurelac nije sasvim dosljedan. Primjerice, *Galobela, Pega, Peguša, Potreba* (Kurelac 1867: 32–33) piše s <e> umjesto s <ě>, a *Rěsa* s <ě> premda bi sukladno etimologiji u tome zapisu trebalo biti <e>.

⁴ Na pomoći pri interpretaciji nekoliko zoonimskih primjera zahvaljujem Ankici Čilaš Šimpragi, Dubravki Ivšić Majić i Domagoju Vidoviću.

Imena se najprije razvrstavaju prema semantičko-motivacijskome kriteriju, pri čemu se promatra doimenska semantika, tj. značenje riječi ili osnove od koje je zoonim tvoren.⁵ Slijedi klasifikacija prema kriteriju jezičnoga podrijetla riječi ili osnova od kojih su nastala, pri čemu se iz motivirajućih riječi neslavenskoga podrijetla iščitavaju i utjecaji drugih jezika i kultura. Na prethodno spomenute razine obrade nadovezuje se i klasifikacija prema tvorbenome kriteriju. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja oslanja se na rezultate dosad provedenih zoonomastičkih istraživanja radi ustanovljivanja specifičnosti u imenovanju ovaca i ovnova te utvrđivanja sličnosti i razlika između imenovanja ovaca i ovnova i imenovanja drugih domaćih životinja (posebno konja i goveda).

Metodološke specifičnosti vezane uz pojedine razine obrade dodatno su opisane i objašnjene u odgovarajućim odjeljcima teksta (v. odjeljke 3.1., 3.2. i 3.3.).

3. Rezultati

3.1. Semantičko-motivacijska analiza imena ovaca i ovnova

Konstatacija da imena nadijevamo radi precizne identifikacije i diferencijacije određenoga referenta među drugim istovrsnim referentima vrijedi i za imenovanje životinjskih jedinki – imena životinja upotrebljavamo kad komuniciramo sa samom životinjom (pri dozivanju, dresiranju, gonjenju i sl.), ali i u međuljudskoj komunikaciji (kad govorimo o određenoj jedinki). Upravo razlikovnost određenoga referenta (u ovome slučaju životinje), ustanovljena na temelju izvanjezičnih čimbenika – prethodnoga životnog iskustva, znanja i kulturnoga konteksta – potiče imenovatelja na nadijevanje imena.⁶

U ovome poglavlju rada zoonimi su podijeljeni na izravno i neizravno motivirane, a svaka od tih dviju skupina grana se na hijerarhijski preciznije i specifičnije podskupine. Ako je ime motivirano dvjema osnovama, obrađuje se u dvjema skupinama, pri čemu se donose i recipročne uputnice („i x.x.x.”) na odgovarajućí odjeljak teksta. Ako se ime može interpretirati na različite načine, obrađuje se u svim odgovarajućim skupinama, pri čemu se donose i recipročne uputnice („ili

⁵ U većini je onomastičkih radova semantičko-motivacijska analiza najopsežnija te je prepletena podacima o etimologiji, što doprinosi razumijevanju. Tu metodologiju primjenjujemo i u ovome radu, stoga poglavlje posvećeno etimološkoj analizi rasterećujemo svodeći ga na klasifikaciju i pregled.

⁶ Iako su zoonimi najčešće trajni/stalni, poznato je da izvanjezični čimbenici (primjerice, iznenadno pojavljivanje nove, razlikovnije značajke) mogu utjecati i na nadijevanje novoga imena. Nikolić i Nikolić (2017) tako analiziraju imena ovaca koja su nadjenuta naknadno (ili promijenjena) zbog naknadno stečenih značajki (npr. ime *Čaktaruša* nadjenuto je ovci koja je nosila čaktar (zvonog), ime *Slomiroga* nadjenuto je ovci koja je slomila rog itd.).

x.x.x.”) na odgovarajući odjeljak teksta.⁷ Neprozirna imena izdvojena su na samome kraju klasifikacije u zasebnu skupinu.

U svakoj su skupini najprije abecednim redosljedom navedeni zoonimski primjeri, a zatim slijede komentari. Budući da je riječ o semantičko-motivacijskoj analizi, za koju je relevantna i etiologija, u komentarima nastojimo, ako je to moguće, imena grupirati prema doimenskoj semantici (posebice u skupinama koje obuhvaćaju mnogo imena nastalih od različitih osnova) – upravo se zbog toga pri komentiranju primjera katkad ne poštuje abecedni red. Analizirajući značenja, upućujemo na jezično podrijetlo neprozirnih osnova. Usto ističemo mogućnost različitoga interpretiranja etimologije (posebice ako je posvjedočeno u literaturi). Ako je moguće donijeti osvrt na udjele osnova određenoga jezičnog podrijetla u ukupnosti primjera određene motivacijske skupine i ako je on iz statističke perspektive relevantan, također je uključen u komentare, čime se nastoji ilustrirati korelacija.

3.1.1. Izravno motivirana imena

3.1.1.1. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na boju

3.1.1.1.1. Na bijelu boju

Běla, Bělac, Běllica, Bělin, Bělka, Bělovka, Běluša, Bika (ili 3.1.2.1.1.), *Galòbela* [Grbalj, Crna Gora] (i 3.1.1.1.6.)

Sva su imena uvrštena u ovu skupinu motivirana osnovama s istim idioglotskim pridjevskim korijenom *běl*. Premda ime *Bika* Kurelac ne navodi u istome retku kao i imena s osnovom *běl-*, smatramo da ono vrlo vjerojatno pripada istomu imenskom gnijezdu (< ikav. *bil* ‘bijel’). Potvrde za to pronalazimo u mnogim mjesnim govorima, posebice među čijim je značajkama ikavski odraz jata. Primjerice, u ličkim štokavskim govorima posvjedočeno je: *Bika* ‘1. nadimak; 2. bika, plavka, žensko svijetle puti i kose’, *Bika* ‘1. nadimak; 2. ime bijele ovce’, *bikast* ‘bjelkast, plavokos’ (usp. *bilkast*) (Milković 2009: 28); *bika/bika* ‘(...); 2. bijela ovca ili vuna; 3. plavokosa žena; (...)’, *bikān* ‘plavokos muškarac’ (Čuljat 2009: 30). U čakavskome je Kompolju Kranjčević (2003: 27) zabilježio riječi: *bika* ‘bijela ovca’, *bikan* ‘onaj koji je bijele puti’ te *bikast/bikasti* ‘bijel, svijetao’. Pavlović i Pavlović (2018: 41) u benkovačkome govoru ovjeravaju imenice *bičo/bikan* ‘muškarac

⁷ Taj je postupak u obradi posebnost metodologije obrade povijesne građe – uvjetovan je nemogućnošću provjere s obzirom na to da je građa ekscerpirana iz pisanoga vrela, u kojemu nije naveden podatak relevantan za interpretaciju. Prema našem mišljenju, bilo bi metodološki neispravno dopuštati samo jednu interpretaciju, stoga navodimo sve formalno i semantički uvjerljive interpretacije ako se uklapaju u dosad utvrđene modele imenovanja životinja. Ako je u vrelu uz ime naveden i podatak o tome gdje je određen zoonim zabilježen, pri tumačenju se posebno oslanjamo na suvremenu dijalektnu građu specifičnu za taj areal. Ako u tumačenju drugačije nije navedeno, navedene interpretacije smatramo jednako mogućima.

bijele puti i svijetle kose' te *bika* 'žena svijetle kose'. Gusić i Gusić (2004: 28) za govore Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine također ističu riječi *bika* 'ovca ili žena bijele boje' i *bikan* 'bijel čovjek'. Leksiku zapadnohercegovačkoga govora, prema Kraljeviću (2013: 18), svojstvene su riječi: *bika* 'ime ovce bijele glave', *bikan* 'ime ovna', *bikast* '1. koji je svijetle dlake; 2. svjetlokos', *bikava* 'ime krave (usp. *bilava*)', *biko* 'čovjek koji je *bikast*', *bikonja* 'ime vola', *bikota* 'ime vola', *bikulja* 'ime krave' itd. Uz plodnost navedene osnove brojnosti imena ovaca posebno doprinosi raznolikost tvorbenih načina i formanata.

Napomena:

a. Malo je vjerojatno da je ime *Bika* posredno motivirano nazivom životinje *bik* 'Bos taurus', no ne odbacujemo ni tu mogućnost, obrađenu u odjeljku 3.1.2.1.1.

3.1.1.1.2. Na žutu/zlatnu/plavu boju

Plavovka, Plavulja, Plavuša, Zlatna, Žujna, Žutka, Žutkasta, Žutovčak, Žutovka

Zoonimi obuhvaćeni ovom skupinom također su beziznimno motivirani osnovama slavenskoga jezičnog podrijetla. Brojem prevladavaju primjeri s osnovom *žut-* (te od nje izvedenom *žutkast-*) ili varijantom *žuj-*. Za ostale zoonime pretpostavljamo da su nadjenuti jedinkama s dlakom u različitim nijansama žute boje – osnova *zlatn-* upućuje na tamniju žutu boju ili smečkasto-žučkastu, oker boju, dok osnova *plav-* odražava svjetliju žutu, bljedožutu, žučkastu ili sivkasto-žutu boju.

3.1.1.1.3. Na crvenu/riđu/plamenu/rumenu/rumenkastu boju

Kučin (ili 3.1.2.3.2.1.), *Ridjavka, Ridjuša, Ruda* (ili 3.1.1.3.4.), *Rudasta* (ili 3.1.1.3.4.), *Rumenka, Rusa*

Većina imena iz ovoga korpusa koja odražavaju crvenu ili riđu boju dlake tvorena je od osnova idioglotskoga podrijetla (*ridj-*, *rud-* (i od nje izvedene *rudast-*), *rumen-* te *rus-*)), a u njima su posvjedočena četiri različita korijena. Osnova *rud-* (i od nje izvedena *rudast-*) može se odnositi na riđu boju (primjerice, ovcu koja nosi ime *Ruda* Volčić (1860: 35) opisuje kao smeđu). U tome slučaju izvodi se od psl. **rudъ* (Derksen 2008: 440). U ovu je skupinu uvršteno i ime *Kučin* zbog mogućnosti da je motivirano osnovom albanskoga podrijetla *kuq* 'crven, rumen, riđ'. Zajmi i dr. (1981: 476–477) u leksiku albanskoga jezika potvrđuju mnogo riječi s tom osnovom koje se odnose na životinje, npr. *kuqal* 'riđi vol', *kuqash* 'riđi konj ili jarac', *kuqel* 'riđa koza', *kuqesh* 'riđa krava' itd.

Napomena:

a. Ime *Kučin* možda je motivirano i domaćom, slavenskom osnovom (*kuka*), a u tome slučaju ime bi posredno odražavalo izgled rogova. Detaljnije objašnjenje v. u odjeljku 3.1.2.3.2.1.

b. Pri analizi imena ovaca/ovnova potrebno je uzeti u obzir i mogućnost motivacije pridjevom *rud* ‘kovrčav, rudlav’ ili od njega izvedenom imenicom *ruda* ‘gusto i kovrčavo runo’, o čemu v. više u odjeljku 3.1.1.3.4.

3.1.1.1.4. Na mrku/smeđu boju

Mrka (ili 3.1.1.2.2.2.), *Mrkica* (ili 3.1.1.2.2.2.), *Mrkin* (ili 3.1.1.2.2.2.), *Mrkuša* (ili 3.1.1.2.2.2.)

Sva imena izdvojena u ovu skupinu motivirana su istom slavenskom pridjevskom osnovom. Njezina plodnost, koja se oslanja i na tvorbenu raznolikost, utvrđena prijašnjim zoonomastičkim istraživanjima potvrđena je i ovdje navedenim imenima ovaca. Spomenute bismo zoonime uvrstili u ovu klasifikacijsku skupinu ako njihova imena odražavaju tamnu (ili smeđu) boju runa, koja je zbog svoje rijetke pojavnosti svakako prikladna za diferencijaciju.

Napomena:

a. Pogled na hrvatsku dijalektnu građu upućuje nas na to da osnova *mrk-* uz svoje temeljno značenje ‘smeđ, taman’ regionalno može imati i druga značenja – primjerice, ‘musav, zamrljan po licu’. Zbog toga ova imena uvrštavamo i u skupinu 3.1.1.2.2.2., gdje donosimo detaljnije objašnjenje.

3.1.1.1.5. Na sivu/zelenu boju

Siva, Zelja, Zeljovka

U Kurelčevu korpusu pronalazimo i nekoliko imena koja odražavaju sivu boju vune. Prikupljeni primjeri motivirani su dvjema slavenskim osnovama – dok se osnova *siv-* odnosi na sivu boju vune općenito, osnova *zel-* upućuje na specifičnu nijansu sive (zelenkasto-sive) boje.

3.1.1.1.6. Na crnu boju

Crna, Crnkasta, Crnovka, Gala, Galica, Galinka, Galòbela [Grbalj, Crna Gora] (i 3.1.1.1.1.), *Gara, Garan, Garaš, Garica, Garin, Garuša, Laja, Lajin, Lajka, Lajo* [Istra], *Sajka, Sajkica, Uglá* [Istra], *Vrana, Vranovka, Vranjin*

U prikupljenoj su zoonimijskoj građi obilno zastupljena imena koja se odnose na jedinke crne boje. Većina je nastala od pridjevskih osnova slavenskoga podrijetla (*crn-* (i od nje izvedene *crnkast-*), *gal-*, *gar-*, *vran-*) te od imeničkih osnova, također slavenskoga podrijetla, *saj-* (< *saje* ‘čada’ < psl. **sad’a*) i *ugl-* ‘ugljen’.

Dio zoonima uvrštenih u ovu skupinu sadržava korijen *laj*. Moguće osnove zoonima (*laj-* i *laja*) dobivene su od riječi aloglotskoga podrijetla, no o tome koja je *etymologia proxima*, tj. kojim su putem došle do hrvatskih govora, moguće su različite pretpostavke. S jedne strane možemo pretpostaviti posuđivanje iz rumunjskoga jezika (< rum. *lai*). Comşulea, Şerban i Teiuş (2008: 455) za tu riječ do-

nose značenje ‘crn ili crn s bijelim mrljama (o ovčjoj vuni)’, a Vinereanu (2008: 476) donosi značenja ‘1. siv; sijed; 2. taman; crn ili crn s bijelim mrljama’. Već Candrea (1900: 408) pretpostavlja da su Slaveni (Srbi, Slovaci, Česi itd.) posudili tu osnovu iz rumunjskoga. Zagovornik je te pretpostavke i Skok (II: 261), koji smatra da se ta osnova u hrvatskome i srpskome smije smatrati reliktom iz govora srednjovjekovnih Vlaha te da je riječ o pastirskome terminu, kao i već spomenuti Vinereanu. Važno je u ovome kontekstu istaknuti i Vinereanuovu (2008: 476) napomenu da se u arumunjskome riječ *laiiū* rabi češće od sinonima *negru*. S druge strane možemo pretpostaviti posuđivanje iz albanskoga jezika. U njemu su potvrđeni leksemi sličnoga fonemskog sastava i značenja (< alb. *llaj*). U knjizi *Albanian-English Dictionary* (1999: 479) navedena je imenica *llaj* ‘crno govedo ili ovca’ te pridjev *llaj* ‘crn (o dlaci goveda ili vuni ovce)’, dok Zajmi i dr. (1981: 527) navode samo imenicu *llaj* ‘crna ovca’. Navedene usporednice iz rumunjskoga i albanskoga upućuju nas, kao i Skoka (II: 261) i Vinereanua (2008: 476), na zaključak da je riječ o iskonski supstratnoj riječi⁸. Prema potvrdama iz literature te rezultatima dosadašnjih terenskih istraživanja, navedena se osnova upotrebljava isključivo u kontekstu stočarstva, odnosno riječ je o pastirskome terminu, a upravo je zbog toga nemoguće utvrditi gdje je točno posuđena i koji je jezik imao ulogu posrednika. Ukupna (povijesna i suvremena) zoonimijska građa upućuje nas na zaključak da se korijen *laj* najčešće upotrebljavao upravo pri nazivanju te imenovanju ovaca i ovnova. Primjerice, ime crne ovce *Laja* zabilježeno je u Bruvnu u Bosni te u Dobroselu u Lici (prema vrelima ARJ-a (V: 876–878)), u Banatu, Somboru, Lici te Baniji (prema vrelima RSKNJ-a (11: 180)) itd. U ARJ-u (V: 876–878) i RSKNJ-u (11: 181–184) zabilježena su i sljedeća imena ovnova i ovaca: *Lajčan* (na području Vetova nedaleko od Požege te u Srijemu), *Lajica* (na području Vetova, a u Srijemu i homofonski naziv *lajica* ‘crna ovca’), *Lajan* (u Hrvatskoj) i *Lajin* (na području Sombora), a i u narodnim pjesmama spominju se imena ovnova *Lajiš* i *Lajiša*. U neimenskome leksiku nekih govora hrvatskoga jezika potvrđene su riječi izvedene od osnove *laj-*, koje se odnose isključivo na ovce. Primjerice, u Dobroselu u Lici potvrđen je pridjev *lajast* ‘crn (o ovci)’ (prema Skoku (II: 261)), dok su imenicu *laja* ‘ovca crne boje’ također u Lici zabilježili Čuljat (2009: 127) i Milković (2009: 164). Potrebno je napomenuti da je i u čakavskome Kmpolju u Lici zabilježena riječ *laja*, no jedino sa značenjem ‘ovca (općenito)’ (v. Kranjčević 2003: 365). U nekim je pak ličkim govorima opća imenica *laja* višeznačna: primjerice, uz značenje ‘crna ovca’ Milković (2009: 164) donosi i značenja ‘2. *pren.* ovca općenito; 3. *pren.* ovčetina’, a Čuljat (2009: 127) ‘(...) 2. pečena janjetina s ražnja’. Navedeno dokazuje poznatu izrazitu labilnost granice između apelativa i zoonima s

⁸ Matasović (1995: 92) zaključuje da Skok hrvatsku riječ smatra supstratnom ako nema slavonsku, romansku, turkijsku ili mađarsku etimologiju te ako ima usporednice u albanskome i rumunjskome jeziku. Navedena riječ tim kriterijima udovoljava.

jedne strane, te arhaičnost ili sve manju prozirnost značenja toga korijena, s druge strane. Na neprozirnost osnove upućuje i potvrda iz RSKNJ-a (11: 182), donešena uz apelativ *lajka* sa značenjem ‘ovca koja mnogo bleji’ – »*Lajka je ona ovca što najviše bleji, pa i kad druge ćute.*« – s obzirom na to da je možemo smatrati pučkom etimologijom. Od osnove *laj* ili *laja*, međutim, nisu nastala samo imena ovaca i ovnova, nego i imena jedinki drugih životinjskih vrsta. Primjerice, već je Kurelac (1867: 10) zabilježio ime konja *Lajko*, Đapić je (1968: 199, 201) u Banatu potvrdio ime *Lajka* nadjenuto kobilu i kravi, ime koze *Laja* zabilježeno je u Bastajima pokraj Daruvara (prema izvorima za ARJ (V: 876)), u Bosanskoj Grahovu (prema izvorima za RSKNJ (11: 180–181) itd. Sve navedeno, a posebno neisključivost pri imenovanju različitih vrsta životinja, potkrepljuje pretpostavku da se korijen *laj* primarno odnosio na crnu boju dlake općenito.

Konačno, potrebno je istaknuti da zoonime koje je Kurelac prikupio ne smatramo zoonimima stranoga podrijetla jer su nastali hrvatskom tvorbu.

3.1.1.1.7. Osvrt na imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na boju

U ukupnome je korpusu imena ovaca udio imena izravno motiviranih osnovama/riječima koje se odnose na boju 19 % (53/285), što pokazuje da je i pri imenovanju ovaca riječ o jednome od dominantnih motivacijskih modela.⁹

Istaknimo još da motiviranost osnovom sa značenjem boje ne upućuje nužno na to da je cijelo tijelo tako imenovane jedinice iste boje; moguće je, naime, da je i samo određeni predio tijela drugačije, razlikovne boje.

Analiza imena ovaca motiviranih riječima ili osnovama koje izravno upućuju na boju pokazuje da se najveći broj osnova odnosi na nijanse crne (sedam korijena) i crvene/riđe (četiri (ili eventualno pet) korijena) boje, što vrijedi i za imena goveda i konja (usp. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008; Čilaš Šimpraga i Horvat 2014; Horvat 2016).

Gotovo su sva imena ovaca iz Kurelčeva korpusa koja izravno upućuju na boju motivirana idioglotskim osnovama (osim onih koja sadržavaju korijen *laj* (a možda i *kuč*)), dok je, primjerice, među imenima konja udio imena motiviranih aloglotskim osnovama nešto veći, ali ipak nije veći od udjela imena motiviranih idioglotskim osnovama (usp. Horvat 2016).

⁹ To primjećuje i sâm Kurelac (1867), ističući: »Uložio sam nešto truda i pomnije razabrat imena dlake živinske [...] nu sam mal da ne u more zaplovio, koje kraja nejma«.

3.1.1.2. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na specifična obilježja na tijelu ili na različitu boju dijela tijela

3.1.1.2.1. Na specifično obilježje

3.1.1.2.1.1. U obliku točke, pjega, mrlje ili pruge

Lisa, Lisin, Macin (ili 3.1.2.1.1.), *Macka* (ili 3.1.2.1.1.), *Macovka* (ili 3.1.2.1.1.), *Pega, Peguša, Pika, Pikešić* [Istra], *Pikuša, Pirka, Strokava* (ili 3.1.1.3.3.)

Ovom skupinom obuhvaćena su imena motivirana riječima koje upućuju na obilježja u obliku točki, pjega, mrlja ili pruga koje bojom odudaraju od općenite boje dlake imenovane životinje. Sva su ta imena motivirana slavenskim osnovama.

Osnova *lis-* ili *lisa* (< psl. **lysa*) upućuje na postojanje drugačije obojenoga polja dlake koje se proteže duž nosne kosti, od čela do nozdruva.

Osnove *peg-* ili *pega* te *pik*¹⁰ ili *pika* zrcale prisutnost različitih točkastih uzoraka druge boje koji na vuni tako imenovanih jedinki djeluju poput pjega.

Zoonim *Pirka* nastao je imenotvornom sufiksalsnom tvorbom od pokraćene pridjevske osnove (< *pir-* (pokraćeno od *pirkast*)). Etimologija pridjeva *pirkast* i *pirgast* 'pjegav; šaren, posut crno-bijelim pjegama', potvrđenih u hrvatskim govorima, nije sasvim jasna – Skok (II: 660–661) pretpostavlja da se mogu povezati s riječima *piriti* 'plamtjeti' ili *pirilit* 'utkane šare' (prvoj navedenoj daje prednost s. vv. *pirgast, piriti*).

U ovu skupinu najvjerojatnije treba uvrstiti i zoonime *Macin, Macka* te *Macovka*. Pretpostavljamo da su ti zoonimi motivirani pokraćenom pridjevskom osnovom (*mac-* < *macast*). U prilog takvoj interpretaciji govore bi dijalektne potvrde. Primjerice, leksik govora Kompolja (Kranjčević 2003: 391) sadržava pridjev *macast* 'šaren', a iz priložene se rečenične potvrde *Nâ măcasta mačkuriña, čija je?* može iščitati da pridjev *macast* nije izveden od *maca* 'mačka' jer tad rečenica semantički ne bi imala smisla (što zbog oksimorona (umanjenica + uvećanica), što zbog pleonazma). U zapadnohercegovačkim govorima, kako tvrdi Kraljević (2013: 171, 425), pridjev *măcast* sinoniman je pridjevu *zelenkast*, koji u zoonimiji odražava nijanse sive boje (usp. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 47; Horvat 2016: 27). Pižurica (1971: 182, 183) za kravu i vola s imenima *Măculja* i *Măconja* navodi da su prljavobijele boje dlake, tj. da su *măcasti*. Za pridjev *măcas(t)* u govoru Rovaca Pižurica (1977: 38) kaže: »... obilježava *prljavobijelu* boju i to obično sa *smeđim prugama* bez naglašanih kontura, kao i *mrku* i *žitu* „na *prutove*“. Vezuje se isključivo uz boju govečeta i samo se tamo i potvrđuje i imenima (*Măculja, Măconja*). Čini se da je nekompaktnost boje primarna odlika, a ne njena osobitost.« Pridjev *macast* vjerojatno treba povezati s glagolima *mackati, mazati* i sl., među čijim značenjima može biti i 'prljati'.

¹⁰ ARJ (IX: 844) donosi riječ *pik* 'mrlja, pjega', a istoga je podrijetla i riječ *pika/piknja* 'točka'.

Zoonim *Strokava* možda odražava sekundarno značenje apelativa *stroka/štroka* ‘nečistoća, prljavština; mrlja’ ili iz njega izvedena pridjeva *strokav/štrokav* ‘vrlo prljav, zapušten, neuredan, neopran’ (v. Bošnjaković 1985 (Srijem); RSGV (Vojvodina); Žugić 2005: 456 (Jagodina); Zlatanović 2013 (južna Srbija)), koji može imati i značenje ‘šarenkast, mrljav’ (Slavonija, Baranja i Srijem; v. Jakšić 2015: 755)).

Napomena:

a. Imena *Macin*, *Macka* i *Macovka* mogu se eventualno interpretirati i kao neizravno motivirana nazivom životinje (više v. u odjeljku 3.1.2.1.1.).

b. Ime *Strokava* također može upućivati na tjelesni nedostatak (kraste zvane stroke) prouzročen bolešću – ovčjim boginjama. Više pojedinosti u vezi s tom interpretacijom v. u odjeljku 3.1.1.3.3.

3.1.1.2.2. Na različitu boju dijela tijela

3.1.1.2.2.1. Na šarenilo općenito

Pisanka, Šara, Šarin, Šarka

Šarenilo cijeloga tijela smije se pretpostaviti za jedinke koje nose imena uvrštena u ovu skupinu. Sva ta imena također su nastala jedino od osnova slavenskoga jezičnog podrijetla. Najplodnija je, očekivano, osnova *šar-*, a potvrđena je i njoj sinonimna – *pisan*.

3.1.1.2.2.2. Na različitu boju određenoga dijela tijela

Bara, Baretica, Bělonosa, Bělorepa, Bělorepica [Istra], *Bělouška, Crnouška, Grlica* (ili 3.1.2.1.2.), *Kale, Kalovka, Ljuba* (ili 3.1.1.6.2.), *Ljubica* (ili 3.1.1.6.2.), *Ljubin* (ili 3.1.1.6.2.), *Mrka* (ili 3.1.1.1.4.), *Mrkešić* [Istra], *Mrkica* (ili 3.1.1.1.4.), *Mrkin* (ili 3.1.1.1.4.), *Mrkuša* (ili 3.1.1.1.4.), *Puta, Putica, Putonožica, Putonožić, Putrka* [Krk]

Obilno su u Kurelčevu korpusu zastupljena imena nastala od osnova koje upućuju na različitu boju određenoga dijela tijela jedinke.

Dio imena sadržava dva korijena, pri čemu se iz drugoga uvijek može iščitati koji se dio tijela ili organ pri imenovanju smatrao razlikovnim (npr. *Bělonosa, Bělorepa, Bělorepica, Bělouška, Crnouška, Putonožica, Putonožić*). Iz tvorbe ne su perspektive takva imena nastala ili onimizacijom uz usporednu konverziju (*Bělonosa, Bělorepa*) ili imenotvornom sufiksalsnom tvorbom (*Bělorepica, Bělouška, Crnouška, Putonožica, Putonožić*).

Ime *Grlica* može odražavati različitu boju predjela grla, tj. vrata kod tako imenovane jedinke. Modrić (str. 8), primjerice, ovcu *Grļu* opisuje kao jedinku koja je crna, a oko vrata bijela.

Osnova *ljub-*, čiju su plodnost u imenovanju životinja zoonomastičari već naglašavali, potvrđena je i u imenima ovaca i ovnova. Pri interpretaciji potrebno je uzeti u obzir značenja osnove *ljub-* koja su ograničena na kontekst opisa životinje. Sâm Kurelac (1867: 25) uz imena goveda s osnovom *ljub-* donosi napomenu „žut i běl po gubici”. Slične opise pronalazimo i u dijalektnim rječnicima: pridjev *ljùbast* Milković (2009: 175) definira kao ‘koji ima manji dio svjetlije dlake, obično na glavi ili nogama’, a Čuljat (2009: 142) kao ‘1. prosijed; 2. imati pramen kose druge boje; imati ljùbu (drukčiju boju) na nosu i čelu, obično se kaže za konja ili vola da je ljubast’. Zoonomastičari također navode te opise, v. npr. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008), Čilaš Šimpraga i Horvat (2014) te Horvat (2016).

Za interpretaciju dijela imena obuhvaćenih ovom skupinom vjerojatno je važno uzeti u obzir činjenicu da u nekim govorima hrvatskoga jezika pridjev *mrkav/mrkast* (od kojega je dobivena osnova *mrk-*) ima značenje ‘koji po obrazima ima mrlje tamnije boje; musav, umrljan’. Primjerice, sâm Kurelac (1867: 63) napominje da je *Mrkešić* to ime dobio jer je ‘mrkast oko gubice’. Varijacije toga značenja posvjedočene su u dijelu sjeverozapadnoga čakavskog areala: pridjev *mṛkast* ‘musav, zamrljan po licu’ u govoru Rukavca pokraj Rijeke potvrdili su Mohorovičić-Maričin (2001: 163) te Lukežić i Zubčić (2007: 378) za grobnički govor; Runko (2014: 255) u govoru istarskoga naselja Mrkoči ovjerio je pridjev *mrkùšas/mrkùšasti* sa značenjem ‘brnjast, koji ima brnje, prirodne mrlje druge boje oko njuške’; u crkveničkome govoru Ivančić Dusper i Bašić (2013: 152) potvrdile su pridjev *mṛkāv* ‘umrljan (ob. o licu)’; Francetić je (2015: 135) u govoru Boljuna zabilježio pridjev *mṛkas* ‘bijel s crnim pjegama (mrljama)’ te zoonime *mṛkáč* ‘ime ovna crno-bijele boje s rogovima’, *mṛkeš* ‘ime bijeloga ovna s crnim mrljama po glavi’, *mrkuōla* ‘ime ovce koja ima po tijelu i glavi šarene pjege’ i *mrkùša* ‘ime ovce s crnim pjegama po glavi’. Böhm (2004: 113) za mrkušaste ovce kaže da su imale crnu glavu.

Mnogo zoonima izdvojenih u ovu skupinu sadržava korijen *put-*, idioglotskoga podrijetla, u različitim osnovama. Kao i kod imena konja i goveda, taj korijen¹¹ upućuje na svjetliju boju dlake (tj. bijeli biljeg) na donjemu dijelu nogu. Za zoonim *Putrka* također smatramo da je motiviran osnovom *put-*. Glas *r* u izrazu toga imena može se interpretirati kao sekundaran (usp. *Librica* u odjeljku 3.1.1.3.1. ili *Čubrasti* i *Čubrasta* u odjeljku 3.1.1.3.2./3.1.1.3.3. ovoga rada), a sâm zoonim tvoren je imenotvornom sufiksalsnom tvorbom.

Manji je dio imena nastao od osnova stranoga podrijetla.

Zoonimi *Bara* i *Baretica* odražavaju raznobojnost runa tako imenovanih jedinki. Na to nas upućuju mnoge potvrde. U dalmatinskoj Podgori zabilježen je pridjev *barast* ‘bijel i crn oko vrata’ (ARJ (I: 182)), a u zapadnoj Hercegovini ‘koji

¹¹ Pridjev *putast* u ARJ-u (XII: 792) definiran je kao ‘koji ima na sebi (na nozi ili na nogama) bijelu mrlju, kao da nosi puto’, a u VRH-u (2015: 1253) kao ‘koji ima bijeli biljeg nad kopitom’.

je crne i bijele dlake' (Kraljević 2013: 13)). ERSJ (2: 188) obuhvaća sljedeće riječi (sa sličnim značenjem): *bara* 'crno-bijela koza' (u Dalmaciji i Hercegovini) / 'koza sa šarama po licu' (Lika), *bare* (BiH), *baran* 'crno-bijeli jarac' (BiH, Bosansko Grahovo, Dalmacija, Hercegovina), *barana* 'crno-bijela koza', *barakast* 'umrljan oko usta' (BiH) itd. Skok (I: 110, 115) smatra da je od pridjeva *barzast* 'napola crn, siv ili bijel' stranoga, albanskog podrijetla (~ alb. *bardhë* 'bijel'¹²) – i to njegove okrnjene osnove – stvoren hipokoristik *bára* 'crno-bijela koza' (posvjedočen npr. u Perušiću u Lici), a od njega je izveden pridjev *bārast*. Takvomu tumačenju daje prednost pred onim koje bi uključivalo povezivanje s apelativom *baran* 'ovan'. U ERSJ-u (2: 188) navodi se da bi se s pridjevom *barast* vjerojatno trebale povezati i čakavske potvrde koje počinju s *ber* (npr. pridjevi *berast* 'koji je dlake ili perja prošaranih bijelom bojom', *berav/berov* 'prosijed' ili imenice *bera*, *berac* i sl.).

Imena *Kale* i *Kalovka* nastala su od osnove *kal-*. U zoonomastičkoj literaturi nalazimo uglavnom podudarne opise jedinki kojima je nadjenuto ime s tom osnovom. Primjerice, Žugić je (2004: 180–181) u južnoj Srbiji zabilježila mnogo imena u tome imenskom gnijezdu: *Kaleja* (ovan s crnim, tamnim biljezima oko očiju), *Kaleša* (ovca bijele boje s crnom gubicom i crnim šarama oko očiju i ušiju), *Kaleško* (ovan s crnom gubicom i crnim biljezima oko očiju i ušiju), *Kalča* (ovan bijele vune sa žutim pjegama oko očiju); u jadovničkoj je zoonimiji ime *Kaluša* (nadjenuto ovci bijele boje, a crnih obraza) potvrdio Petrović (2013: 679); Pižurica je (1971: 178) u govoru Rovaca naišao na imena *Kaluško* i *Kalušile* (nadjenuta bijelomu ovnu meke, rude vune i crne glave) itd. Prema građi iz dijalektnih rječnika, u hrvatskim govorima takva su imena vrlo rijetka (tek je Kraljević (2013: 127) u zapadnohercegovačkim govorima zabilježio ovčje ime *Kaloka*, no uza nj ne donosi opis), pa možemo zaključiti da su tipičnija za srpske i crnogorske govore (Skok je (II: 23–24) apelativ *kaluša* 'ovca crna obraza, crna oko očiju' vezivao uz kosovsko-metohijsko područje). Ispitanici s kojima je surađivala Bojović Manić (2015: 64, 68) za ovcu *Kalušu* te kozu *Kalju* navode da su „bile prljave”. Ti ispitanici navedene zoonime vjerojatno povezuju s imenicom *kal* 'blato', no smatramo da je riječ o pučkoj etimologiji. Za sve zoonime s južnoslavenskoga područja iz ovoga imenskog gnijezda, a posebno one Kurelčeve, ustanovljujemo da su također nastali od osnove *kal-* slavenskom tvorbom (slavenskim sufiksima). Osnova je potvrđena i u alb. (*kalushe*), bug. (*калест*, *калеш* 'koji ima crne oči i obraze, koji ima crne mrlje oko očiju'), arum. (*caléšū* 'bijel s crnim mrljama po glavi, a osobito oko očiju (o ovci/ovnu ili kozi/jarcu)') te rum. dij. (*cálea* 'bijeli vol').¹³

¹² Izvorno je to, prema Matasoviću (1995: 93), koji se oslanja na mišljenja Reichenkrona i Russua, dačka ili tračka riječ.

¹³ U etimološkoj literaturi s tom se osnovom povezuju i bugarski pridjev *вакъл* 'koji ima crne oči i obraze, koji ima crne mrlje oko očiju' te rumunjski sinonim *oacheș*. Skok (II: 23) smatra da je od bugarskoga *вакъл* nastalo rum. *oacheș*, pri čemu je »[s]log *oa-* u rum. nastao unakrštenjem sloga *va-* sa *oae* < *ovis*«. Autori BER-a (II: 166) smatraju pak da se posuđivanje dogodilo u suprotno-

Etymologia proxima osnove ne može se sa sigurnošću utvrditi¹⁴, no izvorno je, prema Matasoviću (1995: 96), balkansko-romanskoga podrijetla, te se može povezati s lat. *cal(l)idus* 'koji ima bijelu mrlju na čelu ili glavi (o životinji)'.

Uvidom u ekscerpirane primjere zaključujemo da je pri imenovanju ovaca i ovnova drugačija boja određenih dijelova tijela izrazito razlikovna. U razlikovne organe ili dijelove tijela ubrajaju se: rep, nos, oči, uši, predio usta, glava općenito (ili obrazi) te noge.

Napomena:

a. Izraz zoonima *Grlica* dopušta više mogućnosti tumačenja njegove motivacije. Uz ono navedeno u ovome odjeljku (prema kojemu je nastao imenotvornom sufiksalsnom tvorbom od osnove *grl-*), nužno je dopustiti i pretpostavku da je nastao onimizacijom od naziva životinje. U tome slučaju zoonim bi bio neizravno, metaforički motiviran (više v. u odjeljku 3.1.2.1.2.).

b. Uz ono navedeno u ovome odjeljku, osnova *ljub-* može imati i značenje 'drag, mio, ljubljen', stoga u individualnim slučajevima pri interpretaciji treba uzeti u obzir i tu mogućnost motivacije. Tako, primjerice, ime ovna *Ljubana* tumači Skok (II: 337–338). Zbog navedenoga zoonime *Ljuba*, *Ljubica*, *Ljubin* navodimo i u skupini 3.1.1.6.2.

c. Budući da Kurelac ne navodi gdje je zoonime *Mrka*, *Mrkica*, *Mrkin* i *Mrkuša* prikupio, potrebno je pri interpretaciji dopustiti i mogućnost da se osnova *mrk-* odnosi na tamnu (smeđu) boju jedinke, pa ih navodimo i u skupini 3.1.1.1.4.

3.1.1.3. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na druge tjelesne značajke

3.1.1.3.1. Na veličinu ili konstituciju tijela

Gojka, *Librica*, *Malovka*, *Maljica*, *Visoka*, *Visokin*

Poznata činjenica da se ime uvijek nadijeva prema značajki koja se ističe ili odudara (prema kojoj se što ili tko može identificirati i definirati) vrijedi i za imena uvrštena u ovu skupinu. Navedena su imena dakle nadjenuta jedinkama koje su ili posebno visoke ili posebno sitne, odnosno mršave. U ovoj skupini sve su zoonimske osnove (*goj-* (< *gojiti*), *lib-*, *mal-*, *visok-*) slavenskoga podrijetla. Imena motivirana pridjevskom osnovom *mal-/malj-*¹⁵ mogu, kao i kod osobnih nadi-

me smjeru: bug. *вакъл* < rum. *oacheș* 'crnook' (< *ochi* 'oko'), a na to tumačenje nadovezuju i pretpostavku o izvorno supstratnome podrijetlu (ie. **ok^w-ól-esjo-* (?) trač. *(*a*)*kaleš*). Vinereanu (2008: 585) također smatra da je bugarski lik *вакъл* posuđen iz rumunjskoga.

¹⁴ Za riječ *kaluša* Matasović (1995: 96) smatra da je u srpski dospjela iz albanskoga. Za južno-srpske zoonime *Kaleša* i *Kaleško* vjerojatno bi se mogao pretpostaviti utjecaj bugarskoga ili arumunjskoga.

¹⁵ Inačica s fonemom *!* potvrđena je, primjerice, u ličkome naselju Kompolju – u pridjevu *majlušan* 'majlušan, sitan' (v. Kranjčević 2003: 397).

maka ljudi (usp. npr. nadimak *Mrvica* nadjenut krupnoj osobi), doslovno upućivati na veličinu ili kontrastno odražavati suprotnu značajku. Iz suvremenoga je gledišta manje proziran zoonim *Librica*. Povezujemo ga s pridjevom *librast* ‘mršav, nedovoljno uhranjen, slab, koji se ne može lako ugojiti’¹⁶ (v. ARJ (VI: 39); RSKNJ (11: 409)), koji je nastao proširenjem starim sufiksom *-r* od psl. **libъ* ‘mršav’ (v. Matasović i dr. 2016: 550).

3.1.1.3.2. Na veličinu dijela tijela (organā) ili specifičan izgled dijela tijela (organā)

Bosačka (ili 3.1.2.5.1.), *Braduška*, *Buza* (ili 3.1.1.3.4.), *Čipa*, *Čuba* [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.3. ili 3.1.1.3.4.), *Čubac* [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.3. ili 3.1.1.3.4.), *Čubrasta* (ili 3.1.1.3.3.), *Čubrasti* (ili 3.1.1.3.3.), *Čuka* (ili 3.1.1.3.3.), *Čukica* [Istra] (ili 3.1.1.3.3.), *Čukin* (ili 3.1.1.3.3.), *Čula* (ili 3.1.1.3.3.), *Čulava* (ili 3.1.1.3.3.), *Čulavi* (ili 3.1.1.3.3.), *Čulin* (ili 3.1.1.3.3.), *Čulka* (ili 3.1.1.3.3.), *Čupa* (ili 3.1.1.3.3. ili 3.1.1.3.4.), *Čuka* (ili 3.1.1.3.3.), *Čula* (ili 3.1.1.3.3.), *Čulava* (ili 3.1.1.3.3.), *Čuška* (ili 3.1.1.3.3. ili 3.1.1.4.1.), *Dugorepa*, *Kita*, *Resati*, *Resko*, *Resulja*, *Rěsa*, *Roga*, *Rogica*, *Rogoša*, *Roguša*, *Rožčica*, *Rožka*, *Velouha*

Pri identificiranju i diferenciranju životinja uz njihov opći izgled relevantan može biti i specifičan izgled ili veličina određenoga dijela tijela. Dok je među imenima konja iz Kurelčeva korpusa potvrđen samo jedan primjer temeljen na tome tipu motivacije – *Capasti* (v. Horvat 2016: 33), u imenovanju ovaca takav je model vrlo čest, što potvrđuje obilje primjera.

U ovu su skupinu uvrštena i dva imena s dvama korijenima – *Dugorepa* i *Velouha*, a oba su nastala onimizacijom i usporednom konverzijom (istoizrazni pridjevi već su u doimenskoj fazi upućivali na razlikovni organ, odnosno dio tijela).

Zoonim *Bosačka* vjerojatno je nadjenut ovci koja izgleda kao da je bosa, odnosno onoj koja nema runo na najnižemu dijelu noge (~ *bos* ‘bos’). S tim je zoonimom semantički u vezi i opća imenica *bosač* ‘bos čovjek’, koja je potvrđena primjerice u govorima slovenskoga jezika, na temelju čega bi se moglo pretpostaviti da je i zoonim Kurelac zabilježio na području bliskome slovenskomu jeziku.

Ime *Braduška* motivirano je osnovom *brad-*, koja zrcali specifičnost izgleda brade kod dotične jedinke.

Uvrštavanje zoonima *Čipa* u ovu skupinu potkrepljujemo napomenom koju donosi sâm Kurelac (1867: 36): »Tako Ličani zovu ovcu, u koje su male sisice.« Imena s početnim *Čip-* (npr. *Čipa*, *Čipka*) koja se odnose na životinje (ovce, koze ili krave) s malim i tvrdim sisama, tj. s mršavim vimenom, posvjedočena su na arealu srpskoga i crnogorskoga jezika (npr. u govoru Ibarskoga Kolašina (Bojović

¹⁶ Tom su osnovom motivirani i zoonimi koji se odnose na jedinke drugih životinjskih vrsta. Primjerice, Kurelac (1867: 25) navodi ime krave *Libova*, a Skok (II: 293) donosi sljedeća imena: *Libon* (ime psa), *Libonja* (ime vola (Bosna)) i *Libeša* (ime koze).

Manić 2015: 66, 68), u govorima južne Srbije (Žugić 2004: 186), u Rovcima (Pižurica 1971: 178), na timočkom području (Dinić 2008: 892), a i u ARJ-u (II: 38)). Isto vrijedi i za pridjeve i apelative s istim početkom (npr. *čipkava* (Nesvrta) / *čipava* (Šaprance, Vranje) ‘koja ima kratke i tvrde sise, zbog čega ju je teško pomusti’, *čipa* (Crveni Grad) / *čipka* (Koćura) ‘ovca kratkih sisa’ (v. Zlatanović 2013); *čipava* ‘koja ima kratke sise i teško se muze (o kravi)’, *čipulja* ‘krava koja ima kratke sise i teško se muze’ (Vojvodina i Srijem; v. RSGV; Bošnjaković (1985: 174); *čipava* ‘koja ima nedovoljno razvijeno vime (o kravi, ovci, kozi)’, *čipe* ‘krava koja se prvi put teli, s nedovoljno razvijenim vimenom’ (Jablanica; Žugić 2005: 441)). U hrvatskim dijalektnim rječnicima s tim početnim fonemskim sastavom nisu zabilježeni zoonimi, a nisu posvjedočena ni neimena (imenice i pridjevi) sa značenjem koje bi se odnosilo na životinjsko vime ili jedinku sa specifičnim vimenom. Samo ARJ (II: 38) navodi da je u Lici posvjedočeno *čipa* ‘ovca ili krava s malim sisama, koju je teško pomusti’. Ipak, u neimenskome leksiku uglavnom dalmatinskih i ličkih govora pojavljuju se riječi *čip/čipo* sa sljedećim značenjima: primjerice, pridjev *čip* navode Gusić i Gusić (2004: 64) sa značenjem ‘kratak, nedostatan’, Babić (2008: 77) sa značenjem ‘kratak, oskudan, mali, škrt’ te Kraljević (2013: 44–45) sa značenjima ‘škrt; slab, malen, nedostatan’, a Kontić (2015: 28) bilježi *čipo/čipo* sa značenjem ‘kratak, nedovoljan’, dok prilog *čipo* navode Milković (2009: 53; sa značenjem ‘slabo pričvršćeno’) i Čuljat (2009: 52; sa značenjem ‘slabo, malo’). Usporedbe radi, važno je istaknuti da su i u nekim drugim slavenskim jezicima posvjedočene riječi koje svojim izrazom ili značenjem vjerojatno upućuju na povezanost s hrvatskim riječima i zoonimima spomenutim u ovome radu. U govori slovenskoga jezika potvrđen je pridjev *čipel* ‘oskudan; neznatan, jedva dovoljan’, što je i izrazno i značenjski vrlo slično hrvatskim potvrdama. U makedonskome jeziku pridjevi *чип* i *чипав* znače ‘prćast (tj. kratak i izdignut) /o nosu/’ (Dimitrovski, Korubin i Stamoski 1986: 1642, 1650), a isto značenje ima i u bugarskome pridjev *чип* (Radeva 2012: 721). Usto *чипаво* u makedonskome znači ‘slabo, labavo, nepotpuno’, što odgovara stanju u hrvatskim govorima. U češkim govorima pridjev *čiplý* ima značenje ‘koji nema rogove’ (v. SNČJ), a uz slovački izraz *čiplá koza* Kálal (1923: 77) dodaje značenje ‘koza s odsječenim rogovima’. Ivić (2000, I: 164) te SNČJ navode i imenicu *čiplenka* ‘srna, košuta (prije prvoga lanjenja)’. Zbog izrazne i značenjske sličnosti (značenje uvijek upućuje na kratkoću, slabost, malenost, odnosno na tjelesnu značajku, npr. kakav nedostatak) s hrvatskim potvrdama vjerojatno je sve navedene slavenske potvrde moguće etimološki povezati. Jezikoslovci nisu sasvim suglasni pri interpretaciji etimologije te osnove. Ipak, većina njih – primjerice, Sławski (II: 202), ESSJa (4: 115–116) i Ondruš (1977: 239–243) – pretpostavlja postojanje psl. pridjeva **čipъ*, nastala od ie. korijena *(s)*keip* ‘rezati, sjeći’.¹⁷

¹⁷ U ARJ-u (II: 38) osnova *čip* povezuje se sa riječima *štipati* i *čupati*; tako i slovenski pridjev *čipel*

Za imena *Čuba*, *Čubac*, *Čubrasta*, *Čubrasti*, *Čuka*, *Čukica*, *Čukin*, *Čula*, *Čulava*, *Čulavi*, *Čulin*, *Čulka*, *Čupa*, *Ćuka*, *Ćula*, *Ćulava* i *Ćuška* smatramo da sa-
državaju isti korijen, stoga ih zajedno komentiramo. Suvremeni rječnici hrvatsko-
ga standardnog jezika za pridjeve s početnim *ču-* navode nekoliko značenja. HER
donosi pridjeve *čülav*, *čüljav*, *čülat*, *čüljat*, *čülast*, *čüljast* sa značenjima ‘1.a. koji
ima male uši; b. koji nema jedno uho; 2. koji ima odsječene i prelomljene uši (o
životinji)’. VRH (2015: 154, 160) navodi sinonimne pridjeve *čülav*, *čülast*, *čülat* te
čülav sa značenjima ‘1. koji ima male uši; 2. koji ima odsječeno ili prelomljeno uho
ili odsječene ili prelomljene uši; 3. koji nema rogova ili kojemu je jedan rog izbi-
jen’, a u napomeni se ističe da se najčešće pojavljuju u kolokacijama s imenicama
ovca, *ovan* ili *jare*. I u organskim govorima potvrđena su slična značenja: Bašić
je (2013: 40) u govoru Škabrnje zabilježio imenicu *čüla* ‘ovca bez uha ili kratkih
ušiju’; dijelom su leksika govora Dalmatinske zagore i riječi *čubra*, *čubrast* ‘krat-
kih ušiju (prvenstveno se odnosi na kozu ili jarca, ali i na ovce, ljude i sl.)’, *čula*
‘ovca kratkih ili podrezanih ušiju (rjeđe se odnosi na kozu)’, *čulast* ‘kratkih ušiju
(prvenstveno se odnosi na ovce)’; prema Babiću (2008: 79), u Studencima *čüla* je
‘ovca bez ušiju’, a *čülav* ‘koji je malih ili prelomljenih ušiju’; u rječniku zapadno-
hercegovačkoga govora (v. Kraljević 2013: 46–47) s istim su korijenom zabilježe-
ne riječi *čübrast* ‘u koga su male uši’, *čüla* ‘ime ovce čulastih ušiju’, *čüla*, *čülast*
‘koji ima male uši ili su mu priljubljene uz glavu’ te *čülín* ‘ime vola čulastih uši-
ju’; u Grobniku su (v. Lukežić i Zubčić 2007: 212) potvrđeni apelativi *čüba* ‘ovca
malih ušiju’ i *čüla* ‘ovca s izrazito malim ušima’; leksik govora Novalje na oto-
ku Pagu (v. Vranić i Oštarić 2016: 177) sadržava sljedeće riječi: *čülav* ‘osakaćen’,
čülë ‘onaj koji je malenih ušiju (čovjek, ovan i sl.)’, *čülín* ‘janjčić malenih ušiju’
itd. Gusić i Gusić (2004: 66) za govore Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine
bilježe riječi *čula* ‘ovca kratkih ili podrezanih ušiju (rjeđe se odnosi na kozu)’
te *čulast* ‘kratkih ušiju (prvenstveno se odnosi na ovce)’. I u kontinentalnijim go-
vorima potvrđene su riječi s istim značenjem: u govoru bačkih Bunjevaca (Peić i
Bačlija 1990: 54) zabilježeno je *čülav* ‘malih ušiju’, a u Slavoniji, Baranji i Srijemu
(Jakšić 2015: 107) *čulav*, *čulast*, *čuljast* ‘1. gluh, nagluh; 2. malih ušiju, odgrizena
ili oštećena uha’. Petrović (2007: 133; 2013: 677, 680) u govorima Jadovnika i Gor-
njih Stranjana pokraj Prijepolja zabilježio je imena *Čulja* i *Čuljca*, koja se odno-
se na ovcu ili kravu s malim ušima. Bojović Manić (2014: 66, 78) također je regi-
strirala zoonime s osnovom *čulj-* koje se odnose na jedinke s malim/kratkim uši-
ma (ovca *Čulja* i konj *Čuljko*). U Jablanici u Srbiji je Žugić (2005: 443) zabilježi-
la pridjev *čuljes* ‘koji je bez jednoga dijela uha’, odnosno imenice *čuljko* i *čuljka*
‘koji/koja ima okrnjeno uho’. Uz zoonime *Ćuka* i *Ćuška* Kurelac (1867: 32) ističe

Bezlaj ET (I: 82–83) povezuje s osnovom *ščep- (koja se pojavljuje i u inačicama *ščēp- (*ščap-), *ščьp- (včēniti, vščēniti) i *ščip- (*ščip)). Dubinski gledano, i osnove navedene u ovoj bilješci mogu se povezati s ie. korijenom *(s)keip ‘rezati, sjeći’.

da je riječ o jedinkama malih šiljastih ušiju. Dok su značenja u dosad spomenutim govorima više-manje slična ili približna, potvrđena su i neka odstupanja. Primjericice, u govoru Lovinca i u govoru Svetoga Roka (Japunčić 1998: 31, 33; 2013: 66, 68) *čůla* je definirana kao ‘ovca sitnih ušiju’, no pridjev *čůlav* ima značenje ‘velikih ušiju’. Tako je i u nekim srpskim govorima: npr. u Gornjemu Trebešinju *čula* je magarica koja ima preduge uši (Zlatanović 2013). U dijelu literature nailazimo i na proširenje značenja – navedeni se korijen može odnositi i na rogove. Takvo proširenje značenja spomenuli smo već za VRH, no pronalazimo ga i u hrvatskim mjesnim govorima. U govoru Kmpolja (Kranjčević 2003: 88–89) zabilježen je pridjev *čůkast* ‘koji je bez rogova’, a Milković je (2009: 54) također u Lici uz imenicu *čůla* ‘ovca malih ušiju’ te pridjev *čůlast/čůlast* zabilježio i imenicu *čůlīn* ‘ovan bez rogova’. Isto tako, Čuljat (2009: 53) za ličke ikavske govore navodi riječi: *čůla* ‘bez ušiju (o ovci)’, *čůlav* ‘bez ušiju ili malih ušiju’, ali i *čůlīn* (prid. *čůlast*) ‘ovan bez rogova’. U govoru Imotskoga i okolice *čůla* je ‘ovca sitnih ušiju ili bez rogova’ (v. Šamija 2004: 75). I u nekim govorima srpskoga jezika potvrđeno je takvo proširenje značenja: Zlatanović je (2013) u Bujkovcu zabilježio pridjev *čulj* ‘koji ima slomljen rog ili rogove’, a imenice *čuljak* ‘vol sa slomljenim rogom (ili rogovima)’ u Gornjemu Trebešinju, *čuljka* ‘krava ili ovca sa slomljenim rogom (ili rogovima)’ u Novome Selu i Vardeniku te *čuljko* ‘ovan sa slomljenim rogom (ili rogovima)’ u Donjem Stajevcu; Žugić (2004: 186) uz zoonime s osnovom *čulj-* donosi napomenu da je riječ o jedinkama sa slomljenim rogom. Volčić (1860: 35) uz ime *čuba* također dodatno pojašnjava da je riječ o ovci bez rogova. Ovcu *Čubru* s kratkim ušima spominje i Pižurica (1971: 178) u opisu zoonimije Rovaca. Zajednički je nazivnik svim imenima isti korijen i isti poticaj za imenovanje – riječ je o jedinkama kojima je razlikovna veličina ili specifičan izgled ušiju (ili, rjeđe, rogova). Načelno bi se sva ta imena mogla uvrstiti i u skupinu 3.1.1.3.3. jer se upravo takav specifičan izgled ušiju ili rogova može smatrati i manom ili nedostatkom. Skok (I: 339) u rječničkome članku s natuknicom *čůbra* navodi različite zoonime: *Čubra*, *Čubri- lo*, *Čula*, *Čulan*, *Čulovka*, *Čuka*, *Čukan*. Imajući uvid u njih te u imenice i pridjeve potvrđene na različitim područjima, utvrđuje: 1) da konsonant *č* alternira s *ć* te 2) da su u zoonimima potvrđeni dočetcu koji počinju s *-br-*, *-l-* i *-k-*. Premda Skok ne navodi ime *Čuba*, potvrde iz Grobnika (i iz slovenskoga dijela Istre; v. Zadnik i dr. 2013: 40) s istim značenjem upućuju nas na to da može biti riječ o istome korijenu. Böhm (204: 113) tvrdi da se na području Istre i susjednih slovenskih krajeva ime *Čuba* nadijevalo ovcama bez ušiju ili jedinkama s malim, ali mesnatim ili debelim ušima. Imajući to na umu, za fonem *r* u dočetcima *-bra* i *-brilo* možemo pretpostaviti da je sekundaran (kao u primjerima *Librica* i *Putrka*). Skok ne navodi ni imena koja počinju s *čup-*. Međutim, na temelju terenskih potvrda smatramo da se i to ime može uvrstiti u isto imensko gnijezdo. Naime, Žugić (2004: 187) navodi ime ovce *Čupa* te imena ovnova/jaraca *Čupak*, *Čupan*, *Čupko* te se sva

odnose na jedinke kratkih ušiju, a i Zlatanović (2013) bilježi pridjev *čupes* ‘koji je kratkih ušiju’ u govoru Vranja te imenice *čupka* ‘koza kratkih ušiju’ (Roždane) ili ‘ovca kratkih ušiju’ (Preobraženje) i *čupoša* ‘koza kratkih ušiju’ (Sveta Petka). O etimologiji u literaturi nema suglasja.¹⁸ ESSJa (4: 132) i Sławski (II: 288) rekonstruiraju psl. pridjev **čulь* te dublje ie. podrijetlo. I u drugim su slavenskim jezicima posvjedočene riječi s osnovom *čul-* (pridjev ili imenice i glagoli tvoreni od njega): bug. *чул* ‘koji ima oštećeno uho, koji nema rogove, koji ima prćast nos’, slov. *šul* ‘koji ima male uši ili je bez ušiju’¹⁹; slč. *čula* ‘ovca bez ušiju ili s malim ušima’, češ. dij. *čulka* ‘ovca s malim ušima’, *čulena* ‘koza s malim ušima’, polj. dij. *čuły*, *čuły* ‘koji nema rogove’; ukr. dij. *чупий* ‘koji je bez ušiju ili ima male uši; koji je bez rogova ili ima male rogove’. Istovrijednice postoje i u rumunjskome – *ciul* (*oae ciulă*) ‘koji je bez ušiju ili s vrlo malim ušima’²⁰, u mađarskome – *csula* te u albanskome – *çullë* ‘ovca s malim ušima’²¹.

Zoonomastička literatura upućuje nas na to da i ime *Kíta* može upućivati na dvije značajke – postojanje dužega pramena vune na čelu ili posebnost repa. Imena motivirana osnovom *kit-* koja se odnose na postojanje dužega pramena donosi Žugić (2004: 183) – krava *Kita*, vol *Kitnjak*, ovca *Kitka*, a imena motivirana osnovom koja se odnosi na posebnost repa donose Pižurica (1971: 175, 178, 182, 183) – *Kitača*, *Kitna*, *Kitalj* i *Kitile* ‘crne ovce i ovnovi s bijelim biljegom na vrhu repa, kitasti’, *Kitna*, *Kitulja*, *Kitonja* ‘goveda s biljegom na vrhu repa’, Žugić (2004: 183) – *Kitonja* ‘vol kitnjastoga repa’, Petrović (2013: 677) – *Kitonja* ‘bik s kitom bijele ili svjetložute boje na kraju repa’, Bojović Manić (2015: 70, 73) – *Kita* ‘krava s ki-

¹⁸ ARJ (II: 153), Škaljić (1966: 181) i HER izvode pridjev *čulav* i riječi iz njegova tvorbenog gnijezda od tur. *kulak* ‘uho’. Skok (I: 339) te Matasović i dr. (2016: 142) smatraju da je tu osnovu formalno teško izvoditi od tur. *kulak* (tur. *k* ispred *a/o/u* ostaje neizmijenjeno, a prelazi u *ć* samo ako se nađe ispred *e*) te je definiraju kao balkanizam (Skok vjeruje da se na sjever proširila zahvaljujući rumunjskim pastirima). Uz glasovni razvoj, pretpostavku o turskome jezičnom utjecaju pobijaju i antroponimijske potvrde koje su vjerojatno nastale od iste osnove, a posvjedočene su u razdoblju prije kontakta s Osmanlijama ili razdoblja u kojemu još nije očekivan utjecaj turskoga jezika. Primjerice, Šimunović (2006: 226) navodi da su u 14. stoljeću potvrđena osobna imena *Čuljen* i *Čuljko*; prema vrelima iz 16. stoljeća (*Urbaria et conscriptiones*, sv. 51, br. 2, Popis gornice susedgradskog vlastelinstva, fol. 17), u Brdovcu su 1567. godine posvjedočena prezimena *Chwlawecz* i *Chwlych*. Za upućivanje na posljednje vrelo zahvaljujem Branimiru Brglesu.

¹⁹ Etimologija slovenske riječi *šul* nije sigurna. Bezljaj ET (IV: 129) donosi osvrt na prethodne interpretacije: Mel’ničuk riječ *šul* povezuje s pridjevom *šut* (- ie. **kseu-*), Sławski je povezuje s **čulь* (- ie. *(s)*keuH-lo-* ~ **skeuH-* ‘rezati’), a prema Snoju slovenske riječi s početnim *š* od te osnove moguće je izvoditi od metatezom nastalog **kseuH-lo-* (eventualno uz *šul* < **ščulь* (< *s-čulь*)).

²⁰ Vinereanu (2008: 234–235) pri tumačenju rumunjskoga pridjeva *ciul* (arum. *ciul*) ‘bez ušiju, s odsječnim ušima’ problematizira tvrdnje autora prema kojima je riječ nastala od grč. *κύλλος* (Pascu; Diculescu; Pușcariu) te navodi da i grčki i balkanski likovi vjerojatno imaju isto, supstratno podrijetlo.

²¹ Prema Orelu (1998: 53), u albanski je riječ *çullë* ‘ovca s malim ušima’ posuđena iz slavenskih jezika.

tom na repu', *Kitonja* 'vol koji je imao kitastu šaru na repu' itd.

Prilično su dobro zastupljeni i primjeri motivirani osnovama s korijenom *res* (*resa* i *resat-*): *Resati*, *Resko*, *Resulja*, *Rěsa*. Oni upućuju na postojanje *resa* 'visećih izraštaja kože pod grlom', usp. npr. Pižurica (1971: 177), Žugić (2004: 185), Petrović (2013: 681) itd. O pasminama kod kojih se češće pojavljuju *rese* vidi npr. u Barać i dr. (2005). Valja međutim u obzir uzeti i druge napomene iz zoonomastičke literature. Primjerice, Petrović je (2009: 385) u Rađevini zabilježila ime *Resa* koje se odnosi na ovcu koja na ušima ima *resice*.

Brojnošću se ističu zoonimi motivirani osnovom *rog-*, odnosno oni koji upućuju na prisutnost rogova na pojedinoj jedinki ili na njihov specifičan izgled (*Roga*, *Rogica*, *Rogoša*, *Roguša*, *Rožčica*, *Rožka*). Relevantno je primijetiti da su sva imena ženskoga roda, odnosno njima se imenuju jedinke ženskoga spola. Naime, ovce rjeđe imaju robove nego ovnovi, pa se njihovo pojavljivanje na ženkama smije smatrati razlikovnim.

Ime *Buza* također smo uvrstili u ovu skupinu jer vjerojatno odražava razlikovnost određenoga dijela tijela. Pretpostavljamo da je nadjenuto jedinki koja je od ostalih razlikovna po izgledu usana. RSKNJ (2: 249, 255) navodi imenice *būdza* '1. usna; 2. usta', *buzi* i *būdzula* 'debela usna' te od njih izvedene pridjeve *būdzat* 'koji je debelih usana', *budzulast*, *buzat*... U ARJ-u nijedna od tih riječi nije potvrđena. Prema Orelu (1998: 43–44), riječ je izvorno albanska (< alb. *buzë* 'usna' < palb. **budjǎ*), a u slavenske se jezike proširila posredovanjem rumunjskoga (*buzǎ*) ili arumunjskoga (*budzǎ*). Vinereanu (2008: 171) također smatra da su slavenski likovi posuđeni iz rumunjskoga, no navodi da je podrijetlo rumunjskoga apelativa supstratno.

Prikupljeni zoonimi i njihova analiza vode nas k zaključku da su pri imenovanju ovaca i ovnova za diferencijaciju i identifikaciju najčešće relevantni i razlikovni izgled ili veličina ušiju i rogova, a rjeđe repa, nogu, *resice*, usana, brade te vimena.

Napomena: Uzimajući u obzir napomene iz (ponajprije zoonomastičke) literature, i u ovome odjeljku donosimo nekoliko rezervi ili mogućnosti drugačijih tumačenja.

a. Za zoonim *Bosačka* može se pretpostaviti i da je motiviran toponimom (više v. u odjeljku 3.1.2.6.1.).

b. Moguće je da je ime *Buza* motivirano riječju koja se odnosi na kakvoću vune. Više v. u odjeljku 3.1.1.3.4.

c. Pozivajući se na Belostenca, Kurelac (1867: 63) pretpostavlja da u imenima *Čuba* i *Čubac* osnova *čub-* možda upućuje na izgled usana (< *čuba* < psl. **čuba*), no smatramo da je to slabo vjerojatno s obzirom na to da na navedenom arealu (u Istri i na grobničkome području) za riječ *čuba* nije potvrđeno značenje 'usna'.

Eventualno u istim tim imenima osnova može upućivati i na izgled vune, no u tome slučaju ta bismo imena obuhvatili skupinom 3.1.1.3.4. (detaljnije objašnjenje vidi u tome odjeljku).

d. Ime *Čupa* možda se odnosi na čupavost jedinke, što pretpostavlja Kurelac (1867: 36). U tome slučaju to bismo ime uvrstili u skupinu 3.1.1.3.4. (detaljnije objašnjenje vidi u tome odjeljku).

e. Ime *Čuška* moglo bi zrcaliti i ponašanje određene jedinke (< *čuška* ‘šamar, pljuska’ (onomatopejskoga podrijetla)). U prilog takvom tumačenju išla bi činjenica da je u Kurelčevu korpusu imena ovaca potvrđeno ime *Pljuska*, motivirano riječju koja upućuje na specifičnost u životinjnu ponašanju. Više v. u odjeljku 3.1.1.4.1.

3.1.1.3.3. Na fizičku manu ili nedostatak određenoga dijela tijela ili organa

Čuba [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.4.), *Čubac* [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.4.), *Čubrasta* (ili 3.1.1.3.2.), *Čubrasti* (ili 3.1.1.3.2.), *Čuka* (ili 3.1.1.3.2.), *Čukica* [Istra] (ili 3.1.1.3.2.), *Čukin* (ili 3.1.1.3.2.), *Čula* (ili 3.1.1.3.2.), *Čulava* (ili 3.1.1.3.2.), *Čulavi* (ili 3.1.1.3.2.), *Čulin* (ili 3.1.1.3.2.), *Čulka* (ili 3.1.1.3.2.), *Čupa* (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.4.), *Čuka* (ili 3.1.1.3.2.), *Čula* (ili 3.1.1.3.2.), *Čulava* (ili 3.1.1.3.2.), *Čuška* (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.4.1.), *Krivulja* (ili 3.1.1.4.2.), *Krnja*, *Kusa*, *Mulešić* [Istra], *Mulica*, *Mulin*, *Reba*, *Rebica*, *Strokava* (ili 3.1.1.2.1.1.), *Škuljouha*, *Šuša*, *Šušac*, *Šušak*, *Šušava*, *Šuška*, *Šuta*

Nedostatci određenih dijelova tijela, posebice oni rijetki ili specifični samo za manji broj jedinki, također mogu biti relevantni pri diferencijaciji i identifikaciji životinja. Imena motivirana riječima koje upućuju na takve nedostatke Pižuricu (1971: 169) podsjećaju na profilaktičke (tj. zaštitne) antroponime – nadijevanjem upravo takvoga imena jedinka se (u ovome slučaju životinja) unaprijed zaštićuje od zla.

Velik udio zoonima iz ove skupine upućuje na kakvu manu rogova – njihovu odsutnost ili slomljenost. Najbrojniji su među njima oni motivirani osnovama koje počinju sa *šuš-* (pridjevska *šušav* i imenička *šuša*) te *šut-* (pridjevska *šut* i imenička *šuta*): *Šuša*, *Šušac*, *Šušak*, *Šušava*, *Šuška*, *Šuta*. Sa značenjem ‘koji je bez rogova’ u hrvatskome se jeziku uz pridjev *šut*, pojavljuju i pridjevi *šukav* te *šušav*, posebno kao osnove zoonima (usp. npr. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 52). Prema SOE-u (II: 344, 348), zoonimi motivirani istom osnovom zabilježeni su i izvan južnoslavenskoga područja – primjerice, u Slovačkoj i Poljskoj (*Šutaňa*, *Szutula*). Skok (II: 167–168) navodi da je pridjev *šut* potvrđen i u drugim slavenskim jezicima (npr. bugarskome, češkome, poljskome te ukrajinskome), kao i u albanskome (*shutë* i *sutë*), rumunjskome (*ciută*) te mađarskome (*suta*). Prema suvremenim etimološkim rječnicima (npr. Bezljaj ET (IV: 134); Gluhak 1993: 337–

338; Snoj 2009b: 313; Matasović i dr. 2016: 487–488), etimologija je praslavenska (< psl. **šutъ* ‘bez rogova’ < ie. **ksewt*)²². Za likove koji sadržavaju fonem š (s. v. *šušec* (tj. *šušast*)) Bezljaj ET (IV: 134) smatra da bi ih bilo moguće izvoditi: »iz adj. **s’učъ* < **ksēu-so-s*, ki se lahko ohranja v. r. dial. *šúchoba* ‘ničnost, nečimrnost’ (Vasmer², 1.c.), po vzorcu **sūchъ* → **sūs’a* pa substantiviziran v jslov. **s’ús’a* (f.) ‘kar je slabo, oguljeno, golo ipd.’ = hrv. *šūša* ‘žival bez rogov; nepomemben človek, ničē’«.

Jedinkama bez rogova mogu biti nadjenuta i imena s pridjevskom osnovom *mul-*. U Kurelčevu korpusu tako nailazimo na imena *Mulešić*, *Mulica* te *Mulin* (on sâm također ih opisuje kao bezroge), a ime *Muležić* s istim opisom tako imenovane životinje zabilježio je Volčić (1860: 35). I u suvremenim se hrvatskim mjesnim govorima riječi s korijenom *mul* povezuju sa značenjem ‘bez rogova (o ovnu ili ovci)’: Runko (2014: 258) u govoru Mrkoči u Istri bilježi imenice *mūlac* i *mūleš* te pridjeve *mūlas/mūlasti*; Kalčić, Filipi i Milovan (2014: 165) bilježe imenicu *mūleš* u Roveriji, a Gagić (2017: 218) *mūleš* u Pazinu; Vranić i Oštarić (2016: 383) ovjerili su *mūlac* u Novalji na Pagu; Čuljat je (2009: 147) u Lici zabilježio imenicu *mūlīn*, a za zapadnohercegovačke govore Kraljević (2013: 190) navodi riječi *mūlast* i *mūlīn*. Osnova je posvjedočena i u slovenskome jeziku: *mul* (prid.) ‘bez rogova’, *mul*, *mulj*, *mulec* ‘vol bez rogova’, *mula* ‘krava bez rogova; koza bez rogova’, *mulič*, *muljak* ‘jarac bez rogova’, *mudla* itd. (v. Bezljaj ET (II: 205)). Skok (II: 479–480) riječi iz neimenskoga sloja i zoonime koji upućuju na izostanak rogova povezuje s apelativom *mula* ‘mula, *Equus mulus*’ romanskoga podrijetla. Ne odbacuje ni mogućnost ukrštanja s lat. pridjevom *mutilus* ‘okrnjen’ (čemu bi u prilog išlo i slovensko *mudla*). Bezljaj ET (II: 205) donosi osvrt na autore koji smatraju da je riječ o supstratnoj riječi (< supstr. **mū(l)ō-* ‘bez rogova’).

Pretpostavljamo da i ime *Krnja* upućuje na manu rogova (konkretno, na njihovu odlomljenost ili na izostanak jednoga roga). Ono je motivirano pridjevskom osnovom *krnj-* ‘kojemu je dio odbijen, oštećen; koji je nepotpun’ (< psl. **кѣрънь*). Imena s tom osnovom jednako interpretiraju i Pižurica (1971: 176) u govoru Rovaca i Petrović (2013: 679) u govoru Jadovnika.

Iz imena *Krivulja* nije moguće jednoznačno iščitati koju značajku jedinke zrcali. S jedne strane, motiviranost tom pridjevskom osnovom slavenskoga podrijetla može reflektirati postojanje neravnih rogova (tako primjerice Bojović Manić (2015: 70) u govoru Ibarskoga Kolašina interpretira kravlje ime *Krilja*).

Na mane slušnih organa upućuje u ovome korpusu zoonim *Škuljouha*. Na-

²² Starije su interpretacije (navedene npr. u Skok (II: 167–168) te Vinereanu (2008: 238)) uglavnom odbacene; sukladno najproširenijoj interpretaciji, i Orel (1998: 447) za albanske likove *shut* i *shyt* smatra da su posuđeni iz slavenskoga (< **šutъ*). Ipak, premda je riječ o recentnijemu djelu, u etimološkome rječniku rumunjskoga jezika (Vinereanu 2008: 238) pretpostavlja se supstratno podrijetlo.

stao je onimizacijom i usporednom konverzijom od istoizraznoga pridjeva, koji je u neimenskome sloju leksika nastao složeno-sufiksalmom tvorbom. Zoonim dakle sadržava dva korijena – *škulj-* i *uh-* – drugi upućuje na to koji je dio tijela razlikovan (uši), a prvi specificira po čemu (*škulja* znači ‘rupa’²³, dakle riječ je o jedinici s rupom na uhu ili ušima). Skok (III: 272) imenicu *škulja/škuja* ‘rupa’ povezuje s imenicom *skula* ‘krasta, oteklina’, što objašnjava promjenom *sk* > *šk*. Bezlaj ET (IV: 78) u slovenskome jeziku potvrđuje dva značenja riječi *škulja*: ‘1. rupa; 2. (pločasti) kamen’, a premda za psl. **skul’a* ne utvrđuje sigurnu etimologiju, smatra da se možda može izvesti od ie. **skōu-l(i)jā* ~ **skēu-lo-* ~ **skeuH-* ‘rezati, odvojiti’.

Izostanak repa ili njegovu kratkoću zrcali ime *Kusa*, nastalo onimizacijom i usporednom konverzijom od istoizraznoga oblika ženskoga roda pridjeva *kus* ‘koji je bez repa; koji ima malen rep’. Taj je pridjev slavenskoga podrijetla; Skok ga (II: 245–246) povezuje s imenicom *kus* (< psl. **kqsъ* ‘komad; zalogaj’).

Pokušavajući protumačiti imena *Reba* i *Rebica*, Kurelac ih (1867: 33) dovodi u vezu s imenicom *reva* ‘sirotica’, koju je potvrdio u Primorju. Međutim, vjerojatno se za jedinice koje nose ta imena također može pretpostaviti bezrepost. Pridjev *rebast* ‘bez repa, kusast’ naveden je u ARJ-u (XIII: 801), a riječi s tim korijenom posvjedočene su (prema dostupnoj dijalektnoj građi) u Istri²⁴: *rēbas/rēbasti* ‘koji je bez repa ili kratkoga repa, kus’ te *Rēba* ‘ime ovce’ u Mrkočima (Runko 2014: 544) i u boljunskim govorima (Francetić 2015: 231) (‘ime ovce kratka repa’). Zanimljivo je da je na roverskome području (Kalčić, Filipi i Milovan 2014: 233) zabilježeno proširenje značenja – *rēbast* ‘1. bezrep; 2. bezuh’; *rēba* ‘životinja bez repa ili uha (obično o ovci)’. Posvjedočenost imenice dopušta dvije mogućnosti tvorbene analize – ili je zoonim nastao onimizacijom od imenice ili imenotvornom sufiksalmom tvorbom od pokraćene pridjevske osnove. Pridjev *rebast* ‘bez repa’ potvrđuje i Miklosich (1886: 274), a za slovenski jezik Pleteršnik (2014), no sa značenjem ‘koji ima kratak rep’. Bezlaj ET (III: 162) hrvatski i slovenski pridjev (< **rēbastъ*) povezuje s glagolom *rebati* ‘glodati (kost ili drvo)’ (< psl. **rēbati*). Navedeni arealni podatci upućuju na veliku vjerojatnost da je i navedena imena Kurelac prikupio na području istarskoga poluotoka.

Ime *Strokava* moglo je nastati od apelativa *stroka* ‘bolest boginje ovaca, *variola ovina*; ovčje kraste’ (v. Jevtić i Živanov 2018). Navedeni apelativ zabilježen je u rijetkim hrvatskim dijalektnim rječnicima (v. *štrok/štroka* ‘ovčje boginje’, *štrokav/štrokast* ‘metiljav, zaražen’ (Jakšić 2015: 755)). Etimologija je nejasna. Skok (III: 347) riječ navodi, no ne interpretira etimologiju. Apelativ se izra-

²³ Obilje potvrda iz istarskih govora donosi primjerice Filipi (2007: 90), no ističe da etimologija nije jasna.

²⁴ Međutim, nije zabilježena u svim istarskim govorima: primjerice, nije navedena u rječnicima pazinskoga, pićanskoga ili orbaničkoga govora.

zno može povezati s albanskim riječima *strok* ‘ošugaviti’, *strokaq* ‘šugav’, *strokë* ‘šuga, svrab’ (Zajmi i dr. 1981: 869), no Orel (1998: 403) vjeruje da je ta riječ u albanski posuđena iz južnoslavenskih jezika, stoga posuđivanje u obrnutome smjeru nije vjerojatno.

Zaključno, zoonimi obuhvaćeni ovom skupinom zrcale nedostatke rogova, ušiju, repa, nogu i kože općenito.

Napomena:

a. Kako smo već napomenuli u odjeljku 3.1.1.3.2., u ovu se skupinu mogu ubrojiti i sva imena koja počinju s *ču-* ili *ću-* s obzirom na to da se specifičan izgled ušiju (njihova malenost, prelomljenost ili čak njihov izostanak) ili rogova (njihova slomljenost ili odsutnost uopće) smatraju i određenom manom. Njihovu obradu i napomene u vezi s obradom (eventualnu mogućnost uvrštavanja u druge skupine) v. u navedenome poglavlju.

b. Ime *Krivulja* može se odnositi i na specifičan način hoda (više v. u odjeljku 3.1.1.4.2.).

c. Moguće je, prema značenjima osnove potvrđenima u literaturi, da ime *Strokava* odražava i prljavost (neopranost, neurednost) ili šarenilo (mrljavost) vune određene jedinke. Pojednosti te mogućnosti interpretacije v. u odjeljku 3.1.1.2.1.1.

3.1.1.3.4. Na izgled ili kakvoću dlake

Brka (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Brkac* (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Brkulja* (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Buza* (ili 3.1.1.3.2.), *Čuba* [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.), *Čubac* [Istra, Grobnik] (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.), *Čupa* (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.), *Frncelinka*, *Peleška*, *Rehulja* [Srijem], *Ruda* (ili 3.1.1.1.3.), *Rudasta* (ili 3.1.1.1.3.), *Runka*, *Runovka*

Za zoonime izdvojene u ovu skupinu moguće je pretpostaviti da zrcale specifičan izgled dlake jedinke.

Kurelčevoj napomeni o arealu na kojemu su zoonimi *Čuba* i *Čubac* prikupljeni (na području Grobnika i Istre) nužno treba posvetiti pozornost pri utvrđivanju motivacije te dati prednost značenju osnove potvrđenu na istome tom arealu (više v. u skupinama ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.). Međutim, valja imati na umu da osnova *čuba* (kao i *čupa*) može upućivati i na izgled vune. U zoonomastičkoj literaturi nailazimo na imena s napomenama o motivaciji tom značajkom. Primjerice, dio je zoonimije Rovaca ime *Čúba*, koje nosi ovca duge vune na glavi, posebno na čelu (v. Pižurica 1971: 177). Prema istome autoru (Petrović 2007: 133; 2013: 680), ime *Čuba* u govorima Gornjih Stranjana i Jadovnika kod Prijepolja odnosi se na ovcu s dugim pramenovima dlake (među rogovima), a isti opis donosi i *KVdanas*. I u govoru Rađevine (Petrović 2009: 385) ime *Čuba* nadjenuto je ovcu duge vune na glavi. U tome slučaju ime se, prema Snoju (2009b: 90), izvodi od *čup*,

čupa ‘pramen’ (za što usporednice pronalazimo i u drugim slavenskim jezicima – slov. *čop*, dij. rus. *čup*, dij. polj. *czup*, *czub*), što je kontinuanta psl. **čupь* (< ie. *(s)*keup-*). O alternacijama *p/b* piše i Skok (I: 342–343).

Ime *Frncelinka* nastalo je od osnove *frncela* ‘uvojak, kovrčica’ (prema Kurelcu (1867: 33)). U govoru Brinja, prema *Rječniku ličkog govora (čakavica)* (v. u opisu literature), *fruncele* su ‘zulufi’. U ARJ-u (III: 75) navedeno je da je u Istri potvrđena izvedenica *froncelica*. Na temelju fonemske podudarnosti možemo pretpostaviti da je zoonim zabilježen u nekome od navedenih areala.²⁵ Prema Skoku (I: 220), riječ je o dalmatoromanskome prežitku, nastalu od deminutiva tvorena složenim sufiksom (lat. *frons* <G *frontis*) + *-icellus* > *fronticella*). Svim je navedenim značenjima zajedničko to što se odnose na neku specifičnost izgleda dlake (ili runa), zbog čega smo to ime uklopili u ovu klasifikacijsku skupinu.

Za zoonime *Brka*, *Brkac* i *Brkulja* Kurelac (1867) ne navodi gdje ih je zabilježio. Ako su prikupljeni u Istri, vjerojatno odražavaju kovrčavost dlake s obzirom na to da su u tim govorima posvjedočeni pridjevi sa sličnim fonemskim sastavom i sa značenjem ‘kovrčav’ – *brkast* (u Pazinu (Gagić 2017: 50) te u Medulinu (Peruško 2010: 29)), *brkas* (u Orbanicima pokraj Žminja (Kalsbeek 1998: 423) i u boljunskim govorima (Francetić 2015: 17)), *brkas* (u labinskim govorima (Milevoj 2006: 55)), *brkas* (u pićanskim govorima (Ružić Sudčev 1999: 15)) itd. U ERSJ-u (3: 295–296) apelativ *brka* ‘ovca kratke, kovrčave vune’ povezuje se etimološki s apelativom *birka*. Više o etimologiji v. u odjeljku 3.1.1.7.

Zoonim *Peleška* vezujemo uz imenicu *peleš* ‘perčin’ i pridjev *pelešav* ‘čupav, kuštrav, kudrav’ (v. ARJ (IX: 765); Skok (II: 633)), koji donose vjeran opis tako imenovane jedinke. Inačice s dočelnim *-eš*, *-iješ*, *-iš*, posvjedočene u hrvatskim govorima, te riječi s istom korijenom potvrđene u drugim slavenskim jezicima (npr. ukrajinskome i bugarskome) upućuju na zaključak da je riječ o izvorno slavenskoj riječi (< psl. **pelešь* < *pelehь*); usp. BER (V: 139–140), Skok (II: 633).

Gustu vunu, odražavaju imena *Runka* i *Runovka*, motivirana slavenskom osnovom *run-*, a vjerojatno i imena *Ruda* te *Rudasta*.

Imena *Ruda* i *Rudasta* nastala su onimizacijom i usporednom konverzijom od istoizraznih pridjevskih osnova (ž. r. od *rud* ‘1. kovrčav, rudlav; 2. rastresit, mek’ ili *rudast*; < psl. **rōdъ*; v. Skok (III: 165)). Takvu interpretaciju potkrepljuju i na-

²⁵ Pritom, dakako, ne odbacujemo mogućnost da je potvrđen i gdje drugdje. Osnova je, primjerice, u svojim fonološkim inačicama potvrđena duž jadranskoga pojasa te u Lici. Iz fonemskoga sastava osnova navedenih u nastavku bilješke jasno je da konkretan zoonim nije nastao od njih, no smatramo da je podatke o njihovom arealnome prostiranju i o značenjskim nijansama vrijedno istaknuti. U govoru Pitava i Zavale (Barbić 2011: 113) *fronže* su ‘pramenovi, uvojci, kovrčice kose na čelu’. Uz likove s početnim *f* u hrvatskim govorima nailazimo i na likove s početnim *b* (što je rezultat zamjene): primjerice, Skok (I: 220) navodi da je Pavlinović u Dalmaciji zabilježio *bruncela* i *brundela* ‘prami ili vitice koje se spuštaju niz obraz’. U govoru Kompolja u Lici (Kranjčević 2003: 52) potvrđeno je *brincel* ‘pramen kose, kitnjasta grana ili cvijet’.

pomene/opisi doneseni u zoonomastičkim radovima – ime *Rūda* nadjenuto ovcima kratke, meke i guste vune zabilježili su npr. Pižurica (1971: 177) u Rovcima te Bojović Manić (2015: 65) u Ibarskome Kolašinu; Modrić (str. 9) *Rūdu* opisuje slično – kao ovcu kratkoga, gustoga i lagano kovrčavoga runa; *Kvdanas* ističe da je *Ruda* ovca fino valovite plemenite vune. U suvremeno doba naziv *ruda* terminologiziran je – termin *dubrovačka ruda* odnosi na lokalnu pasminu, vezanu uz Dubrovnik, odnosno uz uski pojas hrvatske obale od poluotoka Pelješca do granice s Crnom Gorom (v. Grgas 2014: 9–10).

Premda je ime *Rehulja* nastalo od slavenske osnove, zbog njezine neprozirnosti iz suvremene perspektive donosimo detaljnije objašnjenje. Skok (III: 99) taj zoonim povezuje s pridjevom *rahao*, tj. izvodi od psl. **rah-* ili **rbh-*.²⁶ Vokal *e* prijevojnoga je postanja, a potvrđen je u pridjevu *rehav* ‘rijedak’, koji se najčešće upotrebljava u kontekstu opisivanja ovaca (rehava ovca ima rijetku vunu), te u imenici *reha* ‘rijetka vuna’ (v. ARJ (XIII: 857)).

Budući da Kurelac uz ime *Buza* nije naveo područje na kojemu ga je zabilježio, pri interpretaciji ne smijemo zanemariti da je u RSKNJ-u (2: 255) navedeno da *buza* u BiH može značiti i ‘vuna srednje kakvoće’, pa bi ime moglo odražavati i kakvoću runa.

Napomena:

a. Zbog izostanka podatka o punktu u kojemu su prikupljena, imena *Brka*, *Brkac* i *Brkulja* mogu se uvrstiti i među neizravno motivirana imena, i to u podskupinu imena motiviranih riječima/osnovama koje se odnose na specifična obilježja na tijelu ili na različitu boju dijela tijela (više v. u odjeljku 3.1.2.3.1.1.1.).

b. Uvrštavanje imena *Buza* u skupinu 3.1.1.3.2. opravdano je zbog mogućnosti da je motivirano imenicom *buza*, koja se odnosi na izgled usta, tj. na tjelesnu značajku.

c. Zoonime *Čuba*, *Čubac* i *Čupa* zbog druge smo mogućnosti motivacije – riječju koja upućuje na veličinu dijela tijela (*organā*) ili specifičan izgled dijela tijela (*organā*), odnosno kakvu manu ili nedostatak određenoga dijela tijela – uvrstili i u skupine 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.

d. Imena *Ruda* i *Rudasta* obradili smo i u odjeljku 3.1.1.1.3. zbog mogućnosti motiviranosti osnovom koja upućuje na nijansu crvene boje.

²⁶ U zoonimiji općenito česti su i likovi u kojima je *h* ispalo ili u kojima je *h* zamijenjeno s *j*, posebice u štokavskim govorima u kojima fonema *h* nema ili je izrazito nestabilan u sustavu. Primjere, u isto tvorbeno gnijezdo Skok (III: 99) ubraja i riječi: *reulja* (Srijem), *reja/rejav* (gornja Krajina, Lika, Crna Gora, Vojvodina), *rejko* (Bastaji, Slavonija), *rejan* (Požega) itd. Pižurica (1971: 177) donosi zoonim *Rēja* (nadjenut ovci rastresite, rijetke vune), a *KVdanas* ovcu s imenom *Reja* opisuje kao jedinku „srednje fine slabo talasaste vune”.

3.1.1.4. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na ponašanje, snagu, način kretanja, ulogu životinje

3.1.1.4.1. Na ponašanje

Bečka [Istra] (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Čuška* (ili 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.), *Gréhota*, *Lěnica*, *Lizika*, *Mekušica*, *Ogledalica*, *Pljuska*, *Potreba*, *Prokša*, *Sljubovka*, *Strakulja*, *Sunaljka* (ili 3.1.1.4.2. ili 3.1.2.4.1.), *Šasti*, *Tuca*

Specifičnosti u ponašanju ili karakterne značajke određenih jedinki potaknule su imenovatelje na nadijevanje imena koja uvrštavamo u ovu skupinu. Neka su imena pridjevskoga postanja: riječ je o onima motiviranim osnovama *lěn-* 'lijen', *mek-* (prema RSKNJ-u (12: 341–342), *meka* je ovca 'slaba, razmažena ili neodlučna'). Za većinu (ako ne i sva) imena pridjevskoga postanja u ovoj skupini može se reći da kritički zrcale neku negativnu značajku. Dio se imena može povezati sa sljedećim glagolima: *bečiti (se)*, *čuškati*, *lizati*, *ogledati (se)*, *pljuscati*, *sljubiti*, *sunuti*, *tucati*. Imeničkoga su postanja zoonimi *Gréhota* te *Strakulja* (< *strak* 'strah'). Gotovo su sva imena u ovoj skupini nastala od osnova slavenskoga jezičnog podrijetla (osim *Šasti*).

Ime *Bečka*, prikupljeno u Istri, može se odnositi i na specifično ponašanje ako mu je u osnovi glagol. Primjerice, mogu se pretpostaviti: *běčit se* 'kreveljiti se' (Mrkoči (Runko 2014: 28); Novalja (Vranić i Oštarić 2016: 130)), *běčit se* 'kreveljiti se' (Kompolje (Kranjčević 2003: 21–22)) ili *běcat(i) se* 'nekulturno praviti grimase' (Lika (Čuljat 2009: 27)), zatim *běčit* 'izbuljiti (o očima)' (Šmrika (Bralić 2014: 19)), *běcit(i) se* 'čuditi se, gledati širom otvorenih očiju' (Lika (Čuljat 2009: 27)), te *běcat* 'kratko se glasati poput teleta ili janjeta' (Kompolje (Kranjčević 2003: 21)). Prema Matasoviću i dr. (2016: 48), riječ je o ekspresivnome glagolu izvedenu od onomatopejske osnove *be-*.

U ovu bi se skupinu mogao uvrstiti i zoonim *Čuška* ako zrcali nasilno ponašanje određene jedinice (< *čuška* 'pljuska, šamar, udarac dlanom po licu' / *čuškati*). Budući da se na doimenskoj razini riječi *čuška* i *pljuska* smatraju sinonimima, takva bi motivacija bila sasvim moguća.

Među osnovama slavenskoga podrijetla neprozirnošću se (a u većini krajeva i arhaičnošću ili lokalnom ograničenošću) ističe tek *prokš-*. Pridjev *prokšen* 'bezobrazan, drzak, živahan, nestašan, neobazriv, objestan, raskalašen, razuzdan, nediscipliniran, razularen, pokvaren; razmažen, izbirljiv, koji je naučen na luksuz; šaljiv'²⁷ potvrđen je u leksiku varaždinskoga govora (*prokšēni*; v. Lipljin 2013:

²⁷ Značenje 'šaljiv' potvrđeno je (na temelju građe iz dijalektnih rječnika) samo u govorima međimurskoga dijalekta i u susjednim prekmurskim govorima slovenskoga jezika. Pomurski Hrvati rabe pridjev *prékšen* 'šaljiv, živahan' i prilog *prékšenu* 'šaljivo' (Blažeka, Nyomárkay i Rácz 2009: 243–244), a stanovnici Preloga pridjev *prékšeni* '1. duhovit; 2. koji se želi provoditi', prilog *prékšenu* 'duhovito' te imenicu *prékšenust* 'duhovitost' (Blažeka 2018: 503). U prekmurskim govorima potvrđen je s tim značenjem povezan glagol *prekšenūvati* 'šaliti se, glupirati se' (Novak 2014).

1494), u središnjim zagorskim govorima (*prĕkšĕn*; Vranić 2015: 346), u dugoreškimi govorima (v. Perušić 1993: 111), u govoru Cerja pokraj Zagreba (*pròkšĕn*; v. Šatović i Kalinski 2012: 419), u govoru Svetoga Ivana Zeline (*pròkšĕn/prokšĕni/prĕkšĕn/prĕkšĕni*; v. Dragija 2016: 253, 267) te u slavonskim/baranjskim/srijemskim govorima (*pròkšĕn*; v. Jakšić 2015: 603). U dijalektnoj građi potvrđeni su i glagoli *prĕkšiti* ‘činiti koga razmaženim’ (u Svetome Ivanu Zelini; Dragija 2016: 253), *pròkšati se* ‘1. maziti se, njegovati; 2. biti drzak, otesiti’ (u Slavoniji, Baranji i Srijemu; Jakšić 2015: 603), kao i imenice *pròkšo* ‘prljavač, šlampavac, dronjavač’ (u Slavoniji, Baranji i Srijemu; Jakšić 2015: 603), *prokšĕnost* i *prokšĕja* ‘razuzdanost, drskost’ (u Varaždinu; Lipljin 2013: 1494). Podatci iz suvremenih dijalektnih rječnika upućuju na to da je osnova najproširenija na području kajkavskoga narječja. Na taj zaključak možemo nadovezati i Skokovo (III: 50) opažanje da je osnova arealno ograničena na prostor hrvatskih i slovenskih govora te da se u drugim slavinaama ne pojavljuje. Iz tvorbene perspektive taj je zoonim mogao nastati ili čistom onimizacijom (od pretpostavljene istoizrazne imenice) ili imenotvornom sufiksalsnom tvorbom (od pridjevske ili glagolske osnove). Pri interpretaciji etimologije Skok se (III: 50, s. v. *prokšĕn*) slaže s Miklosichem (1886: 265), u čijemu se tumačenju taj pridjev uspoređuje sa stsl. pridjevom *prokь* ili *proči*. Tu tezu dodatno razrađuje: »Ako je tako, to je pridjevska izvedenica na *-en* od komparativa na *-ši* kao *lišpav* (ŽK) = slov. *lišpav* od *liši* = *ljĕpsi* : **prokši* ili **pročiši* ‘koji neprestano drugo bira’. Glede *čš > kš* upor. *vekši < vešši*.«

Ime *Sunaljka* možda je nastalo imenotvornom sufiksalsnom tvorbom od glagola *sunuti*, među čijim značenjima ističemo ona koja se odnose na ponašanje: ‘1. nasrnuti, navaliti; 2. učiniti naglu kretnju, naglo baciti, baciti naglim trzajem; 3. zabititi jakim udarcem ili snažnim pokretom’.

Za zoonim *Šasti* smatramo da je motiviran osnovom stranoga jezičnog podrijetla – *etymologia remota* upućuje na tur. *şaşti* ‘3. l. jd. perf. glagola *şaşmak*’ (Škaljić 1966: 581), a sama osnova može se povezati s turcizmom *şaştisati* ‘izbezumiti se od straha, mnogo se prepasti’, ali moguće je pretpostaviti i posredovanje albanskoga jezika pri posuđivanju (usp. alb. *shastis* ‘začuditi, izazvati čuđenje ili divljenje, iznenaditi nečim što nije obično’ ili pridjevom *shastisur* ‘začuden’; v. Zajmi (1981: 877)). Zoonim bi s obzirom na značenje osnove mogao odražavati ili neočekivano ponašanje ili često čuđenje jedinke kao reakciju na pojave oko nje.

Napomena:

a. Nije jasno je li zoonim *Bečka* izravno ili neizravno motiviran jer njegova osnova može biti i imeničkoga i glagolskoga postanja. Ako je imeničkoga postanja, osnova metaforički (neizravno) upućuje na tjelesnu značajku (prisutnost okruglih mrlja), zbog čega je obrađen i u odjeljku 3.1.2.3.1.1.1.

b. Zoonim *Ćuška* zbog druge smo mogućnosti motivacije – tjelesne značajke – argumentirano uvrstili i u skupine 3.1.1.3.2. ili 3.1.1.3.3.

c. S obzirom na dio značenja navedenih u rječnicima hrvatskoga jezika, ime *Sunaljka* moglo bi se smatrati motiviranim riječju koja upućuje na način kretanja jedinke, a sukladno tomu i uvrstiti u skupinu 3.1.1.4.2. Uzimanjem dijalektne građe u obzir isto se ime može smatrati i neizravno motiviranim, o čemu je detaljnije objašnjenje doneseno u odjeljku 3.1.2.4.1.

3.1.1.4.2. Na način kretanja

Kabrenica, *Krivulja* (ili 3.1.1.3.3.), *Preskakalica* [Grobnik], *Sunaljka* (ili 3.1.1.4.1. ili 3.1.2.4.1.), *Zapetka*

U ovome su Kurelčevu korpusu barem tri imena koja zrcale specifičnost u načinu kretanja određene životinje. Njihove su osnove slavenskoga podrijetla te glagolskoga postanja: za ovcu *Preskakalicu* može se pretpostaviti učestalo skakanje, dok za ovcu s imenom *Zapetka* Kurelac (1867: 33) ističe da često zapinje. Uz ime *Kabrenica* Kurelac (1867: 32) donosi opis „die Besprenkelte” (‘pjega-va, koja izgleda kao da je poprskana’, op. a.), dok u napomenama istaknutima iza zoonimā ističe da se u Primorju rabi glagol *pokabrati* ‘pokapati’ te pretpostavlja povezanost toga imena s tim glagolom (Kurelac 1867: 36), što vjerojatno upućuje na njegovu nesigurnost u interpretaciji i neprozirnost imena. Mi pak smatramo da se navedeni zoonim treba povezati s glagolom *kabrati* ‘nezgrapno, trapavo, nespretno (i brzo) hodati; gacati, capati’, koji je potvrđen u slovenskome jeziku (v. Pleteršnik 2014; Bezljaj ET (II): 8). Bezljaj ET (II): 8) smatra da je riječ o riječi onomatopejskoga podrijetla (kao i *capa*), a riječi sličnoga fonemskog sastava i značenja pronalazi i u češkome i slovačkome. Ime *Krivulja* također se može odnositi na specifičan način hoda. Za homofonsko ime krave sâm Kurelac (1867: 24) objašnjava da opisuje hromu jedinku. Pižurica (1971: 176) u govoru Rovaca tako interpretira ovčje ime *Kriva* – smatra da je tako imenovana jedinka koja kriva, tj. koja hramlje ili je hramala. Ovom se skupinom može obuhvatiti i zoonim *Sunaljka* ako se u njemu odražavaju karakterne značajke na koje upućuju neka značenja glagola *sunuti*: ‘1. naglo otići, krenuti; odjuriti, odletjeti; 2. naglo doći, ući, dojuriti, doletjeti’.

Napomena:

a. Mogućnost da ime *Krivulja* zrcali tjelesnu značajku (izgled rogova) opravdava uvrštavanje istoga imena u skupinu 3.1.1.3.3.

b. Ime *Sunaljka* može se odnositi i na način ponašanja tako imenovane jedinke – u slučaju da je izravno motivirano, obrađeno je u skupini 3.1.1.4.1, a u slučaju da je neizravno motivirano u skupini 3.1.2.4.1.

3.1.1.4.3. Na ulogu

Dojka

U ovu smo skupinu uvrstili samo jedno ime iz korpusa imena ovaca. Kurelac (1867: 24) potvrđuje da se nadijevalo i kravama.

3.1.1.5. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na dob životinje te vrijeme ili redosljed u stadu u kojemu je ovca ojanjena

3.1.1.5.1. Na mladost ili starost

Jaruška (ili 3.1.1.5.2.), *Starka* (ili 3.1.1.5.2.)

Ime *Jaruška* motivirano je osnovom slavenskoga podrijetla (< *jaruh* < **jar* ‘mlad’ < psl. **ěrъ* (Matasović i dr. 2016: 396–397)) te se nadijeva mladim jedinkama ili jedinkama koje izgledaju mlado. ARJ (IV: 474) spominje da se mladim ovacima nadijevaju imena *Jaruška* i *Jaruša*, *jarušica* je ‘žensko janje’, a *jaruh* ‘janje’. U govoru Grobnika (Lukežić i Zubčić 2007: 287) *jaruh* je ‘jednogodišnje janje’. Uvid u Skokovu građu (Skok (I: 756)) pokazuje nam da se imenice od te osnove mogu odnositi na različite životinje (zeca, kozu itd.).

Ime *Starka* možda se može ubrojiti u primjere naknadnih imena, odnosno u imena koja jedinke dobivaju u starijoj dobi, a ne pri dolasku na svijet – time funkcioniraju poput osobnih nadimaka. Nadijevanje novoga imena ili preimenovanje vjerojatno je uvjetovano pojavom nove, razlikovnije značajke (tj. izvanjezičnoga čimbenika) – u ovome konkretnom slučaju, dob jedinke mogla je biti razlikovna u odnosu na dob ostalih pripadnika stada.²⁸

Napomena:

a. Ime *Jaruška* može upućivati i na redosljed pri janjenju, stoga ga uvrštavamo i u skupinu 3.1.1.5.2.

b. Moguće je i da ime *Starka* upućuje na redosljed pri janjenju, stoga ga uvrštavamo i u skupinu 3.1.1.5.2.

3.1.1.5.2. Na vrijeme ili redosljed u stadu u kojemu je ovca ojanjena

Jaruška (ili 3.1.1.5.1.), *Starka* (ili 3.1.1.5.1.), *Studena*, *Sugare*, *Svitorka*, *Špurica*, *Trzin*, *Trzinka*, *Vidovka*

Uz zoonim *Sugare* Kurelac (1867: 33) donosi i opis ‘crno jagnje’, pozivajući se na Vuka. Oslanjajući se vjerojatno također na taj Kurelčev opis, autori ARJ-a (XVI: 908) za taj zoonim navode da je nastao od *su-* + *gar* (usp. *sulud*), no riječ je o pučkoj etimologiji. Za apelativ *sugare* ‘janje koje se ojanji kasno u godini’ Skok (III: 357) smatra da je balkanska pastirska riječ, posuđena u hrvatski iz rumunj-

²⁸ Više primjera takvih naknadnih imena vidi u Nikolić i Nikolić (2017) te Furlan (2018: 138–139).

skoga ili meglenorunjskoga *sugár* ‘janje koje još sisa’, što je izvedenica od glagola *suge* ‘sisati’ < lat. *sugere*.

I ime *Špurica* povezuje se sa specifičnošću u vremenu janjenja. Pri tumačenju uzimamo u obzir riječi posvjedočene u hrvatskim mjesnim govorima: primjerice, Milković (2009: 418) navodi da je *špurica* ‘ovca koja je vrlo rano spolno dozrela i ojanjila janje’, a *špure* ‘janje koja je ojanjila špurica’; prema Čuljatu (2009: 245), *špure* je ‘janje ili tele doneseno na svijet prije predviđenoga roka’, a *špurica* ‘(...) 2. jednogodišnja krava ili ovca, 3. junica ili ovca nakon prvoga teljenja ili janjenja’; u ličkome Kopolju (Kranjčević 2003: 979) *špure* ili *špurica* je ‘ovca koja se prvi put janji ili se ojanjila’. Dakle, navedeno ime moglo je biti nadjenuto ili jedinkama koje su vrlo rano spolno dozrele i ojanjile janje (ako dotad nisu imale ime) ili jedinkama koje su prijevremeno došle na svijet. Iz tvorbene perspektive moguće je i da je ime nastalo onimizacijom od istoizraznoga apelativa i imenotvornom sufiksalsnom tvorbom (od *špure*). Skok (III: 411) navedene riječi smatra balkansko-latinskim pastirskim terminima (< rum. *spuriu* < lat. *spūrius*).

Imena *Trzin* i *Trzinka* također su nastala od neslavenske osnove. Ona upućuju na redosljed u stadu – naime, nadijevala su se jedinkama koje su kasno ili posljednje došle na svijet, a osnova nije rezervirana isključivo za imena ovaca, nego je pronalazimo i među imenima drugih životinja (npr. Čilaš Šimpraga i Horvat (2014) zabilježili su ime krave, a Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga (2008) ime kobile nastalo od te osnove). Skok (III: 517) osnovu povezuje s rum. *tîrziu* < lat. *tardivus* < *tardus* ‘kasan, pozan’.

Dio je pak zoonima uvrštenih u ovu skupinu nastao od osnova slavenskoga podrijetla. Imenom *Starka* vjerojatno je imenovana jedinka koja je u svojoj populaciji prva došla na svijet, za što usporednicu nalazimo i u imenima *Starišica* i *Starišak*, koja je u Poljicima prikupio Ivanišević (2006: 204). Suprotno tomu, ime *Jaruška* moglo se nadjenuti jedinki koja je posljednja u nizu došla na svijet, tj. koja je najmlađa.

Ovom skupinom obuhvaćena su i imena motivirana riječju koja upućuje na konkretno vrijeme dolaska na svijet.

Ime *Svitorka* treba povezivati s glagolom *svitati* (< psl. **svitati*), a sukladno takvoj interpretaciji odražavalo bi činjenicu da je tako imenovana jedinka ojanjena u zoru.

Za dio imena može se pretpostaviti i da upućuju na dio godine u kojemu jedinka ojanjena. Primjerice, *Studena* je vjerojatno došla na svijet u studenome (tj. hladnome) dijelu godine ili u mjesecu studenome²⁹, a za ovcu *Vidovku* smije se pretpostaviti da je ojanjena oko spomendana svetoga Vida (15. lipnja).

²⁹ Usporedi imena krava *Jesenka* i *Zimulja*, osnove kojih upućuju na dio godine u kojemu su došle na svijet (v. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54).

Zaključno, među osnovama koje upućuju na vrijeme ili redosljed u stadu u kojemu je ovca ojanjena nezanemariv je udio onih aloglotskoga podrijetla.³⁰ Modeli imenovanja potvrđeni u ovome korpusu ne odstupaju od modela utvrđenih u drugim zoonomastičkim istraživanjima.

Napomena:

a. Ime *Jaruška* može upućivati i na dob, stoga ga uvrštavamo i u skupinu 3.1.1.5.1.

b. Ime *Starka* može upućivati i na dob, pa je obrađeno i u skupini 3.1.1.5.1.

3.1.1.6. Imena motivirana riječima/osnovama koje izravno upućuju na odnos vlasnika prema životinji

3.1.1.6.1. Na ljepotu

Lěpa, Lěpovka, Lěpšan

Ovom su skupinom obuhvaćena imena motivirana pridjevskom osnovom *lěp-*, a njezinoj plodnosti u zoonimiji doprinose tvorbene mogućnosti.

3.1.1.6.2. Na omiljenost u vlasnika

Draga, Dragin, Ljuba (ili 3.1.1.2.2.2.), *Ljubica* (ili 3.1.1.2.2.2.), *Ljubin* (ili 3.1.1.2.2.2.), *Milkica, Milkuša, Milovka, Mitnjaka*

Zajedničko je svim zoonimima iz kojih se može iščitati privrženost i omiljenost kod vlasnika to što su motivirani pridjevskim osnovama slavenskoga podrijetla (*drag-*, *ljub-*, *mil-* ‘mio’ i *mitn-* (< *mito*)).

Ime *Mitnjaka* uvrštavamo u ovu skupinu uzimajući u obzir dijalektnu građu – primjerice, prema Skoku (II: 434), u Srijemu i Lici zabilježeni su apelativi *mitnjak* i *mitnjača* ‘čeljade i živinče koje se mazi’, a u Virovitici ime krave *Mitulja*. Obilje potvrda pronalazimo i u Lici: Kranjčević (2003: 414) navodi apelativ *mītnjak* ‘onaj koji je vičan na posebnu pažnju’, Milković (2009: 188) *mītnjāk* i *mītnica*, ‘kojemu/kojoj se ugađa u svemu; koji je razmažen, neodgojen’, a Čuljat (2009: 144) *mītnica* ‘mezimica’, *mītnjak* ‘1. mezimac, razmaženko; 2. najdraže dijete; 3. osoba do koje se mnogo drži i koja se poštuje’. Pridjev *mitan* izveden je od imenice *mito* slavenskoga podrijetla.³¹

³⁰ Usporedbe radi, u istome Kurelčevu djelu među imenima konja, kobila i krava nema imena motiviranih osnovama aloglotskoga podrijetla koje upućuju na vrijeme ili redosljed u stadu u kojemu je jedinka došla na svijet (v. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54; Horvat 2016: 35). Međutim, među suvremenim imenima životinja ima takvih imena (v. npr. Brozović Rončević i Čilaš Šimpraga 2008: 51; Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 54). Moguće je da je prvenstveno ovčarski termin proširio svoje značenje te se počeo primjenjivati i u drugim granama stočarstva.

³¹ Imenica *mito* posvjedočena je već u praslavenskome (< psl. **myto*), u koji je, prema Matasoviću i dr. (2016: 618), posuđena iz kojega germanskog jezika (< stvnjem. *mūta* < got. *mōta*).

Napomena:

a. Budući da se u zoonimiji osnova *ljub-* može odnositi i na specifičan izgled – svjetliju boju dlake, obično na glavi (rjeđe na nogama) – imena nastala od te osnove obrađujemo i u skupini 3.1.1.2.2.2.

3.1.1.7. Imena motivirana nazivom pasmine

Baura [Bačka], *Birka*, *Pramenka*

Uz ime *Baura* Kurelac (1867: 32) navodi da je zabilježeno u Bačkoj te da je, prema Vuku Karadžiću, riječ o ovci bez rogova. Isto značenje donosi i Klaić (2007: 154). RSKNJ (1: 338) sadržava pridjev *baurav* ‘koji ima gusto mrko-bijelo runo’ te imenice *baura* ‘ovca s gustim mrko-bijelim runom’ i *bauran* ‘ovan s gustim mrko-bijelim runom’. Većina podataka iz literature ipak nas upućuje na zaključak da je zoonim *Baura* motiviran istoizraznim apelativom koji se odnosi na pasminu. Međutim, u literaturi se ne podudaraju opisi na koju se pasminu odnosi taj apelativ, zbog čega je u ovoj analizi nužno donijeti kratak pregled. U RSGV-u istaknuto je: »„rasa ovaca sa takvim runom, kratkog tela“: najstarija domaća ovca [u Sremu] bila je „revulja“, zatim „baura“ (iz Rumunije, nazvana u narodu još i „ci-gaja“)«. S druge strane, u dijelu literature leksem *baura* funkcionira kao sinonim leksemu *pramenka* (primjerice, Frangeš (1907) tvrdi da su se birkama nazivale ovce dobivene križanjem pramenki ili baura s merino-ovnovima iz Mrkoplja, a i u opisu birke ističe da se birka od domaće pramenke baure razlikuje po tome što ima kovrčavo runo, mnogo kraće i finije od pramenki. Ređep i Žugaj (1985–1986: 318–319) također poistovjećuju pramenku i bauru. Skok (I: 164) smatra da je apelativ *baura* posuđen iz rumunjskoga (< *bour/buăr*). U ERSJ-u (2: 259) etimologija je opisana kao nejasna. Pretpostavlja se izvođenje iz **bahurav* ‘trbušast’. Ne isključuje se ni aloglotska etimologija, posebice ako se na umu ima rumunjsko podrijetlo pasmine, no u tome se rječniku problematizira semantika (sličnost ovce s izumrlim govedom). Na temelju navedenoga pretpostavlja se povezivanje s osnovom sa značenjem boje, izvorno orijentalnoga podrijetla (perz. *bōr* ‘žut, riđ’ > tur. *bur* ‘žut, riđ’ > rus. *бурый* ‘mrk’ / polj. *bury* ‘tamnosiv’ itd.).

Ime *Birka* nastalo je od istoizrazne opće imenice. Taj apelativ obilno je potvrđen u kajkavskim govorima, najčešće s općenitim značenjem ‘ovca’ – tako je u Podravskim Sesvetama (Maresić 1996: 156), Đurđevcu (Maresić i Miholek 2011: 57), Goli (Večenaj i Lončarić 1997: 13), Svetome Đurđu (Belović i Blažeka 2009: 61), Prelogu (Blažeka 2018: 54), Murskome Središću (Blažeka i Rob 2014: 68) itd. U Kuzmincu u Koprivničko-križevačkoj županiji terenskim sam istraživanjem potvrdio i frazem *bity kaj svilna bîrka* ‘biti vrlo osjetljiv, nježan’, a Blažeka je (2018: 54) u Prelogu zabilježio frazem *r'udastj k'aj b'irka* ‘vrlo kovrčav’. Riječ *birka* posvjedočena je i na drugim arealima, najčešće sa značenjem ‘ovca kratke vune’ – npr. u Lici (Čuljat 2009: 31; Milković 2009: 29) ili u Slavoniji (Jakšić 2015: 56).

Kranjčević je (2003: 28) u Kompolju za riječ *birka* pronašao dva značenja: '1. ovčja vuna koja ima tanke i meke niti; 2. ovca koja ima tanku i meku vunu'. Budući da nadijevanje imena motiviranoga nazivom *ovca* ovci nema smisla (u tome slučaju ime ne bi imalo diferencijacijsku ni identifikacijsku ulogu), pretpostavljamo da ime zapravo zrcali pripadnost pasmini ili značajke tipične za određenu pasminu. Birkama su se nazivale ovce nastale merinizacijom, tj. križanjem domaćih kontinentalnih populacija ovaca (poput pramenki) sa španjolskim merino-ovcima (v. Barać i dr. 2011: 318–319). Prema Ozimcu (v. u Barać i dr. 2011: 318–319), birke u odnosu na domaću pramenku bauru imaju »rudlavo runo, daleko kraće i finije od pramenki, kojeg daje godišnje 2–2,5 kg, C do C–D sortimenta, odnosno finoće vune 30–40 mikrona.« Etimolozi se uglavnom slažu da je imenica *birka* – potvrđena u odgovarajućemu fonološkom izrazu u mnogim slavenskim jezicima (npr. u dijalektima južnoslavenskih jezika, u dijalektima češkoga i poljskoga, ukrajinskoga i ruskoga jezika), u mađarskome, pa čak i u dijalektima rumunjskoga jezika – slavenskoga jezičnog podrijetla. Machek (1968: 54), Skok (I: 156) i Bezlaj ET (I: 22) smatraju da je riječ nastala sufiksalsnom tvorbom od uzvika *bir-bir/byr-byr* (u ruskome i ukrajinskome njime se vabe ovce). ERSJ (3: 296) ističe ipak i mogućnost da je dio slavenskih potvrda, uključujući i one hrvatske, rezultat kružnoga posuđivanja u kojemu bi mađarski jezik imao ulogu posrednika.

Ime *Pramenka* nastalo je onimizacijom od istoizraznoga apelativa.³² On se općenito odnosi na domaće ovce, otporne na ekstremne vremenske uvjete (tj. izdržljive na hladnoću), prilagodljive oskudnim uvjetima ishrane i njege, duge vune (tj. kojima vuna visi u pramenovima). Od značajki pramenki koje detaljno opisuju i ističu Barać i dr. (2015: 4, 8) te Gutić i dr. (2006) izdvajamo samo neke: sitnije su građe, snažne konstitucije, veće su dužine trupa u odnosu na visinu grebena (za otprilike 12 %), leđna im je linija ravna, a greben izražen; ovce su najčešće bez-

³² Navedeni je apelativ i terminologiziran. U suvremenoj stočarskoj terminologiji upotrebljava se najčešće kao dio višerječnih termina, u kojima je prva sastavnica najčešće pridjev koji upućuje na zemljopisno podrijetlo. Najprije je potrebno spomenuti autohtone hrvatske pasmine – dalmatinsku i ličku pramenku. Termin *dalmatinska pramenka* odnosi se na domaće ovce koje su se stoljećima uzgajale na području Velebita, Dinare, Svilaje, Bukovice, Kamešnice, Biokova, Dalmatinske zagore, Ravnih kotara, Cetinske krajine te na srednjodalmatinskim otocima, dok se termin *lička pramenka* odnosi na pasminu koja se uzgajala na ličkome i gorskokotarškome području. Dalmatinska pramenka najbrojnija je izvorna populacija ovaca u Republici Hrvatskoj te se uzgaja uglavnom radi proizvodnje mesa, dok se lička pramenka uzgaja radi kombinirane proizvodnje (proizvodnje mesa, mlijeka i vune). Više v. u Zdanovski (1946), Barać i dr. (2005) te Grgas (2014). Pramenke se uzgajaju širom Balkanskoga poluotoka, a različiti sojevi nazivaju se također terminima čije su sastavnice pridjevi sa značenjem zemljopisne odrednice. Prema Wikipediji (v. *Pramenka* u popisu literature), na Balkanu postoji više od trideset sojeva pramenki. U najvažnije sojeve pramenke s rudom (finom) vunom ubrajaju se: sjenički, svrljiški, ovčepoljski (makedonski), šarplaninski i pirotski. Druga skupina obuhvaća sojeve pramenke s grubom vunom: karakačanska, krivovirska, kosovska, vlaška vitoroga, bardoka, jezersko-pivska, zetska žuja, dupska (vlašičko-travnička), lipska (smederevska), privorska, bovška (slovenska), kupreška i lička.

roge, a ovnovi obično imaju rogove; imaju snažne noge s jakim kostima te čvrste papke, koji omogućuju izdržljivost tijekom dugoga hoda po nepristupačnim terenima; tijelo im je, sukladno nazivu, obraslo otvorenim runom sastavljenim od dugih (do 25 cm) šiljastih i bičastih pramenova.

3.1.2. Neizravno motivirana imena

Neizravno motiviranim imenima zajedničko je to što su temeljena na metafori – imenovatelji su ime odredili na temelju asocijacije, primijenivši znanja o nečemu dobro poznatome ili svakodnevno prisutnome u okružju.

3.1.2.1. Imena motivirana nazivima drugih životinja

3.1.2.1.1. Imena motivirana nazivima sisavaca

Bika (ili 3.1.1.1.1.), *Junica*, *Kunica* [Krk], *Lanica*, *Macin* (ili 3.1.1.2.1.1.), *Macka* (ili 3.1.1.2.1.1.), *Macovka* (ili 3.1.1.2.1.1.), *Sanserica* (ili 3.1.2.5.), *Srnovka*, *Vuka*, *Zvěrovka*

Svi zoonimi motivirani nazivima sisavaca nastali su od osnova slavenskoga podrijetla, osim *Sanserica*, čija je osnova prema jednome tumačenju turcizam (< *sansar*, *samsar* ‘kuna bjelica’ < tur. *sansar*; prema Škaljiću 1966: 549 i Skoku (III: 221)).

Budući da je čovjeku vizualni dojam važan, odnosno da se umnogome oslanja na vizualnu percepciju, najuvjerljivija je pretpostavka da su određene jedinke svojim izgledom – a ponajprije svojom bojom – asociirale imenovatelje na pripadnike određene životinjske vrste. Primjerice, jedinke kojima su nadjenuta imena *Kunica*, *Lanica* i *Srnovka* vjerojatno imaju runo u nekoj nijansi smeđe/mrke ili riđe boje, dok bi *Vuka* mogla biti sive boje, a *Sanserica* bi mogla biti svjetlijega runa te imati bijelu mrlju na prsima. Modrić (str. 9) tvrdi da se ime *Vuka* moglo nadijevati i jedinki koju je napadao vuk, pa bismo to ime mogli smatrati i profilaktičkim. Ime je *Zvěrovka* nastalo od osnove s prilično općenitim, širokim značenjem, stoga možda ne upućuje na boju, nego na kakvu drugu značajku tako imenovane jedinke (primjerice, ponašanje i sl.). Za ime *Junica* pretpostavljamo da je motivirano istoizraznim apelativom (< *junica* ‘junica, ženka goveda koja se još nije telila’ (izvedenim od psl. pridjeva **junъ*)). Za razliku od većine drugih imena motiviranih nazivom sisavca, to ime vjerojatno zrcali mladost jedinke, odnosno činjenicu da još nije imala mlade. Osnova *mac-* (< *maca* ‘mače’) može se, s obzirom na broj zoonimskih primjera u korpusu nastalih od nje, smatrati prilično plodnom. Znamo da mačke mogu biti različitih boja, pa čak i šarene, stoga, ako se imena *Macin*, *Macka* i *Macovka* i odnose na boju, nije sasvim jasno na koju točno nijansu. Prema RSKNJ-u (12: 228) i Kraljeviću (2013: 171), ta se osnova odnosi na sivu boju; *KVdanas* navodi da je *Maca* bijela sa zelenkastim obrazima. U dijelu literature navodi se pak da osnova *mac-* može upućivati i na žutosmeđu boju glave

(ARJ (VI: 344–347); Šimunović (2009: 326)) ili na to da je prednji dio tijela drugačije boje od stražnjega (RSKNJ 12: 228). Za nju Šimunović (2009: 326) pretpostavlja da je posuđena iz albanskoga jezika, no etimološki rječnici to opovrgavaju – ESSJa (17: 110) te Matasović i dr. (2016: 579) navode da je vjerojatno onomatopejskoga podrijetla (od uzvika za vabljenje mačke *mac*), a Orel (1998: 239–240) smatra da je albanska riječ *macë* ‘mačka, *Felis catus*’ posuđena iz slavenskih jezika. Bez obzira na to je li došlo do kružnoga posuđivanja ili ne, zoonime zbog njihovih tvorbenih značajki u svakome slučaju smatramo domaćima.

Napomena:

a. Uvjerljivija je interpretacija prema kojoj je ime *Bika* motivirano pridjevnom osnovom koja upućuje na tjelesnu značajku (bijelu boju). Više pojedinosti vezanih uz tu interpretaciju v. u odjeljku 3.1.1.1.1.

b. Vjerojatnije je ipak da su imena *Macin*, *Macka* i *Macovka* motivirana pridjevskom osnovom (< *macast*), stoga su detaljnije obrađena u skupini 3.1.1.2.1.1.

c. Ime *Sanserica* možda je motivirano i nazivom koji se primarno odnosi na ljude, o čemu više v. u odjeljku 3.1.2.5.

3.1.2.1.2. Imena motivirana nazivima ptica

Ćola, *Ćolnica* [Istra], *Děteljka*, *Grlica* (ili 3.1.1.2.2.), *Jarebica*, *Jastrovka*, *Svraka*, *Šojka*, *Ždrala*, *Ždralovka*, *Žuna*, *Žunin*

Dio je pak zoonima koje je Kurelac prikupio motiviran nazivima ptičjih vrsta, a uočljivo je da je većina tih naziva idioglotskoga podrijetla.

Za imenicu *ćola*, od koje su nastala imena *Ćola* i *Ćolnica*, potvrđena u Istri, Filipi (1994: 41) tvrdi: »Nazivi tipa *čora/ćola* u svim istarskim idiomima mogli bi biti rumunjskoga podrijetla.³³ Nazivi toga tipa u Istri označuju ptice iz porodice *Corvidae* (najčešće vrstu *Corvus monedula*), no u nekim se mjestima naziv prenio i na ptice iz porodice gnjuraca (*Podicipedidae* – red *Podicipediformes*) i vrana (*Phalacrocoracidae* – red *Pelecaniformes*), a to zbog crne boje perja koja je zajednička ovim pticama.«

Oslanjajući se na znanja o specifičnostima ptičjih vrsta, imenovatelji su upućivali na razlikovnost određenih jedinki. Za većinu imena uvrštenih u ovu skupinu također vjerojatno vrijedi da ime neizravno, asocijativno odražava boju. Za jedinke čija imena sadržavaju osnovu *ćol-* može se pretpostaviti crna boja, a ovce s imenima *Svraka* i *Děteljka* zacijelo imaju crno runo s bijelim poljima. Nekakvu nijansu smeđe boje pretpostavljamo za ovce kojima su nadjenuta imena *Šojka* i *Jarebica*, siva boja mogla bi biti u podlozi imena *Grlica*, a *Jastrovka* bi pak mogla

³³ Filipi (1994: 41) dodatno pojašnjava: »Ako prihvatimo pretpostavku o rumunjskom kao jeziku davatelju, što uopće ne bi bilo sporno da oblici ne postoje i u furlanskom, možemo govoriti o neposrednoj recepciji iz rumunjskoga i u romanskim i u slavenskim idiomima Istre, a u pojedinim slučajevima valja dopustiti i mogućnost posredna posuđivanja, i to u oba smjera.«

biti smeđe boje, ali sa šarama, poput jastreba. Ako uzmemo u obzir dijalektne podatke (primjerice, Kranjčević (2003: 1185) navodi da je *žuna* ‘ovca žute glave’, a Čuljat (2009: 296) te Gusić i Gusić (2003) donose pridjev *žunast* ‘žučkast, (žučkasto-crvenkast)’), imena *Žuna* i *Žunin* mogla bi se odnositi na jedinke žute boje. Osnove imena *Ždrala* i *Ždralovka*, na temelju potvrda iz literature (v. RSKNJ (5: 319), Ivanišević 2006: 204), mogu se odnositi na različite značajke: na boju (bijelu ili sivkastu), na veličinu očiju ili dužinu vrata, što možda ovisi i o vrsti životinje kojoj se to ime nadijeva (za ovcu *Ždralu* navodi se da je ili dugačkoga vrata ili šarenoga runa).

Napomena:

a. Zoonim *Grlica* možda je i izravno motiviran te zrcali razlikovnu tjelesnu značajku – različitu boju na predjelu grla ili vrata. Više v. u odjeljku 3.1.1.2.2.

3.1.2.1.3. Imena motivirana nazivima riba

Minčunica [Krk]

Zoonim *Minčunica* nastao je od imeničke osnove *minčun* ‘inčun, *Engraulis encrasicolus*’. Prema Skoku (I: 41), likovi s početnim *m* potvrđeni su, osim u Vrbniku na Krku (*menčun*), i u Senju (*minčôn*) te u Budvi (*mičun*), a lik *minčun* navodi se i u RSKNJ-u (12: 587, 590). Skok (I: 41; II: 423) smatra da su likovi s *m* nastali ukrštanjem riječi *mići* ‘malen’ (~ slov. *micen* i tal. *miccino*) i *inčun*, što je pak opća imenica romanskoga podrijetla (< mlet. *inchiò* / đen. *anciöa* < grč. *ἀθύρη*). Vinja (I: 387) uz navedeno ukrštanje za taj lik dopušta i mogućnost afektiviziranja naziva ribe, pri kojemu je moguće odstupanje od fonetskih zakona.

3.1.2.1.4. Imena motivirana nazivima kukaca

Mrava

Ime ovce *Mrava* nastalo je od imeničke osnove *mrav* (‘*Formicidae*’), koja je slavenskoga podrijetla. Odabir imena vjerojatno zrcali razlikovnost po prisutnosti mnogobrojnih tamnih točkica ili pjega na svijetloj dlaci koje se doimaju poput mrava (usp. analognu motivaciju nekih imena konja osnovom *muh*-; v. Horvat 2016: 37).

3.1.2.1.5. Zaključak o imenima ovaca i ovnova motiviranim nazivima drugih vrsta životinja

Zaključno, među imenima ovaca i ovnova motiviranim nazivima drugih vrsta životinja najbrojnija su, prema prikupljenim primjerima, ona motivirana nazivima ptica (12 primjera, a 9 osnova: *čola* ‘šojka, *Garrulus glandarius*’, *detelj* ‘djetlić, *Picidae*’, *grlica* ‘*Streptopelia*’, *jarebica* ‘*Alectoris*’, *jastreb* ‘*Accipiter*’, *svraka* ‘*Pica pica*’, *šojka* ‘*Garrulus glandarius*’, *ždral* ‘*Grus grus*’, *žuna* ‘*Picus/Drycopus*’) i nazivima sisavaca (11 primjera, a 9 osnova: *bik* ‘*Bos taurus*’, *junica*, *ku-*

nica ‘kuna, *Mustelidae*’, *lanica* ‘lane, *Capreolus capreolus*’, *maca* ‘mačka, *Felis catus*’, *sanser* ‘kuna bjelica, *Martes foina*’, *srna* ‘*Capreolus capreolus*’, *vuk* ‘*Canis lupus*’, *zvěr* ‘zvijer, *Carnivora*). S druge strane, motiviranost nazivima riba (1 primjer i 1 osnova: *minčun* ‘inčun, *Engraulis encrasicolus*’) i kukaca (1 primjer i 1 osnova: *mrav* ‘*Formicidae*’) mnogo je rjeđa. Konačno, imena neizravno motivirana nazivima drugih životinjskih vrsta čine 9 % korpusa imena ovaca i ovnova (25/285), dakle u njemu su razmjerno dobro zastupljena.

3.1.2.2. Imena motivirana nazivima biljki

Breza, Broća, Broćulka, Bukva, Bukvica, Dunja, Dunjica, Fiolka, Graša, Grašica, Grašin, Graška, Grašo, Grozd, Grozda, Jabuka, Jagoda, Jagodin, Jelša, Narandža, Smiljana, Smokvica, Vrbuša [Istra]

Udio imena motiviranih biljnim nazivima u ukupnome Kurelčevu korpusu imena ovaca i ovnova nije zanemariv (8 %). Među imenima motiviranim biljnim nazivima najbrojnija su ona motivirana nazivima plodova voćki (*dunja* ‘*Cydonia oblonga*’, *grozd, jabuka* ‘*Malus*’, *jagoda* ‘*Fragaria vesca*’, *narandža* ‘*Citrus aurantium*’ i *smokvica* ‘*Ficus carica*’) i nazivima biljki stablašica (*breza* ‘*Betula alba*’, *bukva* ‘*Fagus sylvatica*’, *jelša* ‘joha, *Alnus glutinosa*’ i *vrba* ‘*Salix*’), a po brojnosti slijede imena motivirana nazivima plodova mahunarki (*grah* ‘*Phaseolus vulgaris*’), nazivima cvijeća (*fiola* ‘*Viola odorata*’) i drugim nazivima (*broć* ‘*Rubia tinctorum*’).

Opravdano je pomisliti da je odabir biljnih naziva kao osnova zoonima također temeljen na asocijaciji u vezi s bojom ploda ili kore određene biljke, odnosno s njihovim oblikom. Jedinkama koje ispitanici na terenu opisuju kao bijele s tamnim šarama često se nadijeva ime motivirano osnovom *brez-* (usp. istu pojavu u suvremenoj zoonimiji u Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 56–57). Imena s osnovom *bukv-* vjerojatno upućuju na pepeljastosivu boju, kakva je tipična za koru toga drveta. Osnova *vrb-* možda zrcali šarenilo njuške.³⁴

Za zoonime *Jabučasti* i *Jabučilo*, koji se odnose na konje, u literaturi se navodi da odražavaju postojanje okruglih tamnih šara veće površine na svijetloj dlaci jedinki (usp. ARJ (IV: 385–386), Skok (I: 324), RSKNJ (8: 483), Horvat (2016: 37–38)). Možda se i za zoonime koji se odnose na jedinke drugih životinjskih vrsta može pretpostaviti da su motivirani osnovama koje zrcale takve biljege (primjerice, Kranjčević (2003: 271) navodi riječ *jābuka*₂ ‘bjeloglava ovca s većom tamnijom mrljom’), a moguće je i da je u podlozi imenovanja boja. Analogno tomu, Modrić (str. 8) tvrdi da su jedinke s imenom *Jagoda* najčešće bijele te po obrazima imaju mrlje nalik jagodama. Ivanišević (2006: 204) ovcu s imenom *Grozde* opisuje kao onu »pulijave glave ka’ zrna grožđa«. Brojnost primjera s osnovom *grah* svjedoče o njezinoj plodnosti. Tako imenovane jedinke vjerojatno imaju sitne tamne mr-

³⁴ *KVdanas* ovako opisuje ovcu Vrbu: »ovca s crnim prugama po njuški«.

lje (veličine zrna graha) na svijetlome runu. Slično tumačenje donosi se za zoonime s istim korijenom i u rječnicima. Primjerice, Skok (I: 604–605) navodi pridjeve *grahast* i *grrašast* ‘pjegav’ te od njega izvedeni *grahorast* ‘šaren, šarovit’, a autori RSKNJ-a (3: 581) u sklopu članaka s natuknicama *grašac*, *grašalj*, *grašan* navode da se odnose na ovnove grahoraste njuške, a konja s takvim imenom opisuju kao jedinku ‘s crvenim ili sivim (mrkim) mrljama, ne većim od graška’. Ovdje prikupljeni primjeri mogu se izvesti ili izravno od imeničke osnove *grah* ili od koje skraćene pridjevske osnove.

Većina je osnova zoonima objedinjenih ovom skupinom slavenskoga podrijetla, no uočavamo i neke inojezičnoga podrijetla: *fiola* ‘ljubičica’ ((< njem. *Viola?*) < tal. *viola* ili lat. *viola*) te *narandža* (< tur. *narenc* < arap. *nārang* < perz. *nāreng*).

3.1.2.3. Imena motivirana drugim riječima/osnovama koje neizravno upućuju na određenu značajku

3.1.2.3.1. Imena motivirana riječima/osnovama koje se odnose na specifična obilježja na tijelu ili na različitu boju dijela tijela

Budući da su izvori metafora vrlo raznoliki, uočljivo je da bi razvrstavanje prema značenju naziva podrazumijevalo i vrlo velik broj skupina s jedne strane, a mali broj primjera u svakoj skupini s druge strane. Kako klasifikacija ne bi nepotrebno preopteretila tekst, u ovome odjeljku zoonime grupiramo prema značajki koju reflektiraju.

3.1.2.3.1.1. Na specifično obilježje

3.1.2.3.1.1.1. U obliku točke, pjega, mrlje ili pruge

Bečka [Istra] (ili 3.1.1.4.1.), *Brka* (ili 3.1.1.3.4.), *Brkac* (ili 3.1.1.3.4.), *Brkulja* (ili 3.1.1.3.4.), *Koleša* (ili 3.1.2.3.2.1.), *Kolovka* (ili 3.1.2.3.2.1.), *Kolulja* (ili 3.1.2.3.2.1.), *Krpa*, *Krpasta*, *Krpuša*, *Pulica*, *Suza*, *Vezovka*, *Vezulja*, *Zrnka*, *Zrnja*, *Zrnjica*

Kurelčev korpus sadržava i određen broj imena koja neizravno zrcale postojanje obilježja/biljega tipa točaka, pjega, mrlja ili pruga različitih veličina na tijelu životinje.

Imena *Krpa*, *Krpasta* i *Krpuša* vjerojatno odražavaju postojanje većih mrlja u obliku krpa, dok se iz imena *Zrnka*, *Zrnja* i *Zrnjica* može iščitati postojanje većih crnih (tamnih) točaka ili pjega na bijelim obrazima. Za ime *Suza* također se može pretpostaviti da zrcali prisutnost točkica nalik suzama na bijelim obrazima, no ono i preciznije upućuje na činjenicu da se one nalaze ispod očiju. S tim imenom u vezi možda je važno izdvojiti i opis koji donosi Pižurica (1971: 177): »najčešće ovca bele glave sa blagim, obično žutim flekama«.

S obzirom na to da uz imena *Brka*, *Brkac* i *Brkulja* Kurelac ne navodi gdje su

prikupljena, nužno je dopustiti i mogućnost da su neizravno motivirana osnovom *brk-*, odnosno da je u podlozi imenovanja asocijacija na ljudske brkove. Možda se mogu povezati i s pridjevom *brkav* ‘brljav oko usta, musav’, koji donosi RSKNJ (2: 181). Sukladno toj interpretaciji može se pretpostaviti drugačija boja dlake ili postojanje mrlja tamnije boje iznad usana.

Zoonimski likovi koji počinju s *vez* (< *vezati*) također odražavaju šarenilo, odnosno prisutnost pruga ili šara druge boje (usp. RSKNJ (2: 461–462, 468, 471, 474); Pižurica (1971: 174, 182) itd.).

Argumente za uvrštavanje imena *Koleša*, *Kolovka* i *Kolulja* u ovu skupinu nalazimo u obliku opisa u zoonomastičkim radovima. Pižurica (1971: 179, 180) i Žugić (2004: 183) navode da životinje koje nose imena *Kolaš*, *Kolarica* i *Kolačara* imaju šare kružnoga oblika, nalik kolu. U RSKNJ-u (10: 9) krava s imenom *Kolova* opisana je kao jedinka koja ima šare u obliku kola, kolutova. U hrvatskim dijalektima posvjedočene su također riječi sa značenjima koja bi potkrepljivala takvu pretpostavku: pridjev *kòlast* ‘šaren, išaran velikim pjegama’ navodi Milković (2009: 144), a *kòlast* ‘koji ima veće točke ili pjege na koži ili krznu’ Kranjčević (2003: 317).

Sva su izdvojena imena nastala od osnova slavenskoga jezičnog podrijetla osim imena *Pulica* i *Bečka*.

Ime *Pulica* motivirano je turcizmom *pula* ‘puce, gumb; okrugao ukras’ ili kojom riječi izvedenom od njega (npr. *pulija*, deminutivom *pulica* ili pridjevima poput *pulast*, *puljatast* ‘šaren, pjegav, s pjegama u obliku novčića’, *puličav...*), potvrđenima širom areala na kojemu se očekuje utjecaj turskoga jezika – primjerice u Slavoniji (Jakšić 2015: 619), u Lici (Čuljat 2009: 207; Kranjčević 2003: 804), na benkovackome području (Pavlović i Pavlović 2018: 408), u Dalmatinskoj zagori (Gusić i Gusić 2004: 379), u Imotskoj krajini (Babić 2008: 377), zapadnoj Hercegovini (Kraljević 2013: 239) itd. Značenje ‘koji na temeljnoj boji dlake ima krugove druge boje (o životinji)’³⁵ za pridjev *pulast* navodi Milković (2009: 347). Apelativ *pula* posuđen je, prema Škaljiću (1966: 526), iz turskoga (< *pul* ‘novac, para’).

Vjerojatno je i zoonim *Bečka* motiviran osnovom koja odražava prisutnost okruglastih biljega druge boje. Tu pretpostavku temeljimo na Kurelčevoj napomeni da je taj zoonim zabilježen u Istri te na činjenici da su ondje, kao i širom čakavskoga sjeverozapada, posvjedočeni nazivi novčića ili novca općenito sa sličnim fonemskim sastavom: *bêč* ‘novčić, kovanica’ (u Mrkočima; Runko 2014: 28), a sa značenjem ‘novac’ *bêči/bêći* (u roverskim govorima: Kalčić, Filipi i Milovan 2014: 30), *bêci* (u Belome; Velčić 2003: 39), *bêci* (u Rukavcu; Mohorovičić-Maričin

³⁵ Skok (III: 73) navodi i riječ *pulja* ‘stari turski novac u vrijednosti 60 para ili 1 i ½ groša’. Zoonomastičkim istraživanjima prikupljena su i mnoga imena motivirana sinonimnim osnovama, npr. *škuda* ili *groš*, ili njihovim izvedenicama. Više v. u Horvat (2016: 39).

2001: 29), *bēci* (u labinskim govorima; Milevoj 2006: 46), *bèci* (u pićanskim govorima; Ružić Sudčev 1999: 11), *bēči* (u Medulinu; Peruško 2010: 23), *bēčī* (u Šmriki; Bralić 2014: 19), *bēči* (u Crikvenici; Ivančić Dusper i Bašić 2013: 55). Za navedene apelative smijemo pretpostaviti da su posuđeni iz mletačkoga (< mlet. *bezzo*, *bezzī*; v. Boerio 1867: 78), a prema Skoku (I: 130) mletački je posrednik pri posuđivanju iz švicarskoga njemačkog (< *Bätze* < *Petz*).

Napomena:

a. Kurelac napominje da je ime *Bečka* zabilježio na području Istre, no pri interpretaciji motivacije taj nam podatak nije dovoljan za isključivu tvrdnju da je ono motivirano imeničkom osnovom *beč-*. Naime, moglo je biti motivirano i glagolskom osnovom, koja zrcali specifičnost u ponašanju. Više v. u odjeljku 3.1.1.4.1.

b. Na mogućnost da su imena *Brka*, *Brkac* i *Brkulja* motivirana pridjevskom osnovom *brk-* (pokraćenom od *brkast*), koja zrcali kovrčavost runa, upozorili smo te je dodatno objasnili u odjeljku 3.1.1.3.4.

c. Budući da Kurelac za njih ne donosi opise, imena *Koleša*, *Kolovka* i *Kolulja* možda odražavaju i postojanje kružno povijenih rogova, na temelju čega bi se mogla uvrstiti u skupinu 3.1.2.3.3.1. (više v. u tome odjeljku).

3.1.2.3.1.1.2. Na obilježje određenoga tipa

Čizma, *Čizmica*, *Čturnica*, *Griva* (ili 3.1.2.3.2.2.), *Grivica* (ili 3.1.2.3.2.2.), *Grivulja* (ili 3.1.2.3.2.2.), *Kolarinka*, *Krabulja* [Grobnik], *Križa*, *Križan*, *Križovka*, *Krsta*, *Krunin*, *Očalinka*, *Papučica*, *Skornja*

Zamjetan udio u ukupnoj građi imaju imena kojima je zajedničko to što upućuju na prisutnost obilježja ili biljega većih od pjega ili mrlja, odnosno na to da je određeni predio tijela druge boje. Na temelju sličnosti obilježja s predmetom poznatim iz svakodnevnoga života, imenovatelji su njihove nazive uključili kao osnove u imena.

Uočavamo, primjerice, velik broj imena motiviranih nazivima obuće, odjeće ili „modnih” dodataka. Imena motivirana nazivima obuće (*Čizma*, *Čizmica*, *Papučica*, *Skornja*) upućuju na boju nogu različitu u odnosu na ostatak tijela (najvjerojatnije na crne noge i bijelo tijelo). Petrović (2007: 133) preciznije opisuje ovce sa zoonimima *Čizma* i *Čizmara* – riječ je o životinjama s dugačkim dlakama drugačije boje iznad papaka.

Ime ovce *Očalinke* također je sasvim prozirno – toj je jedinki predio oko očiju vjerojatno bio druge (tamnije ili crne) boje ili je oko očiju imala šare u obliku okvira naočala.

Ime *Krabulja* također odražava različitu boju u predjelu očiju, tj. postojanje nekoga biljega u obliku krabulje, tj. maske.

Za ime *Krunin* pretpostavljamo da zrcali postojanje oznake drugačije boje u obliku krune na glavi životinje.

Ime *Kolarinka* možemo povezati s romanizmom *kolarin*. U hrvatskim dijalektima potvrđena su raznolika značenja, stoga je radi razumijevanja zoonima potrebno donijeti njihov kratak pregled. Prema Kranjčeviću (2003: 317), *kölarin* je u Lici ‘ovratnik na košulji ili kaputu’; prema Gusiću (2009: 170) *kolar* ili *kolarin* je ‘ovratnik (naročito svećenički)’; u Pazinu je *kolarin* ‘bijeli ovratnik koji nose svećenici’ (v. Gagić 2017: 120); prema Lukežić i Zubčić (2007: 315), u Grobniku je *kolarin* ‘1. uskrobljeni ovratnik na košulji; 2. zlatni lanac’; Runko je (2015: 191) u govoru zaselka Mrkoči u Istri zabilježio sljedeće riječi: *kolâr* ‘kolar (svećenički)’, *kolarin* ‘uočljiva prljavost vrata’ itd. Iz navedenih je značenja moguće zaključiti da je imenovatelju na tijelu jedinke razlikovan za diferencijaciju bio upravo vrat (i to vjerojatno njegova drugačija boja ili kakvo obilježje na njemu nalik ovratniku).

Uz imena motivirana nazivima obuće, odjeće ili „modnih” dodataka potvrđena su i imena motivirana drugim nazivima koji posredno odražavaju različita obilježja.

Jedinka koja se zove *Čuturnica* vjerojatno ima nekakvo obilježje u obliku čuture.

Imena *Griva*, *Grivica* i *Grivolja* po svoj prilici zrcale drugačiju boju vrata životinje.

U ovoj su skupini brojni i zoonimi nastali od izrazito plodnih osnova koje upućuju na obilježje u obliku križa – to su osnove *križ* i *krst*. Prema Žugić (2004: 183), takva imena uglavnom dobivaju jedinke crne boje koje na glavi imaju bijeli biljeg u obliku križa. Sličan opis donosi i Pižurica (1971: 179) za ovna *Krstalja*: »beli ovan crne glave sa belom flekom koja prekršća nos«.

Osnove su zoonima uvrštenih u ovu skupinu različitoga jezičnog podrijetla. U slavenske osnove ubrajamo *križ* i *krst* (kao kontinuantе riječi koje su postojale još u praslavenskome iako izvorno nisu slavenske³⁶), *skornja* (< psl. **skorъnji*; v. Snoj 2009b: 729), *krabulja* (< psl. **korbulja* ~ **korbъ*, *korba* ‘košara’; v. Matasović i dr. 2016: 491) te *griva*. U drugim osnovama prepoznajemo utjecaje drugih kultura i jezika: turskoga su podrijetla *čizma*, *čutura* i *papuča*; romanskoga su podrijetla *oćale*, *kolarin* te *kruna*.

Napomena:

a. Imena *Griva*, *Grivica* i *Grivolja* mogu se uvrstiti i u skupinu 3.1.2.3.2.2. jer se mogu odnositi i na kakvoću dlake životinje. Više v. u navedenom odjeljku.

³⁶ Za riječ *križ* Matasović i dr. (2016: 505–506) tvrde da je kontinuantа psl. **križъ*, a zapravo rana posuđenica iz nekoga romanskog idioma na području današnje sjeverne Italije u kojemu se c ozvučilo u intervokalnome položaju (usp. furl. *kroz*, mlet. *croše*). Izdvajaju i mogućnost da je u slavenski riječ posuđena posredovanjem zapadnogermanskoga, što bi objasnilo slav. *i* (usp. stvnjem. *chriuze*). Riječ *krst* kontinuantа je psl. **krъstъ*, što je, možda uz germansko posredovanje, posuđeno iz lat. *Christus* ‘Krist’.

3.1.2.3.2. Imena motivirana riječima/osnovama koje neizravno upućuju na druge tjelesne značajke

3.1.2.3.2.1. Imena motivirana riječima/osnovama koje se odnose na veličinu dijela tijela (organā) ili specifičan izgled dijela tijela (organā)

Civreša, *Kolesić* [Istra], *Koleša* (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Kolovka* (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Kolulja* (ili 3.1.2.3.1.1.1.), *Korologa*, *Kučin* (ili 3.1.1.1.3.), *Kukež*, *Kukin*, *Spiklić* [Istra], *Vilaš*, *Viluša*

Ime *Civreša* vjerojatno se može povezati s apelativom *civrije* ili *sivrije* 'krojačka tanka kliješta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči' – u tome slučaju odražava izgled rogova ili ušiju. U hrvatskome je jeziku *civrije/sivrije* turcizam, a Škaljić (1966: 567) navodi da je nastao od tur. pridjeva *sivri* 'šiljast'.

Kurelčevu imenu *Kolesić* izrazno je vrlo slično ime *Kolešić* koje je zabilježio Volčić (1860: 35), uz koje donosi napomenu: »'s velimi rogovi na kolo'«, a istom osnovom motiviran je i primjer *Koleša*.

Ime *Korologa* Kurelac objašnjava pučkom etimologijom, no pritom zadržava određenu rezervu: »što u korov lęga? nu se to ime po stranah prostire, kdę ręči korov ne znaju«. Primjer *Koloroga*, koji je zabilježio Pižurica (1971: 176), upućuje nas na to da je zoonimski lik naveden u Kurelčevu korpusu zapravo nastao onimizacijom i usporednom konverzijom od dvokorijenskoga pridjeva nastala metatezom (*koloroga* > *korologa*). Ime opisuje razlikovnu, specifičnu značajku jedinke – kružno povijene rogove.

Imena *Kučin*, *Kukež* i *Kukin* nastala su sufiksalmom tvorbom od pokraćenih pridjevskih osnova *kukast* i *kučast* 'zakrivljen kao kuka', a iz njih se može iščitati da nositelji imena imaju kukasto savijene rogove.

Uz zoonim *Spiklić* Kurelac ne donosi opis tako imenovane jedinke. Prema Volčiću (1860: 35), to ime nosi ovan s ravnim rogovima. Vjerojatno je taj zoonim motiviran zemljopisnim nazivom *špiklić* 'vrh brežuljka, brda ili gore', koji je primjerice zabilježen u govoru Prodana u Bužeštini³⁷. Riječ istoga korijena *špik* 'izrazito oštar vrh brežuljka, brda ili gore' potvrđena je i u nekim drugim buzetskim govorima (npr. u Klarićima, Marčeneškome Polju te Štrpedu; v. Benčić i dr. 2019: 15) i u slovenskome jeziku (v. npr. SSKJ). S obzirom na arealnu ograničenost navedenoga leksema može se pretpostaviti da je taj zoonim potvrđen na sjeveru Istre. Skok (III: 410) imenicu *špiklić* tumači kao izvedenicu od germanizma *špik(el)* (< njem. *Spickel*; prema Dudenu (8: 3642), njemačka je riječ nastala od lat. *spiculum* 'vršak, umanjenica od *spica*').³⁸

³⁷ Na usmenome podatku zahvaljujem Alvijani Klarić.

³⁸ Slovenski etimolozi drugačije tumače etimologiju: Bezljaj ET (IV: 99) smatra da se *špik* treba izvoditi od prijedložnoga izraza **sb pikь* ili od glagola *špikati*. Navodi da osnova **pik-* može biti idiolotska (kao u *pikati*), ali i aloglotska, supstratna, kao u stprov. *pic* 'oštar gorski vrh'. Snoj (2009a:

Veliki pak rogovi (a možda i njihov oblik) asocijali su imenovatelje na oruđe iz njihove svakodnevnice – vile, stoga su taj naziv iskoristili kao osnovu zoonima *Vilaš* i *Viluša*.

Osvrćući se na primjere uvrštene u ovu skupinu, primjećujemo: ako i za sva imena s osnovom *kol-* vrijedi da zrcale izgled rogova, može se zaključiti da se ogromna većina imena objedinjenih ovom skupinom odnosi na izgled rogova, čime još jednom potvrđujemo da je riječ o vrlo razlikovnome obilježju. Većina je osnova slavenskoga jezičnog podrijetla (iznimke su *spiklić* (germanizam) te *civrije* (turcizam)).

Napomena:

a. Kružnu povijenost rogova kao fizičko obilježje jedinki mogu zrcaliti i ostala imena s osnovom *kol-* (*Koleša*, *Kolovka*, *Kolulja*), no zoonomastička literatura upućuje nas i na drugu mogućnost – takva imena mogu zrcaliti i prisutnost većih mrlja kružnoga oblika. Više v. u odjeljku 3.1.2.3.2.1.1.

b. Ime *Kučin* možda je motivirano i osnovom stranoga, albanskoga jezičnog podrijetla (*kuq* ‘crven, rumen, riđ’), koja se izravno odnosi na boju dlake. Detaljnije objašnjenje v. u odjeljku 3.1.1.1.3.

3.1.2.3.2.2. Imena motivirana riječima/osnovama koje se odnose na kakvoću dlake

Bundava, *Griva* (ili 3.1.2.3.1.1.2.), *Grivica* (ili 3.1.2.3.1.1.2.), *Grivulja* (ili 3.1.2.3.1.1.2.), *Svilovka*

Svi su zoonimi izdvojeni u ovu skupinu motivirani imeničkom osnovom. Prevladavaju osnove slavenskoga podrijetla, a samo je osnova *bunda* mađarskoga podrijetla. Poznavanje realije uvjetovalo je stvaranje asocijacija te metaforičkoga imenovanja i u ovome slučaju. Tako se za ovcu *Bundavu* može pretpostaviti da ima gusto runo, dok *Svilovka* vjerojatno ima nježno, mekano i tanko runo. Bojović Manić (2015: 74) upućuje nas i na važnost vizualnoga podražaja (uz taktilni) pri imenovanju – ime *Svila* dobila je jedinka čija dlaka sija kao svila. Imena nastala od osnove *griv-* ovom bismo skupinom obuhvatili ako se odnose na gustoću ili kakvu drugu značajku runa. Primjerice, Volčić (1860: 35) napominje da ovan *Grivež* ima oštru vunu.

Napomena:

a. Imena *Griva*, *Grivica* i *Grivulja* mogu se uvrstiti i u skupinu 3.1.2.3.1.1.2. jer se mogu odnositi i na boju vrata životinje. Više v. u navedenome odjeljku.

417) ima slično stajalište: »Beseda je sorodna s *píkati*, *špíkati* in prek tega s stprovan., frc. *pic* ‘koničast gorski vrh’, gor. im. *Pic*, romun. *pic* ‘gorski vrh’. Iz iste osnove so še večkratna gor. im. *Špiček* m, *Špičnik* m, *Špikelj* m, *Malo*, *Véliko*, *Lépo Špičje* s, pod vplivom nem. *Spitze* ‘konica’ tudi *špica* ž.« Zbog fonema *l* u sastavu osnove *špikel* prednost smo dali hipotezi o germanskome posredovanju pri njezinu posuđivanju.

3.1.2.4. Imena motivirana drugim riječima/osnovama koje se odnose na na ponašanje, snagu, način kretanja, ulogu životinje

3.1.2.4.1. Na ponašanje

Sunaljka (ili 3.1.1.4.1.)

Izrazno je ovomu zoonimu vrlo slična i opća imenica *sunalka*, potvrđena u nekim kajkavskim govorima (npr. u Đurđevcu *sunâlka* ‘zasun koji se okreće’; Maresić i Miholek 2011: 670). Ako je zoonim zaista motiviran tom imenicom, vjerojatno odražava posebnost u ponašanju tako imenovane jedinke – primjerice, možda je riječ o izrazito aktivnoj i nemirnoj jedinki koju je bilo potrebno zatvoriti zasunom u nastambu ili je možda zasun znala sama otvoriti.

Napomena:

a. Ime *Sunaljka* može biti i izravno motivirano glagolom koji se odnosi na specifično ponašanje, stoga je obrađeno i u sklopu skupine 3.1.1.4.1.

3.1.2.5. Imena motivirana riječima koje se primarno odnose na ljude

Badžol [Mljet] (ili 3.1.2.6.1.), *Bludnica*, *Děvojčica*, *Razbludnica*, *Razbludnik*, *Sanserica* (ili 3.1.2.1.1.), *Sirota*

U ovoj skupini također dominiraju zoonimi nastali od osnova slavenskoga podrijetla.

U iznimke se može ubrojiti ime *Sanserica*, koje je prema jednome tumačenju nastalo od osnove posuđene iz mletačkoga, a čija je dublja etimologija orijentalna (< *sanserica* ~ *sanser* < mlet. *sansèr* < tur. *simsar* < perz. *säpsar*; v. Skok (III: 221)). Apelativ *sanser* potvrđen je u mjesnim govorima obalnoga i priobalnoga pojasa, no s nekoliko značenja, stoga ih na ovome mjestu i ističemo. U Grobniku je *sānsêr* ‘posrednik pri upoznavanju mladića i djevojke’ (Lukežić i Zubčić 2007: 583), a u gradu Hvaru na istoimenome otoku *sansêr* je ‘posrednik (za prodaju vina, udaju...)’ (Benčić 2013: 412). U drugim govorima uglavnom ima značenje vezano uz poslovni kontekst: u Mrkočima u Istri *sanser* je ‘posrednik u sklapanju poslova’ (Runko 2014: 561), u Splitu i u Brusju potvrđeno je *sansîr* ‘mešetar’ (Gačić 1979: 18, 22; Dulčić i Dulčić 1985: 650), lik *sansîr* ‘posrednik u sklapanju poslova; mešetar’ zabilježen je i u Pitvama i Zavali na Hvaru, a u Blatu na Korčuli *sansâr* je ‘posrednik, predstavnik’ (Milat Panža 2015: 380).

Skupini zoonima motiviranih osnovama slavenskoga podrijetla ne pripada ni *Badžol*. Taj zoonim (kao i *Bádžo*, prikupljen u Slavoniji), prema ERSJ-u (2: 274), možda se može povezati s apelativima *bádža/bádžo* (Crna Gora, BiH) ‘mali zakr-žljao čovjek, kepec’ i *bádžulja* (Vojvodina) ‘mala krava’. Za etimologiju se kaže da je nejasna, no upućuje se i na RSKNJ (1: 351), u kojemu se za riječ *badža* navodi da je nastala od tur. *bacaksız* ‘beznog, kratkonog’ (kao hipokoristik).

Sva imena uvrštena u ovu skupinu odražavaju odnos imenovatelja prema imenovanj jedinki. Općom imenicom koja se odnosi na mladu osobu motiviran je zoonim *Děvojčica*. Ime *Sirota* vjerojatno je nadjenuto jedinki čiji su roditelji stradali, odnosno onoj koja je jadna ili usamljena. Iz navedenih se imena može iščitati blizak odnos imenovatelja prema jedinki, odnosno njihova povezanost, što je u skladu sa zaključkom da su zoonimi motivirani apelativima koji se odnose na ljude izrazito afektivno nabijeni te da odražavaju ljudske osobine koje se smatraju vrijednima i poželjnima. S druge strane, osnova *bludn-*, koja je prema broju primjera dobro zastupljena u imenima, odražava i nepoželjnu, ali lako uočljivu značajku jedinki.

Napomena:

a. Ime *Badžol* možda je motivirano i toponimom. Detaljnije objašnjenje vidi u odjeljku 3.1.2.6.1.

b. Zoonim *Sanserica* možda je motiviran i nazivom životinje (turcizmom *sansar* sa značenjem 'kuna bjelica'), o čemu v. više u odjeljku 3.1.2.1.1.

3.1.2.6. Imena motivirana toponimima

3.1.2.6.1. Imena motivirana ojkonomima

Badžol [Mljet] (ili 3.1.2.5.), *Bosačka* (ili 3.1.1.3.2.)

Za ime *Badžol* Kurelac (1867: 34) tvrdi da se često nadijeva ovnovima na otoku Mljetu. Uz to napominje da se tako zove »i gora nuz blato Neretve«. Vidović (2014: 208) u Zažablju bilježi ojkonom *Badžula*, za koji tvrdi da je tvoren od turskoga apelativa *bac* 'carina, trošarina' i vlaškoga sufiksa *-ula*. Moguće je dakle da je zoonim motiviran toponimom te da zrcali gdje je primjerice jedinka kupljena. I za ime *Bosačka* možda se može pretpostaviti motivacija ojkonomom. U tome slučaju izvodili bismo ga iz *Bosača*, što je ime naselja na Durmitoru u Crnoj Gori, najviše stalno naseljenoga mjesta na Balkanu.

Napomena:

a. Zoonim *Badžol* možda je motiviran riječju koja se primarno odnosi na ljude (više v. u odjeljku 3.1.2.5.).

b. Zoonim *Bosačka* možda je motiviran riječju koja odražava specifičan izgled dijela tijela (više v. u odjeljku 3.1.1.3.2.).

3.1.2.7. Imena motivirana etnicima ili etnonimima

Lašica

Premda Kurelac sâm ovo ime navodi u istome retku kao i *Laja*, *Lajka* te *Lanica*, smatramo da je ono motivirano etnonimom (< *Vlašica* ~ *Vlah* (uz ispadanje fo-

nema v). Ono najvjerojatnije upućuje na činjenicu da je ovca kupljena na području gdje žive Vlasi.³⁹

3.1.3. Nerazvrstana imena te imena neprozirne motivacije

Bata, Kela [Dalmacija], *Škaba, Škabica, Škabić*

Kurelac (1867: 32) navodi da je ime *Kela* posvjedočeno u Dalmaciji, no uza nj ne donosi nikakav opis. U suvremenim rječnicima dalmatinskih govora ne pojavljuju se riječi s kojima bi se spomenuto ime moglo povezati. Samo rječnik šibenskoga govora (Jakovljević 2006: 20) sadržava apelativ *kela* ‘mazga’ te bi, ako je njime motiviran navedeni zoonim, ime bilo metaforičkoga postanja. U RSKNJ-u (9: 420–423) pojavljuje se još zoonima koji počinju s *kel*, a svi su prikupljeni u Hrvatskoj – npr. *kéla* (ime kokoši, ovce i koze), *kèlèn* i *kelénko* (imena konja), *kèleš* (ime veptra), *kèloja* (ime kokoši). S obzirom na to da uz zoonimijsku građu u spomenutim vrelima nisu priloženi opisi niti podatci o etiologiji, nužno je dopustiti i mogućnost da sva imena zrcale istu značajku i mogućnost da su pojedini zoonimi unatoč istomu početnom fonemskom sastavu motivirani različitim osnovama te da posljedično zrcale različite značajke. Na temelju modela imenovanja životinja ustanovljenih tijekom dosadašnjih zoonomastičkih istraživanja izdvajamo riječi kojima bi zoonimi mogli biti motivirani: na fizičke značajke upućivale bi osnove *kèkav* ‘kratkih nogu’⁴⁰, *kèlav* ‘čelav’ (< tur. *kel*)⁴¹, *kèleč* ‘čuperak, pramen, kika’ (< tur. *kölçe*), *kèljav* ‘1. nerazvijen, slab, kržljav; 2. koji je bez zubi’⁴², a na specifičnost u ponašanju osnove *kèlati* ‘gurkati nogom’, *kèljiti se* ‘1. kreveljiti se; 2. smiješiti se’. Navedeni zoonimi mogli bi biti i posredno motivirani, npr. imenicom *kéla* ‘hip. fam. naziv odmila za žensku osobu, obično srodnicu’. Za zoonim *Kela* iz našega korpusa moglo bi se pretpostaviti i da je motiviran istom osnovom kao i prezimena *Kelava* ili *Kelić*. Vidović (2014: 160) ističe da je prezime *Kelić* nasta-

³⁹ Općenito govoreći, zbog rasprostranjenosti etnonima *Vlah* među govornicima hrvatskoga jezika iz navedenoga se zoonima ne može iščitati gdje je prikupljen. Usporedbe radi, Šimunović je (2009: 326) također zabilježio ime *Vlähinja*, a za ovcu kojoj je nadjenuto navodi da je kupljena u Vlaškoj, tj. u Dalmatinskoj zagori. Ivana Nežić na Labinštini je zabilježila zoonim motiviran etnonimom *Vlah*, koji zrcali činjenicu da je ta životinja kupljena u *Vlašiji* (području na drugoj obali rijeke Raše, od Barbana do Pule, gdje obitavaju *Vlahi*, doseljenici, govornici jugozapadnoga istarskog dijalekta. Na tome joj usmenome podatku zahvaljujem.

⁴⁰ Ako je zoonim motiviran riječju *kèkav* ‘kratkih nogu’, fonem *l* u njegovu fonemskom sastavu može se smatrati sekundarnim. Sekundarni glas *l*, među ostalima, tipičan je i za tvorbu hipokoristika u osobnoimenskome fondu (npr. *Cecilija, Milica, Smiljana, Vasilija* i sl. > *Cila, Đurđa, Đurđica* > *Dula, Josip, Joško* i sl. > *Jole, Duško* > *Dule, Saša* > *Sale, Novak* > *Nole* itd.).

⁴¹ U hrvatskome i srpskome od navedene su turske osnove uobičajenije potvrde s *ć* (*ke* > *će*), no posvjedočene su i riječi bez te zamjene, npr. *kèlav* ‘čelav’ (v. RSKNJ (9: 421)), *keleš* ‘čelav muškarac’ (v. Zlatanović 2013) ili prezime *Keleš* nadimačkoga podrijetla (v. Skok (I: 352)).

⁴² Ako je zoonim motiviran riječima *kèljav* ‘1. nerazvijen, slab, kržljav; 2. koji je bez zubi’ ili *kèljiti se* ‘1. kreveljiti se; 2. smiješiti se’, fonem *l* u njegovu fonemskome sastavu rezultat je depalatalizacije *ʎ* > *l*.

lo od apelativa *kelava* ‘sir iz mijeha’, izvedena iz imenice *kellë* ‘sir’, čije podrijetlo ne navodi. HER također spominje imenicu *kelava* ‘slan ovčji sir’, a pretpostavlja se njezino albansko jezično podrijetlo. U rječnicima albanskoga jezika, međutim, ta riječ nije obrađena, no u turskome jeziku određena se vrsta sira naziva *kelle* (*kelle peyniri*), što je možda povezano. Kad bi zoonim bio motiviran nazivom sira, posredno bi se odnosio na boju dlake ili na ulogu životinje (od čijega se mlijeka proizvodio sir). Za zoonim *Kela* iz Kurelčeva korpusa motivacija nazivom sira može biti uvjerljiva iz semantičke perspektive, no za neke zoonime iz RSKNJ-a ne može (ili bijela boja tjelesnoga pokrova ne bi bila razlikovna pri imenovanju jedinki određenih vrsta ili određene vrste životinja ne sudjeluju u proizvodnji sira).

Premda Kurelac (1867) ne ističe areal na kojemu je prikupio imena *Škaba*, *Škabica* i *Škabić*, na temelju dijalektnih potvrda pretpostavljamo da su posvjedočena na sjeverozapadu čakavskoga područja (u Istri ili Primorju). Budući da opisi jedinki čija imena pripadaju tomu imenskom gnijezdu uvelike variraju i nisu dosljedni, njihov pregled donosimo ovdje. Volčić (1860: 35) uz imena *Škabić* i *Škaba* donosi opis ‘ovan/ovca s malim rogovima’. Relevantnost veličine rogova ističe se, uz boju, i u boljuskim govorima – prema Francetiću (2015: 266), *Škàba* i *Škàbe* ovce su smeđe boje s malim rogovima. Böhm (2004: 113) škabaste ovce opisuje kao one koje su nekada bile crne, no kojima je crni pigment oslabio, pa su sada smeđe. U slovenskome dijelu Istre, u roverskim govorima, u istarskim Vodicama, u Grobniku, u Medulinu te u Šmriki i Kraljevici *škàba* je crna ovca (v. Skok (III): 253); Lukežić i Zubčić 2007: 629; Peruško 2010: 227; Zadnik i dr. 2013: 40; Bralić 2014: 166; Kalčić, Filipi i Milovan 2014: 268). U dijelu hrvatskih i slovenskih govora *škàba*, *škabić* i *škàbe* apelativi su kojima se općenito nazivaju jedinke ovčje vrste (npr. u Orbanićima pokraj Žminja (Kalsbeek 1998: 559), u Loškemu potoku u Sloveniji (*Dolenjski list*, [5. 2. 1970.], str. 14), u istarskim Mrkočima (Runko 2014: 625), u Pazinu (Gagić 2017: 284) itd.). Etimologija je nepoznata.

3.2. Etimološka analiza imena ovaca i ovnova

Etimologije osnova/riječi kojima su motivirani zoonimi iz proučenoga Kurelčeva korpusa objašnjene su u poglavlju posvećenu analizi motivacije zoonima radi razumijevanja klasifikacije prema motivacijskome kriteriju. U ovome se poglavlju fokus stavlja na etimološku perspektivu – naime, radi sustavnosti i jasno-ga prikaza udjela osnova/riječi određenoga jezičnog podrijetla kojima su motivirani, zoonimi su razvrstani i prema tome kriteriju. Cilj je ustanoviti dominiraju li pri imenovanju ovaca i ovnova imena slavenskoga ili neslavenskoga podrijetla te, s posljednjim navedenim u vezi, o kojim je utjecajima riječ. Pritom je pregled rašterećen podataka navedenih u prethodnome poglavlju.

Klasifikacijom nisu obuhvaćeni zoonimi koji su motivirani imenima, npr. *Badžol*, *Bosačka*, *Vidovka*, *Vlašica* (usp. metodologiju u Horvat 2016; 2018). Osnove/

riječi neimena kojima su motivirani zoonimi najprije smo podijelili u dvije velike skupine ovisno o tome jesu li slavenskoga ili stranoga jezičnog podrijetla. Skupinu zoonima motiviranih osnovama/riječima stranoga podrijetla preciznije smo i detaljnije raščlanili na hijerarhijski niže podskupine uzevši u obzir da posuđenice potječu iz različitih jezika te da su različite starosti. U svakoj su skupini zoonimi poredani abecedno. Uz one motivirane osnovama/riječima stranoga podrijetla dodan je i etimološki izvod. Na literaturu se upućuje ako takve uputnice nisu donešene u prethodnome poglavlju, a sustavno se vrela navode samo u odjeljku posvećenu zoonimima koji se (ili čije se osnove) mogu različito interpretirati.

Jezično podrijetlo osnova ili riječi od kojih su prikupljeni zoonimi nastali razlikujemo od jezičnoga podrijetla samih zoonima. Premda su neki zoonimi nastali od posuđenica, ne smatra se da su aloglotskoga podrijetla jer su nastali tek nakon što je posuđenica postala dijelom novoga (hrvatskoga) leksičkog sustava. Primjerice, zoonim *Civreša* ne interpretira se kao zoonim turskoga podrijetla premda je nastao od apelativa turskoga podrijetla (*civrije*), a zoonim *Frncelinka* ne smatramo zoonimom romanskoga podrijetla iako je nastao od opće imenice *frncela* koja je romanskoga (dalmatoromanskoga) podrijetla itd.

3.2.1. Klasifikacija prema etimološkome kriteriju

3.2.1.1. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima slavenskoga podrijetla

Běla, Bělac, Bělca, Bělin, Bělka, Bělonosa, Bělorepa, Bělorepica, Bělouška, Bělovka, Běluša, Bika (1. ~ *bil* < psl. **bělъ*; 2. ~ *bik* < psl. **byкъ*), *Bludnica, Bosačka, Braduška, Breza, Broća, Broćulka, Bukva, Bukvica, Crna, Crnkasta, Crnouška, Crnovka, Děteljka, Děvojčica, Dojka, Draga, Dragin, Dugorepa, Dunja, Dunjica, Gala, Galica, Galinka, Galòbela, Gara, Garan, Garaš, Garica, Garin, Garuša, Gojka, Graša, Grašica, Grašin, Graška, Grašo, Grěhota, Griva, Grivica, Grivulja, Grlica, Grozd, Grozda, Jabuka, Jagoda, Jagodin, Jarebica, Jaruška, Jastrovka, Jelša, Junica, Kabrenica, Kíta, Kolesić, Koleša, Kolovka, Kolulja, Korologa, Krabulja, Krivulja, Križa, Križan, Križovka, Krnja, Krpa, Krpasta, Krpuša, Křsta, Kukež, Kulin, Kunica, Kusa, Lanica, Lěnica, Lěpa, Lěpovka, Lěpšan, Librica, Lísa, Lisin, Lizika, Ljuba, Ljubica, Ljubin, Macin i Macka i Macovka* (1. < *maccast* ~ *maccati*, *mazati* < psl. **mazati*; 2. < *maca* < *mac*), *Malovka, Maljica, Mekušica, Milkica, Milkuša, Milovka, Mitnjaka, Mrava, Mrka, Mrkešić, Mrkica, Mrkin, Mrkuša, Ogledalica, Pega, Peguša, Peleška, Pika, Pikešić, Pikuša, Pirka, Pisanka, Plavovka, Plavulja, Plavuša, Pljuska, Potreba, Pramenka, Preskakalica, Prokša, Puta, Putica, Putonožica, Putonožić, Putrka, Razbludnica, Razbludnik, Reba, Rebica, Rehulja, Resati, Resko, Resulja, Rěša, Ridjavka, Ridjuša, Roga, Rogica, Rogoša, Roguša, Rožčica, Rožka, Ruda i Rudasta* (1. < *rud* < psl. **rudъ*; 2. < *rud* < psl. **rōdъ*), *Rumen-*

ka, Runka, Runovka, Rusa, Sajka, Sajkica, Sirota, Siva, Skornja, Sljubovka, Smiljana, Smokvica, Srnovka, Starka, Strakulja, Studena, Sunaljka (1. < *sunalka* ~ *sunuti* < psl. **sunŋti*; 2. ~ *sunuti* < psl. **sunŋti*), *Suza, Svilovka, Svitorka, Svraka, Šara, Šarin, Šarka, Škuljouha, Šojka, Šuša, Šušac, Šušak, Šušava, Šuška, Šuta*⁴³, *Tuca, Uгла, Velouha, Vezovka, Vezulja, Vilaš, Viluša, Visoka, Visokin, Vrana, Vranovka, Vranjin, Vrbuša, Vuka, Zapetka, Zelja, Zeljovka, Zlatna, Zrnka, Zrnja, Zrnjica, Zvěrovka, Ždrala, Ždralovka, Žujna, Žuna, Žunin, Žutka, Žutkasta, Žutovčak, Žutovka*

3.2.1.2. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima neslavenskoga podrijetla

3.2.1.2.1. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima albanskoga podrijetla

- *Bara, Baretica* (~ alb. *bardhë* ‘bijel’ (izvorno supstratnoga (dačkoga ili tračkoga podrijetla; Matasović 1995: 93))

3.2.1.2.2. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima romanskoga podrijetla

3.2.1.2.2.1. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima rumunjskoga podrijetla

- *Buza* (< *buza* ‘usna’ < rum. *buză* / arum. *budză* < alb. *buzë* < palb. **budjă*; Orel (1998: 43–44))
- *Čola, Čolnica* (~ *čola* ‘šojka’ < rum. *cioară*, Filipi (1994: 41–42))⁴⁴
- *Sugare* (< *sugare* ‘janje koje se ojanji kasno u godini’ < rum./meglenorum. *sugăr* ‘janje koje sisa’ ~ rum./meglenorum. *suge* ‘sisati’ < lat. *sugere*; Skok (III: 357))
- *Špurica* (< *špurica* ‘1. ovca koja je vrlo rano spolno dozrela i ojanjila janje; 2. ovca koja je prerano došla na svijet’ < rum. *spuriu* < lat. *spūrius*; Skok (III: 411))
- *Trzin, Trzinka* (~ *trz-* ‘janje koje se kasno ojanji’ ~ rum. *tîrziu* < lat. *tardīvus* < *tardus* ‘kasan, pozan’; Skok (III: 517))

⁴³ Šimunović (2009: 326) za zoonime s osnovom *šuk* i *šut* navodi da su nastali od osnova albanskoga podrijetla. S obzirom na navedeno u odjeljku 3.1.1.3.3., mi smatramo da se ta tvrdnja može smatrati točnom samo ako je došlo do kružnoga posuđivanja.

⁴⁴ Na temelju *etymologije proxime* zoonim smo uvrstili u ovu skupinu; postoje, međutim, razlike u interpretaciji *etymologije remote*: Cioranescu (1947), Meyer-Lübke (1972: 194–195, § 2449) i Filipi (1994: 41) smatraju da je etimon onomatopejskoga podrijetla (*čaoła*), a Vinereanu (2008: 225) na temelju rumunjskoga i albanskoga lika te likova iz južnih talijanskih dijalekata pretpostavlja da je rumunjska riječ supstratnoga podrijetla.

3.2.1.2.2.2. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima koje potječu iz drugih romanskih idioma (osim rumunjskoga)

- *Frncelinka* (~ *frncela* ‘pramen, uvojak, kovrčica’ < dalmatorom. *fronticella* (< lat. *frons* <G *frontis*) + *-icellus*)
- *Kolarinka* (~ *kolarin* ‘ovratnik, ogrlica’ < tal. *collare* < lat. *collaris* ~ *collum*; Skok (II: 123–124))
- *Krunin* (~ *kruna* < lat. *corona* < grč. *κορώνη*; Matasović i dr. (2016: 513–514))
- *Minčunica* (~ *minčun* ‘inčun’ < *mići* ‘malen’ (~ slov. *micen* i tal. *miccino*) + *inčun* < mlet. *inchiò* / đen. *anciöa* < grč. *ἀθύρη*; Skok (I: 41; II: 423))
- *Očalinka* (~ *očale* ‘naočale’ < tal. *occhiale* / mlet. *ochiàl* / furl. *ociâl*; Snoj (2009b: 461–462), Matasović i dr. (2016: 666))

3.2.1.2.3. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima turskoga podrijetla⁴⁵

- *Civreša* (~ *civrije* ‘krojačka tanka kliješta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči’ ~ tur. *sivri* ‘šiljast’)
- *Čizma*, *Čizmica* (< *čizma* < tur. *çizme*)
- *Čuturnica* (~ *čutura* < tur. *çotra* ‘mala drvena posuda za vodu’)
- *Narandža* (< *narandža* < tur. *narenc* < arap. *nārang* < perz. *nāreng*)
- *Papučica* (< *papučica* ~ *papuča* < tur. *pabuç*)
- *Pulica* (~ *pula* ‘puce, gumb; okrugao ukras’ ~ tur. *pul*; Skok (III: 73))

3.2.1.2.4. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima njemačkoga podrijetla

- *Spiklić* (< *spiklić* ~ *spikel*/špikel ‘oštar vrh brežuljka’ < njem. *Spickel* < lat. *spiculum* (~ *spica*); Duden (8: 3642))

3.2.1.2.5. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima mađarskoga podrijetla

- *Bundava* (~ *bunda* ‘krzno, bunda’ < mađ. *bunda*)

3.2.1.3. Imena ovnova i ovaca motivirana osnovama/riječima čija se etimologija u literaturi različito interpretira

- *Birka*
 - (~ psl. **bir-bir/*byr-byr*; Machek (1968: 54), Skok (I: 156), Bezljaj ET (I: 22))
 - (< mađ. *birka* ~ psl. **bir-bir/*byr-byr*; ERSJ (3: 296))
- *Čubrasta*, *Čubrasti*, *Čuka*, *Čukica*, *Čukin*, *Čula*, *Čulava*, *Čulavi*, *Čulin*, *Čulka*, *Ćuka*, *Ćula*, *Ćulava*

⁴⁵ Značenja i etimološki izvodi provjereni su u Škaljić (1966).

- (~ psl. **čulь* < ie.; ESSJa (4: 132), Sławski (II: 288))
- (~ tur. *kulak* ‘uho’; ARJ (II: 153), Škaljić (1966: 181), HER)
- Skok (I: 339) te Matasović i dr. (2016: 142) ne smatraju uvjerljivom pretpostavku da se osnova može izvoditi od tur. *kulak* ‘uho’.
- Vinereanu (2008: 234–235) na temelju usporednica – rum./arum. *ciul*, alb. *çullë* i slav. – pretpostavlja izvorno supstratno podrijetlo.
- *Fiolka*
 - (~ *fiola* ‘ljubičica’ < nvnjem. *Viola* < tal. *viola* ili lat. *viola*)
 - (~ *fiola* ‘ljubičica’ < tal. *viola* ili lat. *viola*)
- *Kale, Kalovka*
 - Matasović (1995: 96) smatra da je osnova izvorno balkansko-romanskoga podrijetla – ~ lat. *cal(l)idus* ‘koji ima bijelu mrlju na čelu ili glavi (o životinji)’, no *etymologia proxima* ne može se sa sigurnošću utvrditi.
- *Laja, Lajin, Lajka, Lajo*
 - (~ *laj-* < rum. *lai* ‘crn’ / arum. *laiü*; v. Candrea (1900: 408); Skok (II: 261); Vinereanu (2008: 476))
 - (~ *laj-* < alb. *llaj* ‘crn (o dlaci goveda ili vuni ovce)’)
 - Premda se *etymologia proxima* može različito interpretirati, usporednice iz rumunjskoga i albanskoga upućuju na zaključak da je izvorno riječ supstratna.
- *Mulešić, Mulica, Mulin*
 - (~ *mul-* (prid.) ‘bez rogova’ ~ *mula* ‘mula, *Equus mulus*’ ili lat. *mutilus* ‘okrnjen’; Skok (II: 479–480))
 - (~ *mul-* (prid.) ‘bez rogova’ < supstr. **mūl(l)o-*; Bezlaž ET (II: 205))
- *Šasti*
 - Riječ je stranoga jezičnog podrijetla (izvorno iz turskoga jezika), a u hrvatski je mogla stići na nekoliko načina (izravno ili posredovanjem pri posuđivanju, što je objašnjeno u nastavku).
 - (~ alb. *shastis* ‘začuditi, izazvati čuđenje ili divljenje, iznenaditi nečim što nije obično’ / *shastisur* ‘začuđen’ ~ tur. *şaşti* ‘3. l. jd. perf. glagola *şaşmak*’; Zajmi (1981: 877); Meyer (1891: 400))
 - (~ *şaştisati* ‘izbežumiti se od straha, mnogo se prepasti’; ~ tur. *şaşti* ‘3. l. jd. perf. glagola *şaşmak*’; Škaljić (1966: 581))

3.2.1.4. Imena ovnova i ovaca za koja nije sigurno kojom su osnovom/riječju motivirana

- *Badžol*
 - (~ *badža* ‘mali, zakrčljao čovjek, kepec’ < tur. *bacaksız* ‘beznog, kratkonog’; ERSJ (2: 274))
 - (< *Badžol*)

- *Baura*
 - (~ rum. *bour/buār* ‘bivol’ < lat. *bubalus*; Skok (I: 164))
 - (~ tur. *bur* ‘žut, riđ’ < perz. *bōr* ‘žut, riđ’; ERSJ (2: 259))
- *Bečka*
 - (~ *beč* ‘novčić’ / *beči* ‘novac’ < mlet. *bezzi* < švic. njem. *Bätze* < *Petz*; Boerio (1867: 78), Skok (I: 130))
 - (~ *bečiti* < *be-* (onomatopej.); Matasović i dr. (2016: 48))
- *Bosačka*
 - (~ *bosač* ‘bos čovjek’ ~ *bos* ‘bos’)
 - (~ *Bosača*)
- *Brka, Brkac, Brkulja*
 - (~ *brk-* ~ *brkast-* ~ *birka* ~ *bir-bir/byr-byr*; Machek (1968: 54), Skok (I: 156), Bezljaj ET (I: 22))
 - (~ *brk-* < psl. **brkъ*; Matasović i dr. (2016: 86))
- *Čipa*
 - (~ psl. **ščip-* (~ *štipati*; *čupati*); ARJ (II: 38))
 - (~ psl. **čipъ*; Sławski (II: 202), ESSJa (4: 115–116), Ondruš (1977: 239–243))
- *Čuba, Čubac, Čupa*
 - (~ *čul-* (v. 3.2.1.3.))
 - (~ *čup* ‘pramen’ < psl. **čupъ* (< ie. *(s)*keup-*); Snoj (2009b: 90))
- *Čuška*
 - (~ *čul-* (v. 3.2.1.3.))
 - (< *čuška* ‘pljuska, šamar’ < onomatopej.)
- *Kučin*
 - (~ alb. *kuq* ‘rumen, crven, riđ’; Zajmi i dr. (1981: 476–477))
 - (~ *kuka* < psl. **kuka*; Matasović i dr. 2016: 520))
- *Sanserica*
 - (< *sanserica* ~ *sanser* ‘posrednik, mešetar’ < mlet. *sensèr* < tur. *simsar* < perz. *sāpsar*; Skok (III: 221))
 - (~ *sansar*, *samsar* ‘kuna bjelica’ < tur. *sansar*; Skok (III: 221), Škaljić (1966: 549))
- *Bata*
- *Kela*
- *Strokava*
- *Škaba, Škabica, Škabić*

3.2.2. Osvrt na klasifikaciju

Najveći udio u istraženom Kurelčevu korpusu imaju zoonimi motivirani osnovama/riječima idioglotskoga, slavenskog podrijetla, što tu skupinu imena,

prema rezultatima dosadašnjih istraživanja povijesne i suvremene zoonimijske građe, ne čini različitom u odnosu na imena drugih vrsta životinja. Dio je pak ekscerpiranih imena ovaca i ovnova nastao od osnova posuđenih iz drugih jezika. Klasifikaciju analiziramo ne zanemarujući izvanjezični kontekst – ponajprije područja na kojima je uzgoj ovaca bio osobito razvijen ili tradicionalan (npr. Dalmacija, unutrašnjost Dalmacije, Istra itd.). Očekivano, kao osnove dobro su zastupljeni romanizmi i turcizmi, a rjeđe hungarizmi i germanizmi. Klasifikacija pokazuje još neke važne slojeve u imenima ovaca i ovnova – dio je tih zoonima motiviran osnovama/riječima rumunjskoga (arumunjskoga itd.) te albanskoga podrijetla, za dio osnova od kojih su zoonimi tvoreni etimolozi tvrde da su balkanizmi, a za dio se imena na temelju usporednica u albanskome i rumunjskome može pretpostaviti i supstratno, predslavensko podrijetlo. Neslaganja u interpretacijama etimologā uputile su nas na zaključak da je katkad teško sa sigurnošću tvrditi kojega je jezičnog podrijetla određena osnova. Ova klasifikacija i analiza upućuje također na zaključak da su osnove rumunjskoga, albanskoga i supstratnoga podrijetla češće upotrijebljene pri imenovanju ovaca i ovnova nego pri imenovanju drugih vrsta životinja (premda su potvrđene i u njima). Razlog je tomu kontekst u kojemu su ta imena nastajala – pastirski način života podrazumijeva i izrazite i česte migracije, što je „plodno tlo” za širenje jezičnih utjecaja.

3.2.2.1. Odnos jezičnoga podrijetla osnova/riječi kojima su zoonimi motivirani i jezičnoga podrijetla zoonima

Analizom smo utvrdili da su svi zoonimi u ovome korpusu nastali od osnova ili riječi koje su potvrđene i u neimenskome leksičkom sloju, dakle slavenskoga su jezičnog podrijetla.

3.3. Tvorbena analiza imena ovaca i ovnova

Ovo je poglavlje rada posvećeno analizi korpusa iz tvorbene perspektive. S obzirom na to da su ekscerpirana imena ovaca i ovnova nastala različitim tvorbennim načinima, cilj je utvrditi koji među njima prevladavaju u imenovanju te vrste.

Radi preciznosti doradili smo i nadogradili metodologiju klasifikacije i terminologiju korištenu u dosadašnjim zoonomastičkim radovima, prilagođujući pritom zoonimijskoj građi postavke donesene u Horvat (2018).

Zbog neujednačenosti u onomastičkoj terminologiji u uvodu ovoga poglavlja navodimo osnovne termine kojima se služimo:

- *onimizacija* – semantički tvorbeni proces kojim imenica ili višerječni izraz koji nema status imena promjenom svoje funkcije postaje ime⁴⁶; s obzirom na to da se riječi nastale onimizacijom ne mogu raščlaniti

⁴⁶ Ako bismo težili većoj preciznosti, u kontekstu zoonimije mogli bismo govoriti i o zoonimizaciji.

na tvorbene sastavnice, taj tvorbeni tip smatramo semantičkim, a ne gramatičkim procesom; npr. *čizma* > *Čizma* (zoonim)

- *onimizacija i usporedna konverzija* – semantički tvorbeni proces kojim koja vrsta riječi osim imenice promjenom svoje funkcije postaje ime; s obzirom na to da neimenica postaje ime – imenica, nužno je određenje onimizacije i usporedne konverzije kao tvorbenoga načina; npr. *crna* > *Crna* (zoonim)
- *transonimizacija* – semantički tvorbeni proces kojim se imenski lik prenosi s jednoga referenta na drugi bez ikakvih promjena, tj. kojim jedan tip onima postaje drugi tip onima; npr. *Jadranka* (osobno ime) > *Jadranka* (zoonim)
- *imenotvorna afiksalna tvorba* – gramatički tvorbeni proces kojim novo ime nastaje dodavanjem prefiksa i/ili sufiksa rječotvornoj osnovi; npr. *srna* (naziv) > *Srnovka* (zoonim).

U tvorbenim analizama dosad objavljenih zoonomastičkih radova (u hrvatskoj onomastici) odvajao se kao zaseban tvorbeni način pokraćivanje. Premda bi se zoonimi mogli odijeliti i prema kriteriju pokraćenosti osnove, za njih smatramo da su nastali imenotvornom sufiksalsnom tvorbom (sufiks je dodan na pokraćenu osnovu), pa ih uvrštavamo u odgovarajuću skupinu. Za dio imena moglo bi se tvrditi i da su nastala mocijskom tvorbom (npr. *Grašo* : *Graša*, *Razbludnik* : *Razbludnica*, **Mitnjak* : *Mitnjaka* itd.), no budući da je i njoj u podlozi sufiksalsna tvorba, ne izdvajamo je kao zasebni tvorbeni način.

Sukladno metodologiji ustaljenoj u proučavanju tvorbe riječi, promatramo samo posljednji tvorbeni način. Budući da je riječ o imenskoj tvorbi, nije relevantno kojim je tvorbenim načinom nastala riječ na doimenskoj razini (primjerice, zoonim *Galòbela* nastao je onimizacijom i usporednom konverzijom od istoizraznoga pridjeva *galòbela* koji pripada općemu, neimenskom leksiku, a taj je pridjev nastao složeno-nesufiksalsnom tvorbom, tj. čistim slaganjem (*gal-* + *-o-* + *bel*); zoonim *Crnouška* nastao je imenotvornom sufiksalsnom tvorbom od pridjeva *crnouha*, a taj je pridjev na neimenskoj razini nastao složeno-sufiksalsnom tvorbom (*crn-* + *-o-* + *uh-* + *-a*)).

Imena klasificiramo prema kriteriju tvorbenoga načina u skupine; u svakoj su skupini primjeri poredani abecednim redom. Određene je imenske likove moguće interpretirati na više načina, na što izvodima i uputnicama upozoravamo i u ovome pregledu.

3.3.1. Imena ovaca klasificirana prema tvorbenome kriteriju

3.3.1.1. Imena nastala onimizacijom
<i>Bara</i> (< <i>bara</i> ‘crno-bijela jedinka’; ili 3.3.1.4.), <i>Baura</i> , <i>Bika</i> (< <i>bika</i> ‘jedinka bijele boje’; ili 3.3.1.4.), <i>Birka</i> , <i>Bludnica</i> , <i>Breza</i> , <i>Bukva</i> , <i>Buza</i> (< <i>buza</i> ‘usna’/‘vuna srednje kakvoće’; ili 3.3.1.4.), <i>Čipa</i> (< <i>čipa</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Čizma</i> , <i>Čizmica</i> (< <i>čizmica</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Čuba</i> (< <i>čuba</i> ‘pramen, dug pramen runa’; ili 3.3.1.4.), <i>Čula</i> (< <i>čula</i> ‘ovca bez ušiju/sitnih ušiju/prelomljenih ušiju’; ili 3.3.1.2. ili 3.3.1.4.), <i>Čupa</i> (< <i>čuba</i> ‘pramen, dug pramen runa’; ili 3.3.1.4.), <i>Ćola</i> , <i>Ćula</i> (< <i>ćula</i> ‘ovca bez ušiju/sitnih ušiju/prelomljenih ušiju’; ili 3.3.1.2. ili 3.3.1.4.), <i>Čuška</i> (< <i>čuška</i> ‘pljuska, šamar’; ili 3.3.1.4.), <i>Děvojčica</i> , <i>Dunja</i> , <i>Grěhota</i> , <i>Griva</i> , <i>Grivica</i> (< <i>grivica</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Grlica</i> (< <i>grlica</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Jabuka</i> , <i>Jagoda</i> , <i>Jarebica</i> , <i>Jelša</i> , <i>Junica</i> , <i>Kíta</i> (< <i>kita</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Krabulja</i> , <i>Krpa</i> (< <i>krpa</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Laja</i> (< <i>laja</i> ‘ovca crne boje’; ili 3.3.1.4.), <i>Lísa</i> , <i>Ljuba</i> (< <i>ljuba</i> ‘mrlja drugačije boje na nosu ili čelu’; ili 3.3.1.4.), <i>Narandža</i> , <i>Papučica</i> (< <i>papučica</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Pega</i> (< <i>pega</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Píka</i> (< <i>pika</i> ‘točka’; ili 3.3.1.4.), <i>Pljuska</i> (< <i>pljuska</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Potreba</i> , <i>Pramenka</i> , <i>Prokša</i> (< * <i>prokša</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Razbludnica</i> , <i>Rěša</i> (< <i>rěša</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Sanserica</i> (< <i>sanserica</i> ‘posrednica’; ili 3.3.1.4.), <i>Sirota</i> (ili 3.3.1.2.) ⁴⁷ , <i>Skornja</i> , <i>Smokvica</i> (< <i>smokvica</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Sunaljka</i> (< * <i>sunaljka</i> ‘zasun’; ili 3.3.1.4.), <i>Suza</i> , <i>Svraka</i> , <i>Šara</i> (< <i>šara</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Šojka</i> , <i>Špurica</i> , <i>Žuna</i>
3.3.1.2. Imena nastala onimizacijom i usporednom konverzijom
<i>Běla</i> , <i>Bělonosa</i> , <i>Bělorepa</i> , <i>Crna</i> , <i>Crnkasta</i> , <i>Čubrasta</i> , <i>Čula</i> (< <i>čula</i> ⁴⁸ ; ili 3.3.1.1. ili 3.3.1.4.), <i>Čulava</i> , <i>Ćula</i> (< <i>ćula</i> ; ili 3.3.1.1. ili 3.3.1.4.), <i>Ćulava</i> , <i>Draga</i> , <i>Dugorepa</i> , <i>Gala</i> , <i>Galòbela</i> , <i>Korologa</i> , <i>Krnja</i> , <i>Krpasta</i> , <i>Kusa</i> , <i>Lěpa</i> , <i>Mrka</i> , <i>Ruda</i> , <i>Rudasta</i> , <i>Rusa</i> , <i>Sirota</i> (ili 3.3.1.1.), <i>Siva</i> , <i>Strokava</i> (< <i>strokava</i> ; ili 3.3.1.4.), <i>Škuljouha</i> , <i>Šušava</i> , <i>Šuta</i> , <i>Velouha</i> , <i>Visoka</i> , <i>Vrana</i> , <i>Zlatna</i> , <i>Žutkasta</i>
3.3.1.3. Imena nastala transonimizacijom
<i>Lašica</i> (< * <i>Lašica</i> ‘Vlahinja’?; ili 3.3.1.4.)
3.3.1.4. Imena nastala imenotvornom sufiksalsnom tvorbbom
- <i>a</i> : <i>Bara</i> (~ <i>barasta</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Bika</i> (~ <i>bik</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Brka</i> , <i>Broća</i> , <i>Buza</i> (~ <i>buzata</i> ‘velikih usana’; ili 3.3.1.1.), <i>Čipa</i> (~ <i>čipava</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Čuba</i> (~ <i>čulava</i> , <i>čulasta</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Čuka</i> , <i>Čula</i> (~ <i>čulava</i> , <i>čulasta</i> ; ili 3.3.1.1. ili 3.3.1.2.), <i>Čupa</i> (~ <i>čulava</i> , <i>čulasta</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Ćuka</i> , <i>Ćula</i> (~ <i>čulava</i> , <i>čulasta</i> ; ili 3.3.1.1. ili 3.3.1.2.), <i>Gara</i> (~ <i>garava</i> ili <i>gar</i> ‘čađa’), <i>Grozda</i> , <i>Kita</i> (~ <i>kitasta</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Križa</i> , <i>Krpa</i> (~ <i>krpasta</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Krsta</i> , <i>Laja</i> (~ <i>laj-</i> ; ili 3.3.1.1.), <i>Ljuba</i> (~ <i>ljubasta</i> ; ili 3.3.1.1.),

⁴⁷ Riječ *sirota* može se interpretirati i kao imenica i kao pridjev, a o toj interpretaciji ovisi i interpretacija tvorbenoga načina.

⁴⁸ Ime bi bilo potrebno uvrstiti u ovu skupinu ako je nastalo od pretpostavljenoga ženskoga roda pridjeva **čul*. Premda u suvremenim hrvatskim govorima nije uobičajen pridjev *čul*, nego izvedenice od njega (npr. *čulav*, *čulast* itd.), u drugim je jezicima potvrđen (npr. srp. *čulj*, bug. *чул*, ukr. *чулий* itd.), stoga on vjerojatno odražava starije stanje.

Mitnjaka, *Mrava*, *Pega* (~ *pegava*; ili 3.3.1.1.), *Pika* (~ *pikava*, *pikasta*; ili 3.3.1.1.), *Pljuska* (~ *pljuskati*; ili 3.3.1.1.), *Prokša* (~ *prokšena*; ili 3.3.1.1.), *Puta* (~ *putasta*), *Reba* (~ *rebasta*), *Rěsa* (~ *rěsasta*; ili 3.3.1.1.), *Roga*, *Studena*, *Šara* (~ *šarena*, *šarava*; ili 3.3.1.1.), *Šuša* (~ *šušava*), *Tuca*, *Ugla*, *Vuka*, *Ždrala*
-aljka: *Sunaljka* (~ *sunuti* '1. nasrnuti, navaliti; 2. učiniti naglu kretnju, naglo baciti, baciti naglim trzajem; 3. zabiti jakim udarcem ili snažnim pokretom'; ili 3.3.1.1.)

-ana: *Smiljana*

-ava: *Bundava*, *Strokava* (< *stroka*; ili 3.3.1.2.)

-enica: *Kabrenica*

-etica: *Baretica*

-ica: *Bělica*, *Bělorepica*, *Bukvica*, *Čizmica* (~ *čizma*; ili 3.3.1.1.), *Čukica*, *Dunjica*, *Galica*, *Garica*, *Grašica*, *Grivica* (~ *griva*; ili 3.3.1.1.), *Grlica* (~ *grlo*; ili 3.3.1.1.), *Kunica*, *Lanica*, *Lašica* (~ *Lah* 'Vlah'; ili 3.3.1.3.), *Lěnica*, *Librica*, *Ljubica*, *Mekušica*, *Milkica*, *Minčunica*, *Mrkica*, *Mulica*, *Ogledalica*, *Papučica* (~ *papuča*; ili 3.3.1.1.), *Preskakalica*, *Pulica*, *Putica*, *Putonožica*, *Rebica*, *Rogica*, *Rožčica*, *Sajkica*, *Sanserica* (~ *sansar* 'kuna bjelica'; ili 3.3.1.1.), *Smokvica* (~ *smokva*; ili 3.3.1.1.), *Škabica*, *Zrnjica*

-ika: *Lizika*

-inka: *Frncelinka*, *Galinka*, *Očalinka*, *Trzinka*

-ja: *Grašja*, *Zeljja*, *Zrnja*

-jica: *Maljica*

-ka: *Bečka*, *Bělka*, *Bělouška*, *Bosačka*, *Crnouška*, *Čulka*, *Čuška* (~ *čul*; ili 3.3.1.1.), *Děteljka*, *Dojka*, *Fiolka*, *Gojka*, *Graška*, *Jaruška*, *Kolarinka*, *Lajka*, *Macka*, *Peleška*, *Pirka*, *Pisanka*, *Putrka*, *Ridjavka*, *Rožka*, *Rumenka*, *Runka*, *Sajka*, *Starka*, *Šarka*, *Šuška*, *Vidovka* (ili *-ovka*), *Zapetka*, *Zrnka*, *Žutka*

-nica: *Čturnica*, *Čolnica*

-orka:⁴⁹ *Svitorka*

-ovka: *Bělovka*, *Crnovka*, *Jastrovka*, *Kalovka*, *Kolovka*, *Križovka*, *Lěpovka*, *Macovka*, *Malovka*, *Milovka*, *Plavovka*, *Runovka*, *Sljubovka*, *Srnovka*, *Svilovka*, *Vezovka*, *Vidovka* (ili *-ka*), *Vranovka*, *Zeljovka*, *Zvěrovka*, *Ždralovka*, *Žutovka*

-ulka: *Bročulka*

-ulja: *Brkulja*, *Grivulja*, *Kolulja*, *Krivulja*, *Plavulja*, *Rehulja*, *Resulja*, *Strakulja*, *Vezulja*

-uša: *Běluša*, *Garuša*, *Krpuša*, *Milkuša*, *Mrkuša*, *Peguša*, *Pikuša*, *Plavuša*, *Ridjuša*, *Roguša*, *Viluša*, *Vrbuša*

-uška: *Braduška*

3.3.1.5. Nerazvrstana imena

Bata, *Kela*, *Škaba*

⁴⁹ Postojanje sufiksa *-orka* potvrđuje i Skok (I: 342), navodeći ime ovce *Čuporka*.

3.3.2. Imena ovnova klasificirana prema tvorbenome kriteriju

3.3.2.1. Imena nastala onimizacijom
<i>Grozd, Razbludnik, Spiklić</i>
3.3.2.2. Imena nastala onimizacijom i usporednom konverzijom
<i>Čubrasti, Čulavi, Resati, Šasti</i>
3.3.2.3. Imena nastala transonimizacijom
<i>Badžol</i> (< * <i>Badždol?</i> ; ili 3.3.2.4.) ⁵⁰
3.3.2.4. Imena nastala imenotvornom sufiksalsnom tvorbom
<p>-ac: <i>Bělac, Brkac, Čubac, Šušac</i> -ak: <i>Šušak</i> -an: <i>Garan, Križan, Lěpšan</i> -aš: <i>Garaš, Vilaš</i> -e: <i>Kale, Sugare</i> -eša: <i>Civreša, Koleša</i> -ež: <i>Kukež</i> -ić: <i>Kolesić, Mrkešić, Mulešić, Pikešić, Putonožić, Škabić</i> -in: <i>Bělin, Čukin, Čulin, Dragin, Garin, Grašin, Jagodin, Krunin, Kučín</i> (< <i>kuq</i>; ili -<i>jin</i>), <i>Kukin, Lajin, Lisin, Ljubin, Macin, Mrkin, Mulin, Šarin, Trzin, Visokin, Žunin</i> -jin: <i>Kučin</i> (~ <i>kuka</i>; ili -<i>in</i>), <i>Vranjin</i> -jo: <i>Grašo</i> -ko: <i>Resko</i> -o: <i>Lajo</i> -ol: <i>Badžol</i> -oša: <i>Rogoša</i> -ovčak: <i>Žutovčak</i></p>

3.3.3. Komentar na klasifikaciju imena ovaca i ovnova prema tvorbenome kriteriju

Ekscerpirana su imena beziznimno jednorječna, a među tvorbenim načinima potvrđeni su: onimizacija, onimizacija i usporedna konverzija, transonimizacija te imenotvorna sufiksalsna tvorba. Prema rezultatima drugih istraživanja tradicionalne zoonimije, ni u strukturi ni u dominantnosti tvorbenih načina imena ovaca i ovnova ne odudaraju od imena drugih životinjskih vrsta.

I među imenima ovaca i među imenima ovnova prevladavaju imena nastala imenotvornom sufiksalsnom tvorbom. Posvjedočeno je 19 sufikasa u tvorbi ime-

⁵⁰ Na temelju Kurelčeve napomene da postoji istoimeno brdo, zoonim bismo morali interpretirati kao da je nastao transonimizacijom. Međutim, budući da je moguće i da je nastao od apelativa imenotvornom sufiksalsnom tvorbom, dopuštamo i tu mogućnost u klasifikaciji.

na ovaca (među njima plodniji su: *-a* (37), *-ica* (36), *-ka* (32), *-ovka* (22), *-uša* (12), *-ulja* (9)) te 16 sufikasa u tvorbi imena ovnova (među njima plodniji su: *-in* (20), *-ić* (6), *-ac* (4), *-an* (3)). Nužno je ponovno istaknuti da je građa prikupljana diljem područja na kojemu se govori hrvatski jezik; općeniti nedostatak podataka o tome u kojemu su punktu zoonimi prikupljeni onemogućuje donošenje zaključka o arealnoj distribuciji i eventualnoj ograničenosti nastavaka (osim možda za nastavak *-ić*, koji se vrlo često upotrebljava u Istri)⁵¹, a posebno o plodnosti sufikasa na razini jezika kao sustava.

Među imenima nastalima semantičkim tvorbenim načinima dobro su zastupljena ona nastala onimizacijom te onimizacijom i usporednom konverzijom, a izrazito su rijetka imena nastala transonimizacijom (ona upućuju na podrijetlo, odnosno mjesto gdje je tako imenovana jedinka nabavljena).

Uočljive su i neke korelacije između motivacije i izbora tvorbe imena ovaca i ovnova:

1) imena nastala onimizacijom i usporednom konverzijom uglavnom upućuju na boju (općenito ili na boju određenoga dijela tijela) ili na kakvu drugu fizičku značajku (izgled, manu ili nedostatak kojega dijela tijela ili organa), a vrlo rijetko i na omiljenost kod vlasnika

2) među imenima nastalima onimizacijom zamjetan je udio posredno motiviranih imena

3) u većini motivacijskih skupina većina imena nastala je imenotvornom sufiksalskom tvorbom, što je i očekivano s obzirom na to da je upravo tim tvorbenim načinom nastao najveći udio ukupne građe; analogno tomu, s obzirom na to da većina imena odražava specifičnost u izgledu jedinki, većina imena nastalih davanjem najplodnijih sufikasa također odražava specifičnost u izgledu jedinki

4) većina je imena motiviranih riječima koje se primarno odnose na ljude nastala onimizacijom

5) sva su imena motivirana nazivom pasmine nastala onimizacijom

6) promatrajući ukupnu ekscerpiranu građu, zaključujemo i da su osnove koje se odnose na boje izrazito plodne te da su od njih potvrđena raznovrsna imena ovaca i ovnova upravo zahvaljujući bogatom tvorbenom sustavu (npr. korijen *běl* potvrđen je u imenima *Běla*, *Bělonosa*, *Bělorepa*, *Bělorepica*, *Galòbela* (nasta-

⁵¹ U suvremenim zoonomastičkim istraživanjima dobiveni su manje-više slični rezultati: Šimunović (2009: 326) prema svojem istraživačkom iskustvu češćim sufiksima smatra: *-a*, *-ača*, *-ica*, *-nja*, *-ka* (imena ovaca) te *-alj*, *-ač*, *-ak*, *-aš*, *-en* (imena ovnova). Pižurica (1971: 170–171) iz zoonimije Rovaca izdvaja sljedeće plodne sufikse: *-a*, *-ja*, *-arka*, *-ča*, *-ača*, *-ica*, *-ašica*, *-inka*, *-ka*, *-uška*, *-ura* (imena ovaca) te *-alj*, *-an*, *-aš*, *-en*, *-ko*, *-uško*, *-ile* (imena ovnova). Prema Bojović Manić (2015: 57), u imenima ovaca i ovnova koja se rabe u Ibarskome Kolašinu najplodniji su sufiksi: *-a*, *-ara*, *-(j)a*, *-ica*, *-ka*, *-uška* te *-an*, *-ko*. U Rađevini, prema Petrović (2009: 389–390), imena ovnova i ovaca najčešće se tvore sufiksima *-ka*, *-ača*, *-ica*, *-uša*; *-ac*, *-onja*, *-ić*.

lima onimizacijom i usporednom konverzijom), *Bělac*, *Bělica*, *Bělin*, *Bělka*, *Bělo-uška*, *Bělovka*, *Běluša* (nastalima imenotvornom sufiksalsnom tvorbom) te *Bika* (nastalu onimizacijom)).

4. Zaključak – jesu li imena ovaca i ovnova *crne ovce* među zoonimima u Kurelčevu djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami?*

Nakon što smo istražili i analizirali korpus imena ovaca i ovnova iz nekoliko različitih perspektiva (tj. prema nekoliko različitih kriterija), rezultate ćemo istraživanja u ovome poglavlju usporediti s rezultatima istraživanja imena jedinki drugih životinjskih vrsta iz istoga vrela (usp. Kurelac (1867); Čilaš Šimpraga i Horvat (2014); Horvat (2016)).

Uzmemo li u obzir motivacijski kriterij, možemo zaključiti sljedeće:

- I među imenima ovaca i ovnova i među imenima jedinki drugih životinjskih vrsta dobro su zastupljena posredno i neposredno motivirana imena.
- Većina tradicionalnih imena životinja, pa tako i ona ekscerpirana iz ovoga vrela, najčešće odražavaju neku razlikovnu značajku jedinke, čime se svojom funkcijom približavaju osobnim nadimcima.
- Imenima ovaca i ovnova te proučenim imenima jedinki drugih životinjskih vrsta zajednička je dominacija motivacije riječima/osnovama koje se odnose na boju – iz korpusa se može iščitati velik broj različitih osnova, često bliskoznačnih ili istoznačnih. Osim na općenitu boju dlake, one vrlo često upućuju i na različitu (i razlikovnu!) boju određenoga dijela tijela.
- Imena ovaca i ovnova ne odudaraju od ostalih proučenih zoonima ni u drugim pojedinostima na motivacijskoj razini – često odražavaju druge tjelesne značajke, karakter jedinke (ponašanje i sl.) te odnos vlasnika prema jedinki.
- Za povijesnu je zoonimiju (uključujući i imena ovaca i ovnova) specifično da ne sadržava (ili izrazito rijetko sadržava) imena motivirana antroponimima.
- Među zoonimima koji se nadijevaju ovcama i ovnovima vrlo su rijetki oni motivirani etnonimima ili etnicima, a po malome udjelu takvih imena slična su i drugim zoonimijskim skupinama (imenima jedinki drugih životinjskih vrsta).

Iz etimološke perspektive možemo donijeti sljedeće zaključke:

- I među imenima ovaca i ovnova i među imenima jedinki drugih životinjskih vrsta najveći je udio imena motiviranih riječima/osnovama slavenskoga jezičnog podrijetla.

- Dio je ekscerpiranih imena ovaca i ovnova nastao od osnova posuđenih iz drugih jezika. Izvanjezični kontekst (ponajprije kulturni utjecaji i dodiri na područjima na kojima je uzgoj ovaca bio razvijen ili tradicionalan) odrazio se i na udio posuđenica među osnovama zoonima. Kao osnove dobro su zastupljeni romanizmi i turcizmi, a rjeđe hungarizmi i germanizmi. Zamjetan je udio imena ovaca i ovnova motiviran osnovama/ riječima rumunjskoga (arumunjskoga itd.) te albanskoga podrijetla. Po toj značajki imena ovaca i ovnova ističu se među zoonimima koji se odnose na jedinke drugih životinjskih vrsta.
- Valja istaknuti i da se u ukupnome zoonimijskom korpusu koji je Kurelac prikupio imena ovaca i goveda razlikuju od imena konja po tome što među imenima ovaca i goveda nije zabilježeno nijedno stranoga podrijetla (posuđeno).

Ako se proučava tvorba zoonima ekscerpiranih iz ovoga povijesnog vrela, može se zaključiti sljedeće:

- Svim zoonimima, neovisno o životinjskoj vrsti, zajedničko je što su jednorječni, kao što je i očekivano u tradicionalnoj zoonimiji.
- Među tvorbenim načinima potvrđeni su: onimizacija, onimizacija i usporedna konverzija, transonimizacija te imenotvorna sufiksna tvorba, što je također zajednička značajka svim skupinama zoonima.
- Imena ovaca i ovnova razlikuju se od zoonima koji se odnose na jedinke drugih životinjskih vrsta prema sufiksima koji u imenovanju prevladavaju, što se može iščitati iz sljedećega pregleda.

	najčešći sufiksi		najčešći sufiksi
konji	<i>-ko, -ac, -an, -aš, -in</i>	kobile	<i>-ka, -uša, -ica</i>
ovnovi	<i>-in, -ac, -an, -ić</i>	ovce	<i>-ica, -ovka, -ka, -a, -ulja, -uša</i>
volovi	<i>-onja, -an, -ota, -ak, -ac, -in</i>	krave	<i>-ava, -ova, -ulja, -uša, -ica, -ka, -a</i>
jarčevi	<i>-oš, -oša, -eš, -eša, -an, -ilo</i>	koze	<i>-a, -ica, -ana, -uša, -ka</i>

Tablica 1. Pregled sufikasa plodnih u imenovanju jedinki određene životinjske vrste⁵²

Dakle, pri imenovanju muških jedinki, neovisno o životinjskoj vrsti, dobro je zastupljen sufiks *-an*. Tvorbi imena konja, volova i ovnova zajednička je i česta upotreba sufikasa *-ac, -ak, -aš, -in*. S druge strane, među imenateljima pri imenovanju jedinki muškoga spola postoji određena sklonost nadijevanju određenih sufikasa ovisno o vrsti životinje – primjerice, sufiks *-onja* dominantan je u tvorbi imena bikova/volova, a ne po-

⁵² Usporedi: Horvat (2016: 50–51).

javljuje se u imenima konja i ovnova, sufiks *-ko* vrlo je čest u imenovanju konja, a vrlo rijedak u imenovanju ovnova, sufiks *-oš* izrazito je plodan u imenovanju jarčeva, dok se pri imenovanju volova, konja i ovnova ili uopće ne rabi ili rabi tek iznimno. Među imenima ženskih jedinki nastalima imenotvornom sufiksalsnom tvorbom iz Kurelčeva korpusa neovisno o životinjskoj obilno su zastupljena ona nastala sufiksima *-a*, *-ka*, *-uša*, *-ica*, a isključivost upotrebe određenoga sufiksa mnogo je rjeđe potvrđena te bi preciznije bilo govoriti samo o preferiranju određenoga sufiksa pri imenovanju (npr. *-ava* ili *-ova* u imenovanju krava).

Na samome kraju primjećujemo da su imena ovaca i ovnova uvelike slična imenima jedinki drugih životinjskih vrsta premda imaju i svoje specifičnosti na svim razinama (etimološkoj, motivacijskoj i tvorbenoj). Navedene razlike nisu dovoljne da bismo ih među zoonimima u Kurelčevu djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* smatrali *crnim ovcima*.

Literatura⁵³

- Albanian-English Dictionary*. 1999. Ur. Newmark, Leonard. Oxford – New York: Oxford University Press.
- ARJ = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I – XXIII*. 1880. – 1976. Ur. Daničić, Đuro i dr. Zagreb: JAZU.
- Babić, Ivan. 2008. *Studenački rječnik*. Studenci: Župni ured Studenci.
- Barać, Zdravko i dr. 2005. *Pasmine ovaca i koza u hrvatskim uzgojima*. Zagreb: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza. (dostupno i na: <http://www.ovce-koze.hr/ovcarstvo-kozarstvo/ovcarstvo-i-kozarstvo-u-rh/ovcarstvo-i-kozarstvo-u-rh/pasmine-ovaca/dalmatinska-pramenka/>; pristupljeno 10. svibnja 2019.).
- Barać, Zdravko i dr. 2011. *Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske. Green book of indigenous breeds of Croatia*. Zagreb: Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Državni zavod za zaštitu prirode – Hrvatska poljoprivredna agencija – Nacionalni park Krka – COAST – UNDP – GEF – Republika Hrvatska.
- Barbić, Ante. 2011. *Rječnik Pitava i Zavale*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Bašić, Mile. 2013. *Rječnik govora mjesta Škabrnje*. Škabrnja: Vlastita naklada.
- Belović, Stjepan; Blažeka, Đuro. 2009. *Rječnik govora Svetog Đurđa (Rječnik ludebreške Podravine)*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Benčić, Matea i dr. 2019. *Mali rječnik bužetskih govora*. Buzet: Srednja škola Buzet.
- Benčić, Radoslav. 2013. *Rječnik govora grada Hvara. Förske ríci i štòrije*. Hvar: Muzej hvarske baštine.
- BER = Георгиев, Владимир et al. 1971. – 1999. *Български етимологичен речник I – V*. Софиа: Българската академия на науките. Институт за български език.
- Bezljaj ET = Bezljaj, France. 1977. – 2005. *Etimološki slovar slovenskega jezika, I – IV*. Ljubljana: SAZU – Institut za slovenski jezik – Mladinska knjiga.
- Blažeka, Đuro. 2018. *Rječnik preloške skupine govora međimurskoga dijalekta*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Blažeka, Đuro; Nyomárkay, István; Rácz, Erika. 2009. *Mura menti Horvát tájszótár. Rječnik pomurskih Hrvata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Blažeka, Đuro; Rob, Grozdana. 2014. *Rječnik Murskog Središća*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Boerio, Giuseppe. 1867. *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Reale tipografia di Giovanni Cbraliécchini edit.

⁵³ Zahvaljujem Ivani Kurtović Budji što me uputila na neka vrela važna za ovo istraživanje te što mi ih je ustupila.

- Војовић Манић 2015. = Бојовић Манић, Јована. 2015. *Зоонимија Ибарског Колашина*. Приштина – Лепосавић: Институт за српску културу.
- Вошњакović 1985. = Бошњаковић, Жарко. 1985. *Пастирска терминологија Срема*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Böhm, Oskar. 2004. Ovcereja in kozjereja v slovenskem Primorju v letih 1946–1952, kot smo jo spoznavali ob zatiranju malteške bruceloze, da bi razumeli epidemiologijo bolezni. *Slovenian Veterinarian Research*, 41 (Suppl 9), Ljubljana, 95–123.
- Bralić, Ivanka. 2014. *Čakavske besede moje i sih mojih z Šmrike i Kraljevice*. Kraljevica – Rijeka: Udruga u kulturi „Stol” Kraljevica.
- Brozović Rončević, Dunja; Čilaš Šimpraga, Ankica. 2008. Nacrt za zoonomastička istraživanja (na primjeru imena konja). *Folia onomastica Croatica*, 17, Zagreb, 37–58.
- Candrea, Ion-Aurel. 1900. Elementele române în limbile slave. *Noua Revistă Română pentru Politică, Literatură, Știință și Artă*, I/9 [1 mai], București, 399–409.
- Cioranescu, Alexandre. 1958. – 1966. *Diccionario etimológico rumano*. La Laguna: Universidad de La Laguna.
- Comșulea, Elena; Șerban, Valentina; Teiuș, Sabina. 2008. *Dicționar explicativ al limbii române de azi*. București – Chișinău: Litera Internațional – Litera.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Horvat, Joža. 2014. Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 39–75.
- Čuljat, Marko. 2009. *Ričnik ličke ikavice*. Gospić: Lik@ press.
- Derksen, Rick. 2008. *Etymological Dictionary of The Slavic Inherited Lexicon*. Leiden – Boston: Brill.
- Dimitrovski, Korubin i Stamoski 1986. = Димитровски, Тодор; Корубин, Благоја; Стаматоски, Трајко. 1986. *Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толковања*. Скопје: Македонска кига – Графички завод Гоце Делчев.
- Dinić 2008. = Динић, Јакша. 2008. *Тимочки дијалекатски речник*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Dolenjski list*. Leto XXI, Št. 6 (1037). Novo Mesto, 5. 2. 1970. https://www.dolenjskolist.si/media/arhiv-pdf/dl/1970/DL_1970_02_05_6_1037.pdf (pristupljeno 6. ožujka 2019.).
- Dragija, Stjepan. 2016. *Kajkavski rječnik okolice Svetog Ivana Zeline*. Sveti Ivan Zelina: Matica hrvatska, Ogranak Sveti Ivan Zelina.
- Duden = *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache : in zehn Bänden* 1 – 10. 1999. Gl. ur. Scholze-Stubenrecht, Werner. Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich: Dudenverlag.

- Dulčić, Jure; Dulčić, Pere. 1985. Rječnik bruškoga govora. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 7/2, Zagreb, 373–747.
- Ђарић 1968. = Ђапић, Стеван. 1968. Имена коња и говеда у неким банатским селима. Прилог грађи за зоонимијски речник Југославије. *Прилози проучавању језика*, 4, Нови Сад, 197–201.
- ERSJ = Бјелетић, Марта и др. 2003. – 2008. *Етимолошки речник српског језика* 1 – 3. Београд: Српска академија наука и уметности – Институт за српски језик САНУ.
- ESSJa = *Этимологический словарь славянских языков: Праславянський лексический фонд*, 1 – 32. 1974. – 2010. Ред. О. Н. Трубачев. Москва: Наука.
- Filipi, Goran. 1994. Istarska ornitonimija: stratifikacija nazivlja. *Folia onomastica Croatica*, 3, Zagreb, 37–48.
- Filipi, Goran. 2007. Istrorumunjske etimologije VII: bačvarska terminologija. *Folia onomastica Croatica*, 16, Zagreb, 73–101.
- Francetić, Ivan. 2015. *Rječnik boljunskih govora*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
- Frangeš, Oton. 1907. *Izvjешće o radu zemaljske gospodarstvene uprave Kraljevine Hrvatske i Slavonije, god. 1896-1905. Sv. 3. Gojidba domaće živine i veterinarstvo, sa dodatkom za godine 1906. i 1907.* Zagreb: Kraljevska Hrvatsko-Slavonsko-Dalmatinska zemaljska vlada, 1–315.
- Furlan, Metka. 2018. O govejem lastnem imenu *Hrdagata* in kletvici (*h*)*ardigata*. *Jezikoslovni zapiski*, 24/1, Ljubljana, 131–141.
- Gačić, Jasna. 1979. Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru. *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, IX/1, Split, 3–54.
- Gagić, Marija. 2017. *Rječnik pazinskoga govora*. Pazin – Zadar: Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre – Matica hrvatska, Ogranak Zadar.
- Gluhak, Alemko. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.
- Grgas, Ana. 2014. *Baštinjenje pasmine ovaca i koza u RH*. Zagreb: Ministarstvo poljoprivrede. https://www.savjetodavna.hr/wp-content/uploads/publikacije/ovce_koze_AG_opt.pdf (pristupljeno 3. ožujka 2019.).
- Gusić, Ivica; Gusić, Filip. 2004. *Rječnik govora Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine*. Zagreb: Vlastita naklada.
- Gutić, Milenko i dr. 2006. *Ovčarstvo: tehnologija proizvodnje*. Čačak: Agronomski fakultet. <https://avm.rs/dokumenti3/Ovcarstvo11.pdf> (pristupljeno 10. svibnja 2019.).
- HER = Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- Horvat, Joža. 2016. Imena konja u Kurelčevu djelu *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867.) iz zoonomastičke perspektive. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 42/1, Zagreb, 21–60.

- Horvat, Joža. 2018. *Toponimija ludbreške Podravine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Ivančić Dusper, Đurđica; Bašić, Martina. 2013. *Rječnik crikveničkoga govora*. Crikvenica: Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić*.
- Ivanišević, Frano. 2006. *Poljica, narodni život i običaji*. Priko: Društvo Poljičana »Sveti Jure«.
- Ivić 2000. = Ивић, Павле (ур.). 2000. *Чешко-српски речник. Česko-srbský slovník*. I – II. Beograd: Zavod za učbenike i nastavna sredstva.
- Jakovljević, Ivo. 2006. *Veliki rječnik šibenskih riči, nadimaka, imena, prezimena, ronzanja, štracanja i štucigavanja*. Zagreb: POP & POP.
- Jakšić, Martin. 2015. *Rječnik govora slavonskih, baranjskih i srijemskih*. Zagreb: Naklada Dominović.
- Japunčić, Mile. 1998. *Taslak – rječnik Sv. Roka*. Zagreb: Vlastita naklada.
- Japunčić, Mile. 2013. *Rječnik Lovinca*. Zagreb: Vlastita naklada.
- Jevtić, Zoran D.; Živanov, Dragan Z. 2018. Boginje ovaca u periodu od 1945. do 1950. (istorijski osvrt). *XXIX savetovanje Dezinfekcija, dezinskcija i deratizacija. Jedan svet jedno zdravlje. Zbornik radova*. Ur. Mirilović, Milorad. Beograd: Srpsko veterinarsko društvo. 120–122. <https://svd.rs/wp-content/uploads/2018/06/KRAJ-ZBORNIK-2018-DDD.pdf> (pristupljeno 8. rujna 2019.).
- Kálal, Miroslav. 1923. *Slovenský slovník z literatúry aj nárečí*. Banská Bystrica: Vlastita naklada.
- Kalčić, Slavko; Filipi, Goran; Milovan, Valter. 2014. *Rječnik roverskih i okolnih govora*. Pazin – Zagreb – Pula: Matica hrvatska Pazin – Naklada Dominović – Znanstvena udruga MEDITERAN.
- Kalsbeek, Janneke. 1998. *The Čakavian Dialect of Orbančići near Žminj in Istria*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- Klaić, Bratoljub. 2007. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kontić, Joško (ur.). 2015. *Sinjanje. Riči ~ izreke ~ poslovice ~ recete*. Sinj: Hit radio d. o. o. – Grad Sinj – Viteško alkarsko društvo – Splitsko-dalmatinska županija. http://www.ferata.hr/wp-content/uploads/2015/12/sinjanje_2015.pdf (pristupljeno 8. travnja 2019.).
- Kraljević, Ante. 2013. *Ričnik zapadnoercegovačkoga govora*. Široki Brijeg – Zagreb: Matica hrvatska, Ogranak Široki Brijeg – Dan.
- Kranjčević, Milan. 2003. *Ričnik gacke čakavščine: konpoljski divan*. Otočac – Rijeka: Katedra čakavskog sabora pokrajine Gacke – Graftrade.
- Kurelac, Fran. 1867. *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami*. Zagreb: Svetozar Galac.

- KVdanas = Zaboravljeni narodni izrazi za ovce i njihove boje! 2018. <http://kvdanas.com/index.php/vijesti/4696/zaboravljeni-narodni-izrazi-za-ovce-i-njihove-boje> (pristupljeno 1. ožujka 2019.).
- Lipljin, Tomislav. ²2013. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin: Stanek.
- Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja. 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*. Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Machek, Václav. 1968. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Academia.
- Maresić, Jela. 1996. Rječnik govora Podravske Sesveta. *Filologija*, 27, Zagreb, 153–228.
- Maresić, Jela; Miholek, Vladimir. 2011. *Opis i rječnik đurđevčkoga govora*. Đurđevac: Gradska knjižnica Đurđevac.
- Matasović, Ranko. 1995. Skokove 'ilirске' etimologije. *Folia onomastica Croatica*, 4, Zagreb, 89–101.
- Matasović, Ranko i dr. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 1. svezak. A – Nj*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Meyer, Gustav. 1891. *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*. Strassburg: Karl J. Trübner.
- Meyer-Lübke, Wilhelm. 1972. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.
- Miklosich, Franz. 1886. *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien: Wilhelm Braumüller.
- Milat Panža, Petar. 2015. *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Milevoj, Marijan. 2006. *Gonan po nase: rječnik labinske čakavice*. Labin: Mathias Flacius.
- Milković, Ivan. 2009. *Lička štokavska ikavica*. Zagreb: Pergamena.
- Mladenov 1941. = Младенов, Стефан. 1941. *Етимологически и правописен речник на българския книжовен език*. Софија: Книгоиздателство Христо Г. Данов.
- Modrić, Ivan. *Pastirski život u Cetini*. <http://www.ferata.hr/wp-content/uploads/2016/09/fra-Ivan-Modri%C4%87-Pastirski-%C5%BEivot.pdf> (pristupljeno 1. ožujka 2019.).
- Mohorovičić-Maričin, Franjo. 2001. *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*. Rijeka – Opatija: Adamić – Katedra Čakavskog sabora.
- Nikolić, Milka; Nikolić; Vidan. 2017. Motivacija davanja naknadnog imena ovca (Ovis aries) u poemi *Ovce* srpskog pesnika Matije Bečkovića. *Acta onomastica*, 58, Praha, 106–114.

- Novak, Vilko. 2014. *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <http://fran.si/137/slovar-stare-knjižne-prekmurscine> (pristupljeno 10. veljače 2019.).
- Ondruš, Šimon. 1977. Slovenská čipka a česká krajka. *Kultúra slova*, 11/7, Bratislava, 239–243. <https://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1977/7/ks1977-7.lq.pdf> (pristupljeno 8. rujna 2019.).
- Orel, Vladimir. 1998. *Albanian Etymological Dictionary*. Leiden – Boston – Köln: Brill.
- Pavlović, Alojz; Pavlović, Eduard. 2018. *Rječnik novoštokavske ikavice benkovačkoga kraja*. Zadar: Ogranak Matice hrvatske u Zadru.
- Peić, Marko; Bačlija, Grgo. 1990. *Rečnik bačkih Bunjevaca*. Novi Sad – Subotica: Matica srpska.
- Perušić, Marinko. 1993. *Rječnik čakavsko-kajkavskih govora karlovačko-dugo-reškog kraja*. Karlovac: Tiskara Pečarić – Radočaj.
- Peruško, Marija. 2010. *Rječnik medulinskoga govora*. Medulin: Društvo kulturno-umjetničkog stvaralaštva Medulin.
- Petrović 2007. = Петровић, Веселин. 2007. Зоонимски систем Горњих Страњана (код Пријепоља). *Шездесет година Института за српски језик САНУ. Зборник радова II*. Ур. Танасић, Срето. Београд: Институт за српски језик САНУ, 130–137.
- Petrović 2009. = Петровић, Мирјана. 2009. Из ономастике Рађевине. Зооними једног рађевског села. *Годишњак за српски језик и књижевност*, 22/9, Ниш, 377–392.
- Petrović 2013. = Петровић, Веселин. 2013. Из зоонимије Јадовника код Пријепоља (Опште одлике ареала и региустар зоонима). *Српски језик*, XVIII, Београд, 669–687.
- Pižurica 1971. = Пижурица, Мате. 1971. Из ономастике Роваца. Имена домаћих животиња. *Прилози проучавању језика*, 7, Нови Сад, 167–185.
- Pižurica, Mate. 1977. Боје у зоонимији. *Savjetovanje o terminologijama narodne materijalne i duhovne kulture*. Ур. Vuković, Jovan. Sarajevo: ANUBiH. 29–45.
- Pleteršnik, Maks. 2014. *Slovensko-nemški slovar*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <http://fran.si/136/maks-pletersnik-slovensko-nemski-slovar> (pristupljeno 15. siječnja 2018.).
- Pramenka. // *Wikipedia*. <https://bs.wikipedia.org/wiki/Pramenka> (pristupljeno 6. svibnja 2019.).
- Radeva 2012. = Радева, Василка. 2012. *Български тълковен речник*. Софија: Издателство „Изток-Запад”.
- Ređer, Milivoj; Žugaj, Miroslav. 1985. – 1986. Stočarstvo Varaždinske županije u svjetlu popisa 1895. i 1911. godine. *Zbornik radova*, 9/10, Varaždin, 303–321.

- Rječnik ličkog govora (čakavica)*. <http://www.stajnica.com/forum/index.php?topic=53.0;wap2>; <http://likaclub.eu/price-rijeci-ll-dio/> (pristupljeno 8. listopada 2018.).
- RSGV = Петровић, Драгољуб и др. 2000. – 2010. *Речник српских говора Војводине* 1 – 10. Нови Сад: Матица српска – Тиски цвет.
- RSKNJ = *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* 1 – 18. 1959. – 2010. Ур. Пешикан, Митар и др. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Runko, Radoslav. 2014. *Rječnik govora zaseoka Mrkoči u Istri*. Rijeka: Naklada Kvarner.
- Ružić Sudčev, Šime. 1999. *Pićan i pićonski idiomi*. Pula: C.A.S.H.
- Skok = Skok, Petar. 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I – IV. Zagreb: JAZU.
- Sławski, Franciszek. 1974. – 2001. *Słownik prastowiański*, I – VIII. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Zakład narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej akademii nauk.
- SNČJ = *Slovník nářečí českého jazyka*. <https://sncj.ujc.cas.cz/> (pristupljeno 1. srpnja 2019.).
- Snoj, Marko. 2009a. *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan – Založba ZRC.
- Snoj, Marko. 2009b. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
- SOE = *Słowiańska onomastyka – encyklopedia*, II. 2002. [2003.]. Ур. Rzetelska-Feleszko, Ewa; Cieślikova, Aleksandra; Duma, Jerzy. Warszawa – Kraków: Towarzystwo naukowe warszawskie.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (pristupljeno 10. siječnja 2019.).
- Šamija, Ivan Branko. 2004. *Rječnik imotsko-bekijskoga govora*. Zagreb: Društvo Lovrečana.
- Šatović, Franjo; Kalinski, Ivan. 2012. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga prigorskoga govora Zagrebečkoga Čerja*. Sveti Ivan Zelina: Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina.
- Šimunović, Petar. 2006. *Hrvatska prezimena*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Škaljić, Abdulah. 1966. *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost. *Urbaria et conscriptiones*, sv. 51, br. 2, Popis gornice susedgradskog vlastelinstva, fol. 17.
- Večenaj, Ivan; Lončarić, Mijo. 1997. *Rječnik govora Gole: srednjopodravska kajkavština*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Velčić, Nikola. 2003. *Besedar Bejske Tramuntane*. Rijeka – Mali Lošinj – Beli: Adamić – Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj – Tramuntana.
- Vidović, Domagoj. 2014. *Zažapska onomastika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Vinereanu, Mihai. 2008. *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*. București: Alcor Edimpex.
- Vinja, Vojmir. 1986. *Jadranska fauna: etimologija i struktura naziva*. Split: Logos.
- Volčič, Jakob. 1860. Jezikoslovne reči. Nektere posebnosti v isterski čakavščini. II. *Novice, gospodarske, obrtniške in narodne*. List 5. 1. februarja 1860. Ljubljana.
- Vranić, Silvana; Oštarić, Ivo. 2016. *Rječnik govora Novalje na otoku Pagu*. Nova-lja – Rijeka: Grad Novalja – Ogranak Matice hrvatske u Novalji – Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Vranić, Stanko. 2015. *Rječnik središnjega kajkavskog područja: Tak se govori(le) pri nas*. Konjščina: Vranić-Dom.
- VRH = *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. 2015. Gl. ur. Jojić, Ljiljana. Zagreb: Školska knjiga.
- Zadnik, Darja i dr. (ur.). 2013. *Zakrivljeno palico v roki... Zgodovinski pomen paše in šaništva za okolje. = S gobaston palicon va rukah. Povijesno značenje ispaše za okoliš*. Nova Gorica: KGZS – Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica.
- Zajmi, Abdulah i dr. 1981. *Albansko-srpskohrvatski rečnik*. Prishtinë: Instituti Albanologjik i Prishtinës.
- Zdanovski, Nikola. 1946. *Vuna naših ovaca*. Zagreb: Stočarski institut Zemaljskog poljoprivrednog zavoda u Zagrebu.
- Zlatanović 2013. = Златановић, Момчило. 2013. *Речник говора јужне Србије*. <http://www.vranje.co.rs> (pristupljeno 2. travnja 2019.).
- Žugić 2004. = Жугић, Радмила. 2004. Мотивисаност зоонима и њихов однос према личним надимцима и личним именима. *Јужнословенски филолог*, LX, Београд, 177–192.
- Žugić 2005. = Жугић, Радмила. 2005. Речник говора јабланичког краја. *Српски дијалектолошки зборник*, LII, Београд, 1–470.

¿Son nombres de ovejas y carneros *ovejas negras* entre los zoónimos en la obra *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* de Fran Kurelac?

Resumen

En el trabajo se han analizado 285 nombres propios de animales de especie *Ovis aries* extraídos del libro *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj s primětbami* (1867) de Fran Kurelac. El trabajo consiste en varias clasificaciones y análisis del corpus zoonímico: se aplican los criterios semántico-motivacional, etimológico y de formación. El análisis y la interpretación de resultados se comparan con los resultados de las investigaciones zoonomásticas anteriores con el propósito de determinar peculiaridades en la nominación de ovejas y carneros.

Los nombres de ovejas y carneros tienen varios denominadores comunes con otros nombres de animales: la mayoría de ellos funciona como un apodo porque reflejan rasgos diferenciales del individuo, pueden ser motivados directa e indirectamente y especialmente abundan los nombres que reflejan el color (el color general o el color específico de alguna parte del individuo). Los zoónimos tradicionales, incluyendo los nombres de ovejas y carneros de la estudiada fuente, muy raramente son motivados por antropónimos o etnónimos. Los nombres de animales en general se parecen también en cuanto a su estructura (son monolexemas sin excepción) y formación. Predominan los nombres creados por sufijación, abundan los nombres creados por onimización y onimización con conversión paralela, y son muy escasos los nombres creados por transonimización. Los nombres de ovejas y carneros son semejantes a otros nombres de animales también por el hecho de que la mayoría de ellos es motivada por palabras de origen eslavo, aunque existe también la capa de nombres motivados por palabras de origen extranjero.

A diferencia de otros nombres de animales, entre los nombres de ovejas y carneros de origen extranjero son más frecuentes los motivados por romanismos y turquismos y menos frecuentes los motivados por hugarismos y germanismos. También es notable la capa de nombres motivados por palabras de origen rumano y albanés. Aunque los modelos de formación en general son iguales para los nombres de todas las especies de animales, se puede observar la diferencia en la predominación de sufijos usados.

Este análisis nos lleva a la conclusión de que los nombres de ovejas y carneros son muy semejantes a los nombres de individuos de otras especies de animales. Las pocas diferencias destacadas en este trabajo no son tan relevantes para considerar los nombres de ovejas y carneros *ovejas negras* entre los nombres de animales.

Ključne riječi: Fran Kurelac, zoonimija, imena ovaca i ovnova, zoonomastika, semantičko-motivacijska analiza, tvorbena analiza, etimološka analiza

Palabras clave: Fran Kurelac, zoonimia, nombres de ovejas y carneros, zonomástica, análisis semántico-motivacional, análisis de formación, análisis etimológico

Keywords: Fran Kurelac, zoonymy, names of sheep and rams, zonomastics, semantic and motivational analysis, formation analysis, etymological analysis